

BİLİM, SANAT, EĞİTİM,

- B i

ARAŞTIRMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

R - A R

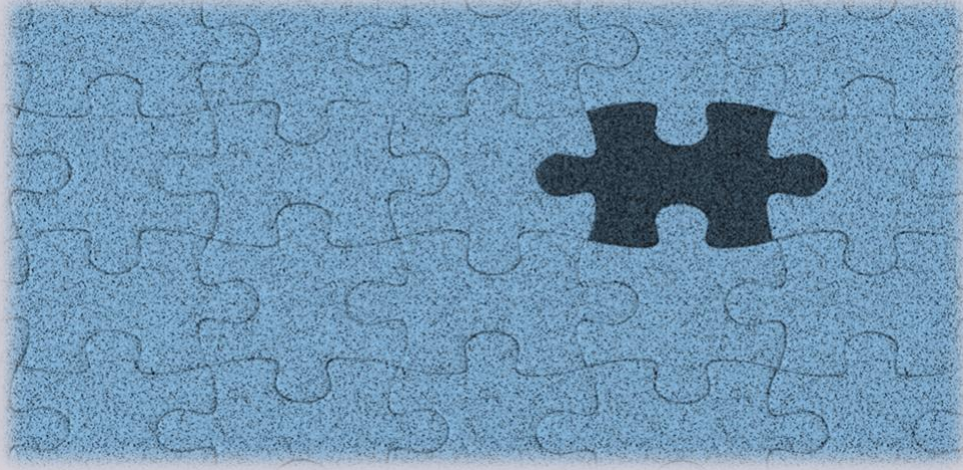
ASSOCIATION FOR SCIENCE, ART,

A - D A

EDUCATION, RESEARCH AND SOLIDARITY

ENSTİTÜ -

SONRASINI HARİTALAMAK BARIŞ AKADEMİSYENLERİ VE AKADEMİYE DÖNÜŞ MÜCADELESİ

YAZARLAR:

Sema Bayraktar, Şadiye Can Gül, Özlem Köseoğlu Örnek

Bu rapor, Civil Rights Defenders'ın desteği ile hazırlanmıştır.

Sonrasını Haritalamak: Barış Akademisyenleri ve Akademiye Dönüş Mücadelesi*

Sema Bayraktar, Şadiye Can Gül, Özlem Köseoğlu Örnek

Yayıma Hazırlayan: Nur Betül Çelik

ISBN 978-625-99069-2-8

BİRARADA Bilim, Sanat, Eğitim, Araştırma ve Dayanışma Derneği Yayınları: 5

İstanbul, 2026

* Bu rapor, Civil Rights Defenders'in desteği ile hazırlanmıştır.

BİRARADA Bilim, Sanat, Eğitim, Araştırma ve Dayanışma Derneği

Rasimpaşa Mahallesi, Tayyareci Sami Sk. No:12/4 Kadıköy/İSTANBUL

<https://biraradadernek.org/>

<https://www.facebook.com/bir.arada.39>

<https://twitter.com/BiraradaDernek>

https://www.instagram.com/bir_ara_da/

<https://www.youtube.com/channel/UCovCGUwuOYb3tNLpRHRstng>

Bu eser, 11 Ocak 2016'da basın açıklamasıyla duyurulan "Bu Suça Ortak Olmayacağız" Barış Bildirisinin onuncu yılında, barış akademisyenlerinin ortak mücadelesine ithaf edilmiştir.

BİLİM, SANAT, EĞİTİM,

- B i

ARAŞTIRMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

R - A R

ASSOCIATION FOR SCIENCE, ART,

A - D A

EDUCATION, RESEARCH AND SOLIDARITY

ENSTİTÜ -

SONRASINI HARİTALAMAK

BARIŞ AKADEMİSYENLERİ VE AKADEMİYE DÖNÜŞ MÜCADELESİ

1. GİRİŞ

Akademik özgürlük, üniversitelerin kurumsal varlığının temelini oluşturan asli bir ilke olarak görülmekte ve aynı zamanda demokratik toplumların sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir unsur teşkil etmektedir. Akademisyenlerin araştırma, öğretim ve toplumsal konularda görüş bildirme haklarının korunması doğal olarak, yalnızca bireysel haklar meselesi değil, aynı zamanda toplumsal gelişim ve bilimsel ilerleme için de kritik bir gereksinimdir. Türkiye'de 2016 yılında başlayan süreç, bu temel hakların nasıl sistematik bir şekilde ihlal edilebileceğinin somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Bu araştırma, 11 Ocak 2016 tarihinde yayımlanan "Bu Suça Ortak Olmayacağız" adlı bildiriye imza atan ve ardından çeşitli hak ihlallerine maruz kalan akademisyenlerin deneyimlerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Bildiri, 2015-2016 yılında Türkiye'nin güneydoğusunda PKK ile yaşanan çatışmaların sona ermesi, sokağa çıkma yasaklarının sona erdirilmesi, temel insan hakları hukuku kriterlerine uygun davranılması ve barışçıl çözüm yollarının aranması çağrısı yaparken, imzacı akademisyenler beklenmedik çok yönlü sosyal, siyasi, idari ve hukuki baskılara, engellere, ayrımcılığa ve şiddete maruz kaldılar. Barış bildirisi imzasının hemen sonrasında dört akademisyen tutuklanarak cezaevine konuldu, birçoğu üniversitelerde fiziki ve psikolojik şiddete maruz kaldı, adli ve kurumsal soruşturmalara tabi tutuldu. Barış imzacısı akademisyenlerden birçoğu idari inisiyatifle işlerinden uzaklaştırıldı, bazıları ise can güvenliği nedeniyle işlerinden uzaklaşmak zorunda kaldı ve büyük bir çoğunluğu ise akademik çalışmalarından damgalanarak uzaklaştırıldı veya dışlandı. Yüksek lisans ve doktora devam eden imzacıların büyük bir çoğunluğunun öğrenim süreci uzadı, türlü baskılara maruz kaldı ve bazıları öğrenimini tamamlayamadı. Bu süreçte en kötüsü ise bir akademisyenin intihar etmesi oldu. 2016 yılı Temmuz ayındaki darbe girişimi sonrasında ise Türkiye Olağanüstü Hal (OHAL)

Bu rapor, Civil Rights Defenders'ın desteği ile hazırlanmıştır.

kararnameleri ile yönetilmeye başlandı (DW, Türkiye’de OHAL’in bilançosu, 2018). Böylece Barış akademisyenlerin bazıları bu OHAL uygulamaları kapsamında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile görevlerinden ihraç edildiler ve bunlar, yukarıda bahsedilen baskıların daha şiddetlisine ve hukuksuzluğa maruz kalarak, sadece mesleki değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan derin travmalar yaşadılar. Bütün bu hukuksuz uygulamalara karşı hukuki mücadele vererek davaları kazananlar oldu ve hala davası devam edenler de var. Bu arada bazı kurumlar da mahkeme kararını tanımak zorunda olmalarına rağmen göreve iade hükmü kararını tanımadılar ve uygulamadılar. Bu anlamda, Barış İmzacıları akademisyenleri ile ilgili birçok raporlama ve çalışmalar yapıldı ancak özellikle hukuki karara rağmen işe iade edilemeyen ve ikinci defa ihraç edilen akademisyenlerin yaşadıkları, hissettikleri ve sonuçları üzerine yeterli bir çalışma olmadığı görüldü. Dolayısıyla, bu araştırma bu bilimsel boşluğu doldurmaya katkı sunmak amacıyla özellikle mahkeme kararlarıyla haklarında iade hükmü verilmiş olmasına rağmen göreve başlatılmayan ya da ikinci kez ihraç edilen akademisyenlerin güncel durumlarına odaklanmaktadır.

Çalışmanın kapsamı, Türkiye genelindeki farklı şehir ve üniversitelerde görev yapmış olan Barış Akademisyenlerini içermektedir. 30 farklı Barış Akademisyeni ile derinlemesine bireysel mülakatlar ve iki ayrı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Katılımcıların akademik ve mesleki statüleri, ekonomik koşulları, ruhsal iyilik halleri, dayanışma ağlarıyla ilişkileri ve akademiye dönüşe dair tutumları çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın temel amacı, bu akademisyenlerin maruz kaldığı hak ihlallerini belgelenmek, yeniden istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sistematik engelleri görünür kılmak ve bu bağlamda hem ulusal hem de uluslararası düzeyde politika yapıcılara yönelik çözüm odaklı öneriler geliştirmektir. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, akademik özgürlüklerin korunmasına ve ihraç edilen akademisyenlerin onarıcı adalet perspektifiyle yükseköğretim sistemine yeniden entegrasyonuna katkı sunmayı hedeflemektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI VE ARAŞTIRMANIN BAĞLAMI

Akademi, özgür düşüncenin gelişimine, eleştirel bilginin üretimine ve toplumsal yarar ilkesine dayanan bir bilgi üretim alanıdır. Akademik yapı, tarihsel olarak özerklik ilkesine dayanır; bu özerklik, yalnızca kurumsal bağımsızlığı değil, aynı zamanda akademisyenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilmesini, politik müdahalelerden uzak bir biçimde bilimsel veri üretilmesini de kapsar (Scholar at Risk, 2024; Ren & Li, 2013; Karran 2007). Bilimsel düşüncenin doğası gereği eleştirel olması, akademiye yalnızca teknik bilgi üretiminden ibaret bir kurum olmaktan çıkarır; toplumsal meselelerde, insan hakları ihlalleri ya da devlet politikalarının etkileri gibi konularda söz alması, bu kurumun demokratik toplumlar için vazgeçilmezliğini ortaya koyar (Culum, 2015; Altıparmak & Akdeniz, 2017). Bu çerçevede, akademisyenlerin toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ederek mevcut iktidar pratiklerini barışçıl yöntemlerle eleştirmeleri,

akademinin asli işlevlerinden biridir (Kabasakal Badamchi, 2022; Altıparmak & Akdeniz, 2017). Ne var ki, özellikle son yıllarda dünyanın farklı bölgelerinde bu işlevlerini yerine getirmeye çalışan akademisyenler ciddi politik baskılarla karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, İran'da politik, inanç ve özgürlük talebi (Erfani, 2025), İsrail'de Filistin politikalarını eleştiren akademisyenler (Bianet, 2025; FREE TO THINK 2024); Almanya'da antisemitizm kavramı etrafında yürütülen tartışmalar bazı akademik ifadeleri suçlama zemini haline getirmiştir (Gazete Duvar, 2024). Benzer şekilde, Taliban rejiminin kontrolü altındaki Afganistan'da, özellikle kadın akademisyenler sistematik biçimde akademik yaşamdan dışlanmış, üniversitelerdeki görevlerine son verilmiş ve ifade özgürlükleri ortadan kaldırılmıştır (Adrian ve ark., 2024). Akademik baskının yoğun olarak yaşandığı Sudan, Çin, Rusya, Ukrayna gibi ne yazık ki daha birçok ülke bulunmaktadır (FREE TO THINK 2024). Bu baskıların yalnızca mesleki değil, aynı zamanda akademik gelişim, sosyal yaşam, ekonomik sürdürülebilirlik ve temel hukuki haklar üzerinde çok katmanlı etkileri olduğu görülmektedir. Akademik üretimin sekteye uğraması, uluslararası iş birliklerinin kaybedilmesi, sosyal dışlanma ve ekonomik güvencesizlik bu sürecin doğrudan sonuçlarıdır (Scholar at Risk, 2024; Bilim Akademisi Yönetim Kurulu, 2019, FREE TO THINK 2024). Yukarıda bahsedilen ülkelerde bu durumlara ilişkin kısmi de olsa bilimsel çalışmalar yürütülmüş, akademik baskıların etkileri kısmen araştırılmıştır (Quin, 2024). Ancak aynı şekilde Türkiye özelinde, özellikle Barış İçin Akademisyenler girişimi bağlamında yaşanan süreçlerin çok boyutlu incelenmesine yönelik yeterli bilimsel çalışma henüz ortaya konmamıştır (Bilim Akademisi Yönetim Kurulu, 2019; Quin, 2024).

2016 yılında Türkiye'de "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisine imza atan Barış Akademisyenleri, bildiri sonrasında doğrudan devlet kaynaklı baskı mekanizmalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Olağanüstü Hal rejimi altında çıkarılan KHK'larla görevlerinden ihraç edilen bu akademisyenler, yalnızca mesleklerinden değil, aynı zamanda sosyal yaşam alanlarından ve eğitim süreçlerinden de koparılmışlardır (Barış İçin Akademisyenler, 2025a, BAK, 2024). Ancak maruz kalınan baskılar yalnızca KHK'larla sınırlı kalmamış, aynı zamanda iktidar çevreleri tarafından oluşturulan politik söylemler ve hedef göstermeler sonucu üniversitelerde fiziksel ve psikolojik şiddet, dışlanma, ayrımcılık ve keyfi işten çıkarmalar yaşanmıştır (BAK, 2025b, 2024). Barış Akademisyenleri birçok durumda açıkça hedefe konulmuş ve akademik ortamda güvenli çalışma koşulları ortadan kaldırılmıştır (TİHV, 2020).

Ayrımcılık, dışlanma, burs iptalleri ve yurt dışı yasakları gibi uygulamalar, akademik ve kişisel yaşamlarını derinden etkilemiştir. Bazıları eğitim süreçlerine devam edemezken, bazıları yurtdışına çıkmak zorunda kalmış; ancak KHK ile ihraç edilen birçok akademisyene getirilen yurtdışı yasakları bu olanağı da ortadan kaldırdı (Şenses, 2020; BAK, 2025b; TİHV, 2020, Dinçer 2024). Görevlerine yargı yoluyla dönme hakkı kazanan bazı akademisyenler, üniversite yönetimleri tarafından fiilen göreve başlatılmayarak sessiz ve sistematik bir dışlama politikası ve hak mağduriyeti ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu çok boyutlu baskılara karşı kurulan grup içi ve toplumsal dayanışma ağları, sınırlı da olsa bazı desteklerin

sağlanmasına olanak tanımışsa da, birçok akademisyen hem maddi hem de manevi açıdan ciddi sorunlar yaşamaya devam etmektedir (BAK, 2025a, b).

Akademi yalnızca bir meslek alanı değil, aynı zamanda bir toplumsal sorumluluk alanıdır (Dinçer, 2024; Ergün, & Özenç, 2020. Mülhazalar, & Günok, 2019). Bu sorumluluğu üstlenen Barış Akademisyenleri gibi düşünce insanlarının yaşadıkları deneyimler, yalnızca bireysel hikâyeler olarak değil, aynı zamanda politik sistemin bilimsel özerklik üzerindeki etkilerini açığa çıkaran sosyo-politik göstergeler olarak ele alınmalıdır (Ergün, & Özenç, 2020; Şenses, 2020; Dinçer, 2024, Çelik, & Özveri, 2023; TİHV, 2020, BAK 2025a, b., Scholar At Risk, 2025). Ne var ki Türkiye'de, bu sürecin akademik olarak derinlikli ve sistematik biçimde incelenmesine yönelik çalışmalar sınırlıdır (Dinçer, 2024, Çelik, & Özveri, 2023; Şenses, 2020; Ergün, & Özenç, 2020). Bu bağlamda, önerilen çalışma; Barış Akademisyenlerinin ihraç süreci sonrasındaki mesleki, sosyo-psikolojik ve politik yeniden konumlanmalarını, dayanışma ağlarındaki yer alış biçimlerini, akademik üretim pratiklerini ve akademiye dönüş stratejilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca Türkiye'de değil, dünyada da akademik özgürlük, ifade özgürlüğü ve politik baskı ilişkisini anlamak adına özgün ve bütüncül bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Akademik özgürlük kavramı, tarihsel olarak üniversitelerin özerkliği ve akademisyenlerin bağımsız araştırma yapabilme hakları etrafında şekillenmiştir. Bu özgürlük, yalnızca araştırma konularının seçimini değil, aynı zamanda toplumsal konularda görüş bildirme ve eleştiri hakkını da içermektedir. Uluslararası literatürde, akademik özgürlüğün korunması demokratik toplumların temel gereksinimlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'deki Barış Akademisyenleri süreci, akademik özgürlüğün sistematik ihlali açısından benzersiz bir vaka örneği oluşturmaktadır. 2016 yılından itibaren yaşanan gelişmeler, sadece bireysel hak ihlalleri değil, aynı zamanda üniversite sisteminin tamamını etkileyen yapısal dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu süreç, akademik özgürlüklerin ne kadar kırılgan olduğunu ve siyasi iktidarların bu hakları nasıl kolayca askıya alabileceğini göstermiştir.

Mevcut literatürde, ihraç edilen akademisyenlerin deneyimlerini bütüncül bir perspektifle inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma, söz konusu boşluğu doldurmayı ve Barış Akademisyenlerinin yaşadığı çok boyutlu deneyimleri sistematik bir şekilde belirlemeyi ve kayıt altına almayı amaçlamaktadır.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, niteliksel araştırma yöntemleri çerçevesinde yapılandırılmıştır. Araştırma tasarımı, ihraç edilen Barış Akademisyenlerinin deneyimlerini derinlemesine anlamayı ve bu deneyimlerin yapısal, ekonomik ve psikososyal boyutlarını ortaya koymayı hedefleyen betimleyici ve keşifsel bir yaklaşıma dayanmaktadır.

Veri toplama süreci, 30 derinlemesine bireysel mülakat ve 2 odak grup görüşmesinden oluşmuştur. Katılımcılar, Türkiye genelindeki farklı şehir ve üniversitelerde görev yapmış olan Barış Akademisyenleri arasından seçilmiştir. Bu örneklem grubuna ulaşmak için BAK-Dayanişma önerisiyle Barış Akademisyenlerini de kapsayan e-posta adresi grubundan, BİRARADA derneği ve diğer dayanışma ağları üzerinden ulaşıldı. Örnekleme ise Barış Akademisyenleri arasından KHK ile veya farklı nedenlerle işlerinden uzaklaştırılan veya uzaklaşmak zorunda kalan akademisyenlerden oluşmaktadır. Örneklem oluşturulurken maksimum çeşitlilik ilkesi benimsenmiş, farklı akademik disiplinler, yaş grupları, mesleki konular ve coğrafi dağılım dikkate alınmıştır. Veri toplamada daha önce hazırlanmış yarı-yapılandırılmış soru formu kullanıldı. Bireysel görüşmeler çevrimiçi olarak, odak görüşmeler ise çevrimiçi ve yüz yüze yapıldı. Ses kayıtları ise ses kaydı ile alındı.

Verilerin incelenmesinde tematik analiz yöntemi kullanıldı. Bu analiz yönteminde öncelikle MAXQDA 24 software programı ile pilot analiz yapıldı, daha sonra AI programı sonuçları ile karşılaştırılarak kontrol edildi. Bu süreç ve sonuçlar üç araştırmacı arasında tartışılarak konsensüse ulaşıldı. Derinlemesine bireysel görüşmeler KOD1, KOD2, yüz yüze odak grup katılımcısı YOKAT, çevrimiçi odak grup katılımcıları ÇOKAT olarak kodlanarak veriler analiz edildi ve temalar oluşturulmuştur. Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz metodolojisi takip edilerek, veriler sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmada dokuz ana tema belirlenmiş ve her tema altında alt temalar oluşturulmuştur. Bulgular ve Analiz bölümü bu ana ve alt temaların her birini tek tek ele alarak analiz edecektir. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise kısa ve uzun vadeli politika önerilerine yer verilmiştir.

Veriler toplanmadan önce İstanbul Bilgi Üniversitesi Etik Kurulundan etik onay alındı (Nr: 2025-40154-135). Ayrıca, projeye katılmak için gönüllü olan akademisyenlerden sözlü ve yazılı onam alındı.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA ANALİZ

Yapılan tematik analizi sonucunda 9 tane ana tema ve 38 tane alt-tema belirlendi. Bu ana temalar, alt temalarıyla birlikte aşağıda açıklanarak raporlandırıldı.

4.1. HUKUKİ KAZANIMLARA RAĞMEN ENGELLENEN YENİDEN ENTEGRASYON

Araştırma bulgularının en çarpıcı boyutu, mahkeme kararlarıyla hakları teslim edilen akademisyenlerin işe geri dönüşünün ve fiili entegrasyonunun sistematik olarak engellendiğinin bildirilmiş olmasıdır. Bu durum, Türkiye'de hukuk devleti ilkelerinin üniversite düzeyinde ne denli zedelendiğini ve hatta bazı üniversite yöneticilerinin devlet hukukunu dahi dikkate almayarak ne derecede politik yanlış davrandığı ve hukuki zeminden uzaklaştığını göstermektedir. Hukuki kazanım ile pratik uygulama arasındaki bu derin uçurum, akademik özgürlük ihlallerinin

yalnızca yasal düzenlemelerle çözülemeyeceğini, kurumsal ve kültürel dönüşümün de gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

4.1.1. İkinci Kez İhraç Edilme/Yinelenen Tasfiye

Araştırmadaki katılımcıların önemli bir bölümü çoklu ihraç deneyimi yaşamıştır. Bu durum, ihraç sürecinin tek seferlik bir karar değil, sistematik bir politika olduğunu göstermektedir. Çoklu ihraç mekanizması, akademisyenleri sürekli belirsizlik altında tutarak psikolojik baskı yaratmakta ve akademik üretimlerini sektreye uğratmaktadır. KOD9 kendi trajik deneyimini şu şekilde anlatmaktadır:

Biyoloji bölümündeydim, E Üniversitesi biyoloji bölümünde çalışıyordum. 2017 Ocak ayında birinci kez, daha sonradan Nisan ayında ikinci kez, iki kez ihraç edilenlerden biriyim... İlk ihracım üniversite yönetim kurulu kararıyla gerçekleşti. O dönemki E Üniversitesi rektörünün gerçekleştirdiği bir şeydi... Sonra işte 2017 Ocak birincisi, Nisan ikincisi...

Bu deneyimi daha da çarpıcı hale getiren ifadesi:

Evet, ben üç kez atıldım. Yeterince herhalde atılmadığımı düşündüler. Beni sürekli bulunduğum noktadan gelip bir daha bir yere daha fırlatıyorlar.

KOD9'un "yeterince atılmadığımı düşündüler" ifadesi, ihraç sürecinin kişisel olmaktan çıkıp sistematik bir tasfiye politikasına dönüştüğünü göstermektedir. "Fırlatma" metaforu, akademisyenlerin insan onurundan yoksun bir şekilde muamele gördüğünü ve kontrolsüz bir sürecin içine itildiğini yansıtmaktadır.

KOD26 da sistematik engelleme deneyimini şu şekilde anlatmıştır:

10 Mayıs 2023'te tekrar göreve başladım. 10 Mayıs 2024'te de tekrar atıldım. Göreve başladığımda sözleşmemi bir yıllık yapmışlar. Dolayısıyla bir yıl sonunda da benden normalde üç yıllık yapılıyor sözleşmeler. Benden 3 yıllık akademik puan istediler. Yani 3 yıllık sözleşmeler için yapılan puanı istediler. Ben bunun yarısını falan verdim. Ve ana bilim dalı başkanı, bölüm başkanı, fakülte kurulu kararıyla, bir tek kişinin şerhiyle fakülte kurulunda ben tekrar resmen atıldım.

Bu deneyim, üniversite yönetimlerinin hukuki gereklilikleri yerine getirirken aynı zamanda alternatif engelleme mekanizmaları geliştirdiğini göstermektedir. Normal 3 yıllık sözleşme yerine 1 yıllık sözleşme yapılması ve 3 yıllık puan talep edilmesi, kurumsal düzeyde planlı bir engelleme stratejisinin varlığını işaret etmektedir.

KOD28 ise bu çoklu ihraç sürecinde ayrıca ekonomik olarak cezalandırma deneyimi yaşamıştır:

Sonra üniversiteden tekrar çıkarılınca geçtiğimiz eylül-ekim tam hatırlayamadım şimdi tarihini. Emekli oldum. Tekrar çıkarıldım bir ya da iki ay sonra. Bu sefer de şeyi geriye dönük o sekiz yıllık ödemeyi geri istediler benden ve inanılmaz bir faizle. Yani bana geriye dönük, o yedi-yedi buçuk yıldır yaklaşık olarak yıllık yüzde dokuz faizle bir ödeme yaptılar üniversiteye döndüğümde. Tekrar çıkarıldığımda yüzde yirmi dört gibi faizle tekrar geri istediler.

%9 faizle alınan paranın %24 faizle geri istenmesi durumu, ekonomik açıdan bir cezalandırma mekanizmasının varlığını göstermektedir. Bu uygulama, hukuki hakların tanınmasının bile ekonomik bedel getirebileceği mesajını vererek caydırıcı etki yaratmaktadır.

4.1.2. Mahkeme Kararlarının Uygulanmaması veya Gecikmesi

Barış Akademisyenlerinin imza kampanyasından yaklaşık yedi ay sonra Türkiye'de siyasi gerilim daha da çok arttı ve devam eden süreçte gerçekleşen darbe girişimi nedeniyle ülke olağanüstü hâl kararları ile yönetilmeye başlandı. Bu dönemde OHAL komisyonları kuruldu ve artık mahkeme yoluyla hak aramaya çalışan Barış Akademisyenleri de önce bu OHAL komisyonuna başvurmak zorunda kaldı. Bir Barış Akademisyeni ancak OHAL komisyonu kararını aldıktan sonra, örneğin olumsuz cevap aldığı anda ikinci aşama olarak mahkemeye başvurabiliyordu. Ancak OHAL komisyonunun, başvuran hakkında karar vermesi yıllar alıyordu. Bu da hukuki bir sonuca ulaşma sürecini anlamsız şekilde uzatıyor ve geri-dönüşsüz hak kayıplarına neden oluyordu. Sonuç olarak, OHAL Komisyonunun varlığı diğer hukuk yollarının da önünde engel olarak durmuş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru sürecini geciktirmiştir. Örneğin, KOD11 OHAL sürecinde yaşanan geciktirme politikasıyla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Orada bir şekilde devletin ya da işte resmi makamların bir geciktirme süreciydi OHAL Komisyonu. Onu belki şey olarak, hani bir bilimsel kanıt olarak şöyle söylemek lazım. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki süreci geciktirmek veya ötelemek için devletin kurduğu bir ara komisyondur hukuki süreç bitmesin diye ama işte 3 yıl, 4 yıl, 5 yıl boyunca kimse ne ret aldı ne de kabul aldı.

KOD11'in "geciktirme komisyonu" tespiti, OHAL Komisyonu'nun amacının adalet sağlamak değil, zaman kazanmak olduğunu göstermektedir. Bu durum, devlet kurumlarının uluslararası hukuki yükümlülüklerini geciktirme stratejisi geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

KOD26'nın bu konudaki deneyimi de bu yorumu desteklemektedir.

Yani biz daha önce İdare Mahkemesi'nde dava açmıştık ama işte OHAL dendi. OHAL Komisyonu kuruldu ve bizim süreç tamamen oraya kaydı. OHAL Komisyonu bütün Barış Akademisyenleri hakkında olumsuz karar verdi. Böylece biz idare mahkemelerinde dava açabildik tekrar.

Diğer yandan mahkeme kararları ile işe dönüş yapan, hukuki zafer kazanan akademisyenlerin bile fiili olarak işe başlatılmadığı, üniversite yönetimlerinin mahkeme kararlarına karşı sistemli bir direnç geliştirdiği ortaya çıktı. Bu durum, yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti ilkelerinin üniversite düzeyindeki işleyişini sorgulatmaktadır. 2017 yılında KHK ile işinden uzaklaştırılan KOD3'ün M Üniversitesinde yaşadığı deneyimi bunu açıkça göstermektedir:

2023 yılı galiba iade edildim. M Üniversitesi'ne idare mahkemesi kararıyla. Öyle ama M Üniversitesi kararı uygulamadı işte. Benim göreve başlamamı

reddetti, güvenlik soruşturmasını bahane ederek...Çünkü yani normalde bir kamu üniversitesinde çalışmayı önemsiyorum ben... Ama zaten M Üniversitesi benim bütün hukuki süreç boyunca o kadar düşmanca davrandı ki yani Türkiye'de mahkeme kararını uygulamayan, işe iade kararını uygulamayan tek üniversite M Üniversitesi, güvenlik soruşturmasını bahane ederek.

M Üniversitesi'nin "Türkiye'de mahkeme kararını uygulamayan tek üniversite" olarak tanımlanması, kurumsal direncin boyutunu göstermektedir. "Güvenlik soruşturması" bahanesinin kullanılması, hukuki gerekliliklerin prosedürel engellerle sabote edildiğini ortaya koymaktadır.

4.1.3. Üniversitede Yönetmelik Engeller (Pozisyon Engelleri)

İade edilen akademisyenler kurumsal düzeyde sistematik engellemelerle karşılaşmaktadır. Bu engeller oda tahsisinden ders dağılımına kadar geniş bir yelpaze sunmakta ve akademisyenlerin normal çalışma koşullarından mahrum bırakılmasına neden olmaktadır. Mesela KOD5 işe iade edildiği halde istinaf mahkemesinden karar çıkana kadar kendisine oda verilmemesini şu şekilde aktarmaktadır:

Tam iki ay sonra İstinaf Mahkemesinden karar çıktı. İki ay sonra onayladı benim iadeyi. Ama bana o zamana kadar oda vermedi. Hatta ben gazetede haber makalesi yaptırmıştım. Özellikle biraz. İki ay sonra, tam cuma günü sabah beni avukat aradı. Kendi avukatım. Dedi ki hocam işte istinaf mahkemesi onayladı şeyi. Hani iadeyi onayladı falan filan. Aynı gün öğleden sonra da Dekanlıktan aradılar. Hocam pazartesi gelin odanız hazırdır diye. Aynı gün ama.

KOD5'in bu durumun kasıtlı olduğuna dair değerlendirmesi ise şu şekildedir:

Yok, boş oda vardı aslında ama benim anladığım şey şu, A Üniversitesi istinafa başvurdu ya, istinaf belki ret verir iadeye diye beklediler.

Aynı gün içinde hem istinaf kararının çıkması hem de odanın hazır olduğunun bildirilmesi, üniversite yönetiminin durumu yakından takip ettiğini ancak kasıtlı olarak geciktirme politikası uyguladığını göstermektedir. Bu durum, "boş oda vardı" ifadesiyle de desteklenmektedir. KOD11 ise çok farklı alanlarda karşılaştığı kapsamlı engelleme deneyimini bizimle şu şekilde paylaşmıştır:

Dekanlık ve rektörlük ise yasal olarak yapmak zorunda olduklarını yaptılar ama onun ötesinde örneğin benim profluğum geldi, onu vermediler. Yani başka bir ana bilim dalına kadro istediler ama benim için kadro istenmedi... Mesela bana bir idari görev vermiyorlar. Eskiden dört ders veriyordum, şimdi iki ders veriyorum. İki dersimi başka hocaya vermişler ve bana geri iade etmediler. Lojmanı vermediler. Ben gitmeden önce lojmanda kalıyordum ihraç olmadan önce. Döndüğümde lojmanı vermediler.

Bu deneyim, üniversite yönetimlerinin "yasal zorunlulukları" yerine getirirken aynı zamanda sistematik bir marjinalleştirme ve dışlama politikası uyguladığını ve

ayrımcı davrandığını göstermektedir. Profesörlük kadrosunun verilmemesi, ders dağılımında daha az ders verilmesi, lojman gibi temel hakların verilmemesi, işe geri dönen imzacı akademisyenlerin ikinci sınıf muamele gördüğüne yönelik kanıtlardandır. KOD18'in deneyimi, sistemin bu idari ve yönetsel engellemelerle yaratılan "sivil ölüm" stratejisini ortaya koymaktadır:

Ya aslında şey bu yani hani bence hükümetin yapmaya çalıştığı ve çok başarılı olduğu şey buydu. Yani şey yapalım hani bu. Bu kişileri böyle bir sivil ölüm dedikleri şey biraz da buydu aslında. Hani unutulsunlar sonra geri dönsün maaşını alsın yaşasın...

4.1.4. Üniversite Ortamında Dışlanma ve Damgalanma

Sosyal dışlanma boyutu akademisyenlerin psikolojik durumunu derinden etkilemektedir. Bu dışlanma hem meslektaşlar hem de yöneticiler düzeyinde gerçekleşmekte ve akademisyenlerin kurumsal aidiyetlerini zedelemektedir. KOD20 bu durumu "bulaşıcı hastalık" benzetmesi ile anlatmıştır:

Yani herkesle tabi belli bir güven bir rutin oluşana kadar bir tür şeysiniz yani. Bulaşıcı hastalık gibisiniz. Atıldığımızda da vardı ya. Yani herkes böyle ay falan diyor.

"Bulaşıcı hastalık" metaforu, damgalanmanın toplumsal boyutunu güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Bu benzetme, Barış Akademisyenlerinin sosyal ilişkilerinde yaşadığı izolasyonu ve meslektaşlarının korkuyla yaklaştığını göstermektedir. KOD18 ise bu damgalanma nedeniyle akademik kimlik erozyonu yaşamıştır:

Yani etiketlenmiş olmak iyi bir şey değil. Yani çok akademisyensiniz ve çok hani genel yani öğretmensiniz işte öğretmenliğinizle bilinmek istersiniz. Futbolcuysanız işte sahadaki performansınızla bilinmek istersiniz. Akademisyen olarak bakılmıyorsunuz artık. Yani size kimse akademisyen olarak bakmıyor.

Bu ifade, akademik kimliğin nasıl politik kimlikle ikame edildiğini göstermektedir. Mesleki performans yerine politik etiketin öne çıkması, akademik değerlendirme kriterlerinin siyasallaştığını ortaya koymaktadır.

4.1.5. Uzayan İstinaf ve Belirsizlik Süreçleri

Hukuki süreçlerin belirsizliği akademisyenlerin yaşam planlamasını imkânsız hale getirmektedir. Bu belirsizlik hem ekonomik hem de psikolojik açıdan yıpratıcı etki yaratmakta ve akademisyenleri sürekli stres altında tutmaktadır. KOD5 bu anlamda yaşadıklarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Mesela bizim davalara üç tane istinaf mahkemesi bakıyor. On üç, on dört ve on beş... On üçüncü istinaf mahkemesi önüne gelen bütün iadelere ret verdi. Yani elli tane dosya geldiyse elli tane de ret verdi. On dördüncü istinaf mahkemesi önüne gelen bütün iadeleri onayladı. 50 tane iade geldiyse 50 sini de onayladı. Çok ilginç değil mi? Yani bir görev paylaşılmış.13'e

demisler ki sen önüne gelene ret ver. 14'e de demisler ki sen önüne gelene şey yap, onayla. 15'ten 2 yıldır tek bir karar çıkmadı, o da bekliyor.

Bu tespit, yargı sisteminde politik müdahalenin varlığını göstermektedir. Mahkemelerin %100 ret veya %100 onay vermesi, hukuki değerlendirmeden ziyade politik direktiflerin etkili olduğunu düşündürmektedir. "Görev paylaşılmış" ifadesi, koordineli bir politikanın varlığını işaret etmektedir.

KOD26'nın paylaşımları ise geri dönmenin gerçek bir geri dönüş olmadığını tüm netliği ile ortaya koymaktadır:

Odamda hala bana ait hiçbir şey yok gibi. Bomboş iki yıldır. Odamı bir görseniz masam bomboş. Duvarlarda hiçbir şey yok. Yani oraya birisi geldiğinde orada kimsenin olmadığını düşünene kadar boş, bana ait değilmiş gibi yani size ait değilmiş gibi. Çünkü yerleşmek istemiyorum iki kere atıldığım bir yere herhalde. ...Yani ben ... işe başladığım andan itibaren ertesi günü okula gidip gitmeyeceğimi bilmiyordum. Hala da bilmiyorum, çünkü davam hala istinafta. Benim bulunduğum -bizim istinaflar üç mahkemeye ayrıldı- benimki hiç karar vermedi.

Odak grup çalışmaları bireysel deneyimleri kolektif boyutta doğrulamakta ve sistemik sorunların yaygınlığını ortaya koymaktadır. Grup dinamiği içinde ortaya çıkan ortak deneyimler, sorunun bireysel olmaktan çıkıp yapısal bir nitelik kazandığını göstermektedir. Bu anlamda ÇOKAT7'nin ikinci ihraç sürecine dair tespiti önemlidir:

Nitekim üniversite istinafa başvurduğunda artık sırayla ikinci kez ihraç edilmemiz süreci başlamıştı. Az önce üniversitenin bizi göreve başlatmayla ilgili tavrından söz ettim. Son ana kadar, 30. günün son dakikasına kadar bekleyip öyle göreve başlattılar. Ama ikinci kez ihraç ettiğimizde tam tersini yaptılar. Karar kendilerine ulaştığı anda ilişkimizi kestiler.

Bu deneyim, üniversite yönetimlerinin çifte standart uyguladığını göstermektedir. İşe başlatmada "son dakika" beklerken, ihraçta "aynı anda" hareket etmeleri, kasıtlı bir engelleme stratejisinin varlığını ortaya koymaktadır.

TEMA 1 bulguları, Barış Akademisyenlerinin yaşadığı sorununun basit bir hukuki düzenlemeyle çözülemeyecek kadar sistemik ve çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Hukuki zafer bile fiili entegrasyonu garanti etmemekte, aksine yeni engelleme mekanizmalarını devreye sokmaktadır. Bu mekanizmalar aşağıdaki şekillerde kendini göstermektedir:

1. *Hukuki Manipülasyon:* Mahkeme kararlarının formel olarak tanınması ancak fiili olarak sabote edilmesi
2. *Kurumsal Mobing:* Temel çalışma koşullarının sistematik olarak kısıtlanması
3. *Sosyal İzolasyon:* Meslektaşlar arası ilişkilerde korku iklimi yaratılması
4. *Ekonomik Cezalandırma:* Hukuki hakların kullanımının ekonomik bedele çevrilmesi

5. Psikolojik Yıpratma: Sürekli belirsizlik altında tutularak motivasyon kaybı yaratılması

Bu çok boyutlu engelleme stratejisi, Foucault'nun "iktidar teknolojileri" kavramı çerçevesinde değerlendirilebilir. Doğrudan baskı yerine dolaylı kontrol mekanizmalarının kullanılması, direniş motivasyonunu kırmayı amaçlamaktadır. Bu durum, akademik özgürlüğün korunması için yalnızca yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını, kurumsal kültür değişiminin de gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversitelerin özerk yapılarının güçlendirilmesi, akademik değerlendirme kriterlerinin siyasallaşmadan arındırılması ve hukuk devleti ilkelerinin kurumsal düzeyde içselleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu sistemik engelleme politikasının uluslararası akademik iş birliği ve Türkiye'nin bilimsel itibarı üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

4.2. EKONOMİK GÜVENCESİZLİK VE HAYATTA KALMA/GEÇİM STRATEJİLERİ

Barış Akademisyenlerinin ihraç sonrası yaşadığı ekonomik güvencesizlik, sadece maddi kayıp değil, aynı zamanda kimlik, statü ve yaşam tarzı kaybını da içeren çok boyutlu bir travma yaratmıştır. Bireysel ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler, ekonomik stratejilerin hem bireysel dayanıklılık hem de kolektif dayanışma dinamikleri çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir.

Odak grup görüşmesinde ÇOKAT1'in tespiti ekonomik travmanın çok boyutlu durumunu özetlemektedir:

Zorlayıcı dönemlerde ayakta kalmanın başlıca faktörü neydi? Açıkçası benim için iki tane çocuğum vardı ve başka bir şansım yoktu. Eğer çocuklar olmasaydı o süreci böyle atlatamayacağımı düşünüyorum... Dolayısıyla en önemli şey orada başkaları için de ayakta kalma zorunluluğuydu. En azından benim için. Öyle oldu.

Bu ifade, ekonomik travmanın sadece maddi değil, aynı zamanda varoluşsal bir boyutu olduğunu göstermektedir.

Ekonomik kayıplarda yaş ve statü farklılıkları çok etkili olmuştur. ÇOKAT2'nin tespiti yaş faktörünün önemini vurgulamaktadır:

Ben atıldığımda 57-58 yaşındaydım. Yani emekliye yaklaşmış durumdaydım. O yüzden de emekliliğimi düşünebilirdim. Hani bir doktora öğrencisi arkadaşların işte ÇOKAT1 Hoca, ÇOKAT6 Hoca'nın, ÇOKAT3 Hoca'nın yaşlarında değildim.

4.2.1. Borçlanma ve Varlık/Mülkiyet Satışı ve Aile Dayanışması

Bu alt tema, ihracın yarattığı ani ekonomik şokun en dramatik tezahürlerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların deneyimleri, sistematik bir ekonomik mücadele sürecini göstermektedir.

KOD24'ün deneyimi ani ekonomik mücadele ve borçlanma döngüsünü en çarpıcı biçimde özetlemektedir:

Ben birkaç gün sonra böyle ekmek alacak parayı bulamadığımı hatırlıyorum. Tam böyle ayın 8'inde ya da 9'unda ihraç edildik. Hani öyle planlıyorsun ki ayın 15'inde tam böyle tekrar para gelecek ve ona göre devam edeceksin. Ayın on beşi geldi ve evet birkaç gün sonra aa ekmek almamız lazım oldu ve bana çok ağır gelmişti.

Bu alıntı, akademisyenlerin düzenli maaş gelirlerine göre planlanmış yaşam düzenlerinin bir gecede parçalandığını göstermektedir. KOD11'in deneyimi ise borçlanmanın basit bir süreç olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu şöyle katmerli bir fakirleşme ya da borçlanma yaşadım. O da şu, maaşlarımı alsam kimseden dolar, Euro, altın borçlanmayacaktım. Ama maaşlarımı alamadığım için hem işte mesela TL bazında şey almış oldum hem de dolar borçlandığım için doların altının yükselmesi nedeniyle ödeyeceğim borç da arttı.

Bu tespit, ihracın sadece gelir kaybı yaratmadığını, aynı zamanda enflasyonist süreçlerde borç yükünün katlanarak arttığını göstermektedir.

KOD12'nin deneyimi, sistemik zorlama sürecinin nasıl mülkiyet satışına ve varlık erozyonuna neden olduğunu açık biçimde göstermektedir:

... evimi satmıştım. Yani daha doğrusu mortgage kredisiyle ödediğim evimi ödeyemez duruma geldiğim için sattım. Ve onun parasıyla kredisini kapattım. Oradan kalan da biraz bir miktar elimde ufak bir şey olmuştu. Onlarla iki yıl böyle idare ettim... Sıfır. İlk atılmamda da öyleydi. Sıfır. Şimdi de sıfır. İki kere sıfırdan hayat kurmuş gibi oluyorum.

Bu anlatım, sadece ekonomik kayıp değil, aynı zamanda "iki kere sıfırdan hayat kurma" metaforuyla yaşanan varoluşsal travmayı ve aynı zamanda mücadele ruhunu da ortaya koymaktadır.

Ekonomik çöküş karşısında en güçlü dayanışma ağının aile olduğu görülmektedir. KOD30'un deneyimi aile üyeleri arasındaki komünal yaşam stratejisini örneklemektedir:

Onlar da bana ev aldılar Antalya'dan. Çok sevdiğim bir köy vardı benim. Herkes parasını koydu ve benim için bir tane ev aldılar. Hani böyle hep karşılıklı diyorum ya... bir de benim hiç ekonomik birikimim de yoktu ondan sonra. Çünkü ben kardeşlerine yardım eden bir insanım hani biz ailece yani kardeşler olarak kimde varsa o ona destek olur.

Bu örnek, aile içi dayanışmanın sadece ekonomik değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal bir güvenlik ağı oluşturduğunu göstermektedir.

4.2.2. Sivil Toplum Örgütleri ve Sendika Dayanışması

Bu alt tema, kurumsal dayanışmanın gücünü ve sınırlarını ortaya koymaktadır. Özellikle KESK'e bağlı eğitim alanındaki sendika olan Eğitim-Sen'in sistematik ekonomik desteğinden, neredeyse tüm katılımcılar övgüyle bahsetmektedir.

KOD5'in tespiti sendikanın benzersizliğini vurgulamaktadır:

Biliyorsunuz bu süreçte mesela sendika hala devam ediyor, hala yapıyor. Bütün KHK'lılara, atılan KHK'lılara bir miktar para ödedi her ay. Eee hala da ödüyor. Mesela şu an on yedi bin lira ödüyor benim bildiğim. Eğer arttırmadılarsa. Çok önemli bir şey yani hiçbir sendikanın yapmadığı hiçbir örgütün şimdiye kadar yapmadığı şeylerden bir tanesi.

Bu destek, sadece maddi değil aynı zamanda manevi boyutta da kritik önem taşımaktadır. KOD1'in ifadesi bu durumu açıkça göstermektedir:

Özellikle Eğitim Sen'in verdiği miktar hem maddi içeriğiyle ama özellikle de aile dışından kurumsal bir destek olduğu için özellikle de manevi olarak bana çok iyi geldiğini belirtmek isterim. Yani benim sendikadan da şöyle bir gelirim var diye hissetmek pek önemliydi.

Tıp akademisyenleri için de Türk Tabipler Birliğinin (TTB) kurumsal desteği kritik önem taşımaktadır. KOD15'in deneyimi bu durumu dramatik biçimde örneklemektedir:

Ve bu dönemde TTB'nin avukatı bizim hekimlerin davalarını üstlenmişti. Çok büyük bir destek gördüm. Hani neredeyse ben hiçbir şey yapmadım. Her şeyi avukatların yönlendirdi, öyle söyleyebilirim. Çok güçlü bir destektir. Yani sözcüklerle anlatamam ben bunu. Ve herhangi bir ücret de almadan yaptılar bunu. Yani kurumsal olarak sahip çıkma dediğimiz bir olay bu.

Barış Bildirisini imzalayan Barış Akademisyenleri ve sonrasında işlerinden uzaklaştırılan farklı şehirlerde ihraç edilen akademisyenler bir araya gelip alternatif akademik ortamlar yaratmak için dayanışma akademilerini kurdular. Bu anlamda özellikle Ankara, İstanbul, Kocaeli ve İzmir'de kurulan dayanışma akademileri tarafından hem toplumun ihtiyaçlarına odaklı ve hem de Barış Akademisyenlerinin toplumu ve kendi arasındaki ilişkisini güçlendiren ve halkın katılımına açık aktiviteler, eğitimler veriliyordu. Ancak, bu alternatif akademik dayanışma ağlarının kurumsallaşma sürecinde ekonomik sürdürülebilirlik sorunu yaşadığı görülmektedir. Dolayısıyla Barış Akademisyenleri arasında ekonomik dayanışmayı örebilecek bir örgütsel kapasiteleri hiçbir zaman olmadı. Örneğin, odak grup görüşmelerinde ÇOKAT6 yaşanan bu zorlu mücadeleyi şu şekilde ifade etmiştir:

Ne zaman ki biz dayanışma akademileri, çalıştayları şeklinde sürdürmek yerine bağımsız her ildeki kurumlar oluşmaya başladığında ekonomik dayanışmayı çok da iyi anlamadığımız mı diyeyim ya da bu konudaki pratiğimizin çok da gelişkin olmadığı ortaya çıkmış oldu.

4.2.3. Uzmanlık Alanı Dışı Güvencesiz Düşük Gelirli İşlerde Çalışma

Bu alt tema, akademik kimliğin aşınmasının en somut göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Katılımcıların deneyimleri hem ekonomik zorluğu hem de kimlik krizini yansıtmaktadır.

KOD5 ve KOD22`nin paylaşımları ekonomik durumlarını düzeltmek için nasıl çok çeşitli iş deneyimlerinin yaşadığını göstermektedir:

Valla çok şey yaptım, çok şey öğrendim hatta sırf para kazanmak için. İşte bilgisayar programları var, böyle bir iki tane mesela analiz programları var. Onları öğrendim, onlar hakkında eğitim verdim. İnsan komünistse çabuk öğrenir. Ben bunu her zaman söylerim. Valla bir sürü şey öğrendim. Ne bileyim, bir yazılım öğrendim. Web sayfası yapmayı öğrendim.

...

Ben atıldıktan sonra bir sürü işte çalıştım ama akademik değil yani. Böyle... Bir dönem hatta kitap da yazdım bununla ilgili. Bir ara 13 tane işte çalışıyordum yani bir parça parça. Tam zamanlı değil de bir dergide çalışıyorum, bir yayınevinde çeviri yapıyorum, bir tane inşaat firmasında bir iş bulmuştum, bir tane elektrik ışık'la ilgili bir dergiye çeviriler yapıyordum.

Bu strateji, ekonomik zorluğun yanı sıra yaşamın parçalanması ve istikrarsızlaşması anlamına gelmektedir. Bu alıntılar ayrıca hem ekonomik zorluğu hem de bu zorluk karşısında geliştirilen yaratıcı stratejileri göstermektedir. KOD4'ün deneyimi ise iş bulma sürecindeki sistematik dışlanmayı göstermektedir:

Yani birkaç yere ben böyle işçi olarak ya da işte tezgahtar olarak marketlere başvurduğum. Zincir marketlerine, garsonluğa başvurduğum. Hatta bir pizzacıda tezgahtarlığa başvurduğum. Bunların hepsi olumsuz sonuçlandı. Geri dönüş bile olmadı... Orada kamudan ihraç olduğum ibaresi olduğu için Sosyal Güvenlik Kurumu girişi yapıldığı sırada bunun riskini almak istemediler.

KOD18 ise bu alan dışı çalışma deneyimini ise daha farklı bir bakış açısıyla ele almaktadır:

Yani şey olarak ben şeyden hani öğrencilikten beri böyle her başım sıkıştığında bir de sanırım o alanı da seviyorum. Yani hani inşaat işçiliğine dönüyorum. ... Ben de inşaata dönmüştüm. Bir süre inşaatta falan çalıştım...

... Adı neydi? Tekstil sektörünü zorladım. Tekstilde yani gereksiz böyle bir sürü bir sürü bir şey biliyorum ben şu anda mesela tekstille ilgili. Gidip böyle şey

hani bazı insanlara açık açık anlatıyorsunuz hani niye iş arıyorsunuz? Çünkü şu hani şundan dolayı bir yarım saat falan hükümeti çekiştirip sonrasında da hani şu klasik şey, biz sizi sonra ararız muhabbeti gibi.

Tüm bu deneyimler, ihracın sadece akademik alanda değil, tüm iş piyasasında çok sistematik bir damgalanma yarattığını göstermektedir. Türkiye’de her bir çalışan için Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) üzerinden sigorta girişi yapılması yasal bir yükümlülük olup, SGK kaydı olmaksızın istihdam sağlanması hukuken mümkün değildir (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu). Bu yasal zorunluluk çerçevesinde, Barış Akademisyenlerinin SGK kayıt numaralarına devlet tarafından işverenlerin erişimine açık olacak şekilde uyarı notları eklendiği ifade edilmektedir. Bu durum, söz konusu akademisyenlerin iş gücü piyasasına yeniden katılımını engellemeye yönelik dolaylı bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

4.2.4. Yurtdışı Burs/Fonlarla Ayakta Kalma

Bu alt tema, uluslararası destek mekanizmalarının hem fırsatlarını hem de sınırlarını göstermektedir.

KOD6'nın deneyimi uluslararası desteğin önemini vurgulamaktadır:

Sonrasında 2003 yılının yaz ayında Fransa'ya geldim. Pause bursuyla. İki senedir Pause bursuyla kanser genetiği, onkogenetik üzerinde postdoc yaptım.

Ancak aynı katılımcının başka bir ifadesi bu desteklerin sınırlarını göstermektedir:

Asıl hikâye uluslararası networkten geçiyor.

KOD6 burada bir yandan yurtdışında burs bulmanın belli ağlarda ilişkilerin olmasına bağlı olduğunu vurgularken bu nedenle asıl ihtiyaç sahiplerine ulaşamayabileceğini belirtmekte ama bununla ilgili olarak da ihtiyaca değil liyakate bağlı bir burs dağılımının doğru olduğunu belirtmektedir.

Tema 2'nin analizi, Barış Akademisyenlerinin yaşadığı ekonomik güvencesizliğin çok boyutlu ve derin bir travma olduğunu göstermektedir. Bu travma sadece gelir kaybı değil, aynı zamanda uzmanlık alanı dışı işlerde çalışma zorunluluğu ile **kimlik erozyonuna**, damgalanma ve dışlanma ile sosyal statü kaybına, **yaşam tarzı değişimine ve** aile desteğine bağımlılık gibi **aile ilişkilerinde değişme** gibi sonuçlara da neden olmuştur. Dayanışma ağları, özellikle Eğitimsen'in düzenli ve sürekli desteği, hayatta kalma açısından kritik önem taşımıştır. Ancak diğer dayanışma ağlarının desteklerin sürdürülebilirlik sorunu ve ekonomik dayanışmanın kurumsallaşamaması önemli sınırlılıklar yaratmıştır. Uluslararası destekler önemli fırsatlar sunmasına rağmen, erişim eşitsizliği ve eleştirel perspektiflerin varlığı dikkate alınması gereken unsurlardır. Bu temanın analizi, ekonomik güvencesizliğin sadece bireysel bir sorun değil, akademik özgürlük ve demokratik toplum için sistemik bir tehdit oluşturduğunu göstermektedir.

4.3. PSİKOLOJİK ETKİLER VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Bu kısımda, Barış Akademisyenlerinin ihraç sürecinde yaşadıkları psikolojik etkileri ve geliştirdikleri baş etme stratejileri ele alınmıştır. Bireysel mülakatlar ve iki odak grup görüşmesinden elde edilen veriler, akademisyenlerin maruz kaldığı travmatik deneyimlerin derinliğini ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

4.3.1. Psikolojik Etkiler

4.3.1.1. Depresyon, Anksiyete, İntihar Düşüncesi ve Uykusuzluk

İhraç süreci, akademisyenlerde ciddi depresyon, anksiyete bozukluğu ve hatta intihar düşüncelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. KOD23'ün deneyimi bu durumu dramatik şekilde örneklemektedir:

Ve ben 2017 yılında çok ağır bir depresyon atlattım....Ve o dönem benim bir intihar girişimim olmuştu. 2017, 15 Temmuz'unda. Yani öncesinde ve sonrasında gerçekten çok zor bir süreç yaşadığımı hatırlıyorum. Yani uzun bir dönem hem psikoterapi gördüm hem ilaç tedavisi gördüm.

KOD19'un deneyimi, benzer bir şekilde psikolojik sorunlarının klinik boyuta ulaştığını göstermektedir:

Depresyon, majör depresyon ve işte genel kaygı bozukluğu teşhisi kondu. Uzunca bir süre ilaç tedavisi aldım... Aynı zamanda doktora tezi de yazmaya çalıştığım için. Çok ciddi bir şey vardı... dikkat eksikliği çok inanılmaz boyutlardaydı. Gün içerisinde uyku atakları geliyordu falan filan.

Özellikle dikkat çekici olan, KOD6'nın deneyimlediği fiziksel belirtilerin şiddetidir:

Sonrasında uykusuzluk başladı. Akşam yatıyorum. Sabah 10'a kadar gözümü kapatıyorum ama uyuyamıyorum. Sabah 10 olmuş yüzüm ağrımış gözlerimi kapatmaya çalışmaktan, uyuyamamaktan. Sonrasında ağlama krizleri başladı.

KOD30'un kronik kaygı bozukluğu deneyimi, sürecin uzun vadeli etkilerini göstermektedir:

Dolayısıyla ben açığa alınınca belli bir süre sonra bu kaygı bozukluğum benim iyice had safhaya ulaştı. Normalde terapiyle ve hafif ilaçlarla geçiririrken doktor bana mecburen... Ama tabii devam etti ve doktor bana ağır bir antidepresan başlattı. Hala mesela onu kurtulamıyorum.

YOKAT6'nın panik atak deneyimi de kolektif travma bulgusunu desteklemektedir:

O süreçte çalışmadığınız için ne yapacağınızı bilemiyorsunuz. Falan derken uzun bir âtil dönemin içine girdik. Psikolojik bir zorluğun içinde girdik hayatımda ilk defa panik atak geçirdim. Hala etkileri var ama eskisi gibi çok şiddetli değil.

4.3.1.2. Yalnızlaşma, Dışlanma ve Değersizleşme Hissi

İhraç süreci, akademisyenlerin sosyal çevrelerinde ciddi değişikliklere neden olmuştur. KOD1'in deneyimi, akademik toplumun içindeki dışlanma dinamiklerini göstermektedir:

... çok emeğiniz olan, akademik varoluşunda çok katkınız olan, ne bileyim, bir genç doktora öğrencinizin sizinle ilişkisini kesmesi örneği gibi. Ya da örneğin, İzmit çok büyük bir şehir değil, sokaklarda karşılaşıyorsunuz. Örneğin bölümünüzün asistanları ki lisans düzeyinde de öğrenciniz, size selam verirken, mesela hiç selam vermeden yanınızdan birisi yürüyüp geçiyor ya da işte ne bileyim korkarak sağına soluna bakarak sizinle ayaküstü konuşuyor.

KOD 4'ün yaşadıkları ise oldukça çarpıcıdır:

Fakat şeyden itibaren hocam yani geriye dönüp baktığımda o E'deki o tehdit, odanın basılması, tehdit telefonları almam, üniversitedeki insanların bir anda mesai arkadaşlarım demek istemiyorum, mesaidişlerim diyeyim insanların bir anda böyle beni vay be KOD 4 terörist miymiş falan şeyine girmeleri duygusal olarak beni birçok açıdan yıprattı.

KOD19'un deneyimi, sosyal çevrenin dramatik daralmasını örneklemektedir:

Sosyal çevrem bir anda yani neredeyse sıfıra indi diyebilirim. Hani 2-3 kişi kaldı etrafımda benimle konuşan. İlk o atılmamın sicağıyla işte işyerindeki arkadaşlarım aralarında böyle para toplayıp verdiler, ağladılar, ettiler falan filan ama o, o kadar hızlı bir şekilde etraftan yok oldu ki o destek size anlatamam ne arayan oldu ne soran oldu. Herkes aramaya korkuyordu çünkü.

KOD18'in "literal anlamda tek başına kalma" deneyimi, izolasyonun derinliğini göstermektedir:

... orada böyle öğrenciler falan işte o çevrenin hani giderek daraldığını hissediyorsunuz. Ve günün sonunda o çevrede hiç kimse kalmıyor. Sadece tek başınıza kalıyorsunuz. Yani tek yani literal anlamda tek başınıza kalıyorsunuz.

4.3.1.3. Günlük Yaşamda Odaklanma ve İşlevsellik Sorunları

İhraç süreci, akademisyenlerin günlük yaşam rutinlerini ciddi şekilde bozmuştur. KOD4'ün sürekli göç hali deneyimi bu durumu dramatik şekilde örneklemektedir:

Sürekli böyle bir göç halindeyim. Bir sene içerisinde üç defa değiştirdim. İzmir'de annemin vefatından bir ay sonra İçerenköy'de önce bir ev tuttum. İki üç ay orada kaldım. Sonra Silivri'ye geçtim. Bu defa Silivri'den Büyükkada'ya geliyorum... Sanki o hayatın içinde ben değilim, o hayata tanıklık eden biriyim gibi bir gördüm.

KOD5'in rutin kaybı deneyimi, akademik yaşamın temel unsurlarının kaybının etkisini göstermektedir:

Ya şöyle, şey olabilir. Mesela ben ders vermeyi çok severdim. Mesela derse girip konuşmayı, ders anlatmayı severdim. Böyle birden pat diye. Ya da mesela şöyle düşün, ben her gün okula gidiyordum. Sabah kalkıyorum, bugün ben nereye gideceğim? Yani ne yapacağım bir yere gitmem lazım. Evde otur oturla zaman geçmez tam tersine.

KOD11'in izolasyon deneyimi, sosyal çekilmenin boyutlarını göstermektedir:

Cuma günü eve giriyorum. Pazartesiye kadar evden dışarı çıkmıyorum. Bunu mesela defalarca yaptım...

4.3.1.4. Akademik Motivasyon Kaybı

İhraç süreci, akademisyenlerin mesleki kimliklerinde ve motivasyonlarında derin etkiler yaratmıştır. KOD1'in deneyimi, akademik kanalların kapanmasının etkisini göstermektedir:

Akademik kanallarımızın tıkanıp hissediyorsunuz. Mesela ben böyle bir büyük, iyi bir taşra üniversitesinde işte yurtdışından doktoralı olmanın avantajıyla böyle giden gelen işte İngilizce Türkçe kitap işte dergi sayıları böyle bir aktif şey hayatım vardı. Ama dallarımın teker teker kurduğunu hatta birkaç başlanmış ve böyle bir önemli bir kitap, büyücek bir edit kitap çalışması akamete uğradı.

KOD3'ün motivasyon kaybının derinliği dikkat çekicidir:

Daha henüz 30'lu yıllarımın başında, mesleğim, kariyerimin başında kendim ders vermeye başlayabileceğim bir dönemde atılmış olmak ve 8 yıl uzak kalmış olmak akademik motivasyonumu çok kırdı elbette şu anda da mesela neredeyse hiç akademik bir çalışma yapmaya hevesim yok.

KOD6'ın sistemle tamamen kopuş deneyimi, en uç durumu örneklemektedir:

Ben mesleğime bile devam edip etmeme konusunda ikilemler yaşıyorum. Pek çok şey değişti bu sürecin başındaki benle sonundaki ben aynı değil, olmayacak da.

Tüm bu motivasyon kaybının sadece bireysel özellikler nedeniyle olmadığını bu süreçte yaşananların kişileri ve aynı zamanda çalışma alanlarını ve/veya konularını da dar bir alana sıkıştırmış olduğunu da KOD 3 şu şekilde açıklamaktadır:

... hala yani akademik bir araştırmaya dönük bir şeyim yok. Çünkü bunun bir sebebi de şu, Türkiye'de akademik, ben döndüm ama akademik ortam berbat elbette bildiğin üzere senin de. Denklikler verilmiyor, insanların çalıştıkları konular zaten kriminalize ediliyor. İşte yapılan doçentlik denklik başvurularından suç duyuruları yapılabiliyor artık yani. Üniversitelerarası

kurulda, YÖK tarafından. Dolayısıyla yani benim için de benim çalıştığım konularda devlet şiddeti, cezasızlık, ağır insan hakları ihlalleri ile ilgili, geçmişle yüzleşme gibi konular. Bu konuları çalışmak kurumsal akademi içinde akademik yükselme perspektifinden mümkün değil. Yani halihazırda benim ilgi duyduğum çalıştığım konular benim Türkiye'de Akademik doçentlik ve doçentlik için sunabileceğim şeyler değil. Dolayısıyla kurumsal akademiye dönmek bir yandan da hani daha makbul, bu açıdan akademik yükselme açısından makbul kabul edilen alanlarda çalışmayı gerektiriyor.

4.3.2. Baş Etme Yöntemleri

4.3.2.1. Yüzleşmeden Kaçınma ve Süreci Bastırma

Bazı akademisyenler, travmatik deneyimlerle yüzleşmekten kaçınma stratejisi benimsemişlerdir. KOD7'nin deneyimi bu durumu çarpıcı şekilde örnelemektedir:

Ben henüz bu süreçle şey yapmadım. Bir reflection falan ya da bunu içimdekileri yüzeye çıkartıp onlarla yüzleşme gibi bir şey yapmadım. Yapmaktan korkuyorum. Yapmak istemiyorum. Yani atıyorum geri. Eşim şimdi geldiği için şey diyor, çok bir öfken var yani. Bu öfkenin dışına taşması gerekiyor, sen farkında değilsin diyor.

KOD4'ün çabalamaktan vazgeçme hali, umutsuzluğun derinliğini göstermektedir:

Artık şeyden vazgeçtim hocam. Yani kendimi artık anlatma şeyine de girmedim hiçbir zaman. Ya karşımdaki beni öyle mi değerlendiriyor, öyle düşünsün deyip kaçma. Hep böyle bir şeye girdim. Artık mücadele etmedim. Çabalamaktan vazgeçtim.

4.3.2.2. Psikolojik Terapi ve İlaç Desteği

Çok sayıda akademisyen profesyonel psikolojik destek almıştır. KOD3'ün terapi deneyimi, sürecin terapiye olan etkisini göstermektedir:

Bu sebeple değil ama zaten alıyordum yani zaten terapideydim ve bu süreç tabii ki hani terapi sürecini ciddi biçimde şekillendirdi yani buna dair çok ciddi bir özgüvensizlik tabii değersizlik hissi ortaya çıkıyor sonrasında... İhraç terapinin temel konusu oldu kendiliğinden.

KOD13'ün Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) desteği deneyimi, organize edilen psikolojik yardımın önemini göstermektedir:

Burada yine Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın bir ağı vardı o zaman, bir dayanışma ağı. Özellikle ihraç edilen akademisyenlerin bu ağ aracılığıyla destek görmesini sağlıyorlardı. O ağ aracılığıyla ben de destek aldım.

KOD9'un ilaç kullanma kararı, durumun ciddiyetini göstermektedir:

Mesela ilaç kullanmaya başladım. Ancak ilaçla şeyde ayakta durmaya başladığım bir dönem oldu ve devam ettiriyorum aslında... Ben ki ilaç mukavemeti, ilaç kullanmak olabildiğince az ilaç kullanan biriyim. Bunu ben istedim.

4.3.2.3. Dayanışma Desteği

Dayanışma ağları, akademisyenlerin en önemli destek kaynaklarından biri olmuştur. KOD6'nın deneyimi, dayanışmanın yaşatıcı etkisini göstermektedir:

Dayanışma yaşatır diye bir söz var, hakikaten öyleymiş. Ben de yaşattım, beni de yaşattı. Yani bu sadece almak üzerine değil, almak, vermek. İki tarafa da iyi gelen bir şeymiş bu süreçte... Yani herkesin hayatı çok zordu. Ve öyle bir benimseme olmuş ki mesela hala bile onlara yapılan bir haksızlığı bana yapılmış sayıyorum. Hani aile kavramı içerisinde pek çok çirkinliği de barındırabilir ya ama o duygudaşlığı da barındırır. O duygudaşlığı kurdum. Ben biliyorum ki herhangi birinin kapısını çalsam beni evine alır, beni önüme yemeğini koyar ve ben de öyle. Yani bu mağduriyet farklı bir aidiyet yarattı bende.

KOD16'nın deneyimi, somut destekleri örneklemektedir:

Arkadaşlar hakikaten çok sahip çıktılar. Sendikaların, hukuksal destek konusunda çok göremedik ama sendikaların, sendikalı arkadaşların diyeyim maddi yardım yapmak istekleri oldu... Dayanışma tarafı hakikaten çok önemliydi. Yalnızlık hissettirmiyorlar size. Birileri var arkanızda.

Bu dayanışma aslında kişisel dayanışmalardan örgütlü dayanışmaya çok boyutluluk göstermektedir. Mesela hukuksal anlamda pek çok Barış akademisyeni çok ciddi destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda pek çok kişinin ismi de telaffuz edilmekle birlikte özellikle Çağdaş Avukatlar Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği, Eğitim Sen'in, İnsan Hakları Derneği, TTB'nin gönüllü avukatları olmak üzere pek çok farklı kanaldan destek aldıklarını ifade etmişlerdir. KOD25 bunu "muhteşem" olarak tanımlamaktadır:

Yok, tamamen gönüllü avukatlar, ÖHD yani Özgürlükçü Hukukçular Derneği, Çağdaş Hukukçular Derneği ve sendikaların avukatları. Yani ben bu ağ nasıl oluştu, nasıl bir araya geldi, hukuki destek onu bile bilmiyorum. Çünkü ilk Tayyip bize bağlandıktan sonra bir toplantıya gittiğimde sendikada bizim sayımızdan daha fazla avukat vardı...hani bize destek olmak için örgütlenmiş bir araya gelmişlerdi. Onu nasıl bir süreçte yaptıklarını bilmiyorum. İşte tesadüf bir biçimde avukatlar yani her dosyaya 3-4 avukat bakıyordu. O avukatlar belirlendi, kendi aralarında bölüştüler yani. Sonra tabii zaman içerisinde bu avukat sayısı, hani şu an tek avukatla devam ediyorum. Böyle bir süreç işledi ve şeydi yani hani, gönüllü bir ağ, hiç uğraşmadık. Muhteşem bir destek bulduk yani.

KOD1'in akademik üretime yönelme stratejisi, yaratıcı baş etme yöntemini göstermektedir:

Özellikle ben bu depresif hallerimi akademik üretime, siyasi üretime doğru abanarak çözmeye çalıştım... resmi olarak bir yerde çalışmıyorum ama onun dışında bir öğretim üyesi hayatına çok yakın bir hayat sürdürüyorum. Akademik, entelektüel üretimin içindeyim.

Odak grup görüşmeleri de bireysel deneyimleri destekleyen ve tamamlayan bulgular ortaya koymuştur. ÇOKAT1'in deneyimi, ilk dönemin şiddetini göstermektedir:

Zorlayıcı dönemlerde ayakta kalmanın başlıca faktörü neydi? Açıkçası benim için iki tane çocuğum vardı ve başka bir şansım yoktu. Eğer çocuklar olmasaydı o süreci böyle atlatamayacağımı düşünüyorum. Çünkü çok zor bir süreci özellikle başlangıcı."

YOKAT7'nin pastalı kutlama anısı, dayanışmanın yaratıcı boyutunu göstermektedir:

O gün yoldan geldiğimde arkadaşlarım kapının önünde ellerinde bir pasta 'İYİ Kİ ATILDIK-AMAN NE GÜZEL DE ATILDIK' pastası kestik. Ve güldük birlikte, gülmeyi başardık, halimize güldük bu çok güzeldi. Birlikte güldük, birlikte ağladık. Benim için dayanışmayı en canlı biçimde yaşadığım bir dönemdi ve bu hayatta kalmayı sağladı tabii.

ÇOKAT2'nin dayanışma deneyimi ise kişisel ağların önemini vurgulamaktadır:

Biz her an atılabiliriz, hazırlıklı olun diye. Yani bizim dayanışmamız öncesinden başladı. Sonrasında da elbette ki devam etti, iyi geldi. İyi geldiğini şundan biliyorum. Telefonlara yetişemiyorduk.

Barış Akademisyenlerinin yaşadığı psikolojik etkiler, tekil bir travma değil, çoklu ve birbiriyle etkileşen travmatik deneyimlerin sonucudur. Bu travmatik süreç, ani ve beklenmedik bir akademik kimlik kaybıyla başlamış, sosyal damgalanma ve ekonomik güvensizlikle derinleşmiş, nihayetinde kapsamlı bir yaşam yeniden yapılandırma ihtiyacı yaratmıştır. Analiz bulgularına göre, akademisyenlerin deneyimlediği psikolojik çöküş sadece bireysel faktörlerle açıklanamaz; sistemik baskının, toplumsal dışlanmanın ve kurumsal şiddetin bir araya geldiği karmaşık bir sürecin sonucudur.

Travmanın çok boyutlu doğası, akademisyenlerin farklı alanlarda eş zamanlı kayıplar yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Mesleki kimliğin kaybı, ekonomik güvenliğin sarsılması, sosyal çevrenin daralması ve gelecek planlarının belirsizleşmesi aynı anda gerçekleşmiştir. KOD4'ün "telafisi mümkün olmayan " zarar kavramı bu durumu en iyi özetlemektedir. Bu çoklu kayıp deneyimi, bazı akademisyenlerde majör depresyon, kaygı bozuklukları ve hatta intihar girişimlerine kadar varan ciddi psikolojik sorunlara yol açmıştır.

Bununla birlikte, analiz bazı akademisyenlerin neden daha dayanıklı olduğunu da ortaya koymaktadır. Güçlü sosyal sermayeye sahip olan, ekonomik açıdan görece avantajlı konumda bulunan ve süreci politik bir mücadele çerçevesinde

anlamlandırabilen akademisyenler, psikolojik açıdan daha az yıpranmışlardır. KOD29'un 20 yıllık aktivist geçmişi ve güçlü sivil toplum bağları, KOD21'in emeklilik avantajı ve KOD27'nin ekonomik güvenliği bu duruma örnek oluşturmaktadır. Ayrıca, Barış Akademisyenleri kimliğine güçlü bağlılık geliştiren ve bu kimliği anlamlı bir direniş unsuru olarak gören akademisyenler, süreçte daha az yalnızlık ve değersizlik hissi yaşamışlardır.

Baş etme stratejilerinin etkinliği açısından bulgular oldukça çarpıcıdır. Profesyonel psikolojik destek alan, güçlü dayanışma ağlarına katılan ve akademik kimliklerini alternatif yollarla sürdürmeyi başaran akademisyenler daha başarılı iyileşme süreçleri geçirmişlerdir. Özellikle TİHV gibi kurumların organize ettiği terapi ağları ve Dayanışma Akademilerinin kurduğu kolektif destek sistemleri, akademisyenlerin ayakta kalmasında kritik rol oynamıştır. Buna karşılık, yüzleşmeden kaçınma, tamamen izolasyona çekilme ve sadece ilaç desteğine bağımlı kalma gibi stratejiler sınırlı etkili olmuş, uzun vadede sorunların kronikleşmesine yol açmıştır.

Özellikle dikkat çekici olan, iade edilen akademisyenlerin bile "yeniden travmatizasyon" yaşama riski taşımasıdır. KOD26'nın "ilk dönen olmanın ağırlığı" deneyimi ve KOD25'in "iade sürecinin ihraçtan daha zorlayıcı" bulması, dönüş sürecinin de dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bulgular, sistemik çözümlerin bireysel müdahalelerden daha etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Bu kapsamlı analiz, Barış Akademisyenlerinin yaşadığı psikolojik etkilerin derinliğini ve karmaşıklığını ortaya koymakta, aynı zamanda etkili müdahale stratejileri için önemli ipuçları sunmaktadır. Bulgular, akademik özgürlüklerin ihlalinin sadece bireysel değil, toplumsal boyutlarda derin yaralar açtığını göstermektedir. Bu nedenle, onarım sürecinin de aynı şekilde çok boyutlu ve uzun vadeli olması gerekmektedir.

Öncelikle, sistematik psikolojik destek programlarının geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır. TİHV benzeri kurumların deneyimlerinden yararlanarak, travma-bilgilendirilmiş yaklaşımlarla uzmanlaşmış terapi ağları oluşturulmalıdır. Bu programlar hem bireysel terapi hem de grup terapisi seçeneklerini içermeli, farklı travma türlerine özgü müdahale protokolleri geliştirilmelidir. Özellikle, çoklu travma deneyimi yaşayan akademisyenler için birleştirici terapi yaklaşımları benimsenmelidir.

Dayanışma ağlarının kurumsal destekle güçlendirilmesi hem psikolojik iyileşme hem de sosyal sermayenin yeniden inşası açısından hayati önemdedir. Mevcut dayanışma akademilerinin deneyimlerinden yararlanarak, sürdürülebilir finansman modelleri geliştirilmeli ve bu ağlar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde desteklenmelidir. Dayanışma ağları, sadece kriz dönemlerinde değil, uzun vadeli iyileşme sürecinde de aktif rol oynamalıdır.

Yeniden entegrasyon süreçleri, travma bilinçli yaklaşımlarla tasarlanmalıdır. İade edilen akademisyenlerin karşılaştığı mobbing, dışlanma ve yeniden

travmatizasyon riskleri dikkate alınarak, kurumsal düzeyde farkındalık programları yürütülmeli ve destekleyici mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bu süreçte, akademisyenlerin bireysel ihtiyaçları değerlendirilerek kişiselleştirilmiş destek planları geliştirilmelidir.

Uzun vadeli takip ve destek mekanizmalarının oluşturulması, kronikleşen sorunların önlenmesi açısından elzemdir. Psikolojik destek, kariyer rehberliği, hukuki danışmanlık ve ekonomik destek gibi çok boyutlu hizmetleri kapsayan entegre sistemler kurulmalıdır. Bu sistemler, akademisyenlerin farklı yaşam aşamalarındaki değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek esneklikte olmalıdır.

Son olarak, onarıcı adalet perspektifiyle kapsamlı telafi programları geliştirilmelidir. Bu programlar, sadece maddi tazminatları değil, psikolojik rehabilitasyon, kariyer yeniden inşası ve sosyal prestij onarımını da kapsamalıdır. Özellikle, KOD4'ün vurguladığı "telafisi mümkün olmayan " zarar kavramı dikkate alınarak, tıkanıklığın giderilmesine yönelik ve onarıcı mekanizmalar da dahil edilmelidir.

Bu öneriler, akademik özgürlüklerin korunması ve benzer krizlerin tekrarlanmaması için de önemli dersler sunmaktadır. Üniversitelerin özerk yapılarının güçlendirilmesi, akademisyenlerin ifade özgürlüğünün güvence altına alınması ve demokratik akademik kültürün geliştirilmesi, gelecekte benzer travmaların yaşanmasını önlemek için gereklidir. Bu bağlamda, Barış Akademisyenlerinin deneyimi sadece bir onarım süreci değil, aynı zamanda akademik özgürlükler için önemli bir öğrenme fırsatı olarak değerlendirilmelidir.

4.4. AKADEMİK KİMLİK VE AİDİYET AŞINMASI/KAYBI

Barış Akademisyenlerinin ihraç sonrası yaşadıkları akademik kimlik krizi ve aidiyet kaybı üç temel alt tema üzerinden analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, ihracın sadece ekonomik ve hukuki bir süreç olmadığını, aynı zamanda akademisyenlerin mesleki kimliklerini ve kurumsal aidiyetlerini köklü biçimde sarstığını göstermektedir.

4.4.1. "Artık Akademisyen miyim?": Kimlik ve Motivasyon Kaybı

İhraç edilen akademisyenlerin yaşadığı en derin travmalardan biri, mesleki kimliklerinin sorgulanmasıdır. Bu kimlik krizi, özellikle akademiye yaşam biçimi olarak benimseyen katılımcılarda dramatik boyutlara ulaşmaktadır. KOD22'nin ifadesi bu durumu çarpıcı biçimde özetlemektedir:

Vallahi ben artık kendimi akademisyen olarak tanımladığıma bile emin değilim, öyle söyleyeyim. Bir dönem akademik kariyerim vardı ama sonra bölük pörçük bir süreç içine girdim. Ne iş yaptığımı tam olarak ben de bilmiyorum artık.

Bu alıntı, akademik kimliğin nasıl parçalandığını ve belirsizleştiğini göstermektedir. "Bölük pörçük süreç" ifadesi, düzenli akademik çalışmanın yerini rastgele, tutarsız faaliyetlerin aldığı vurgulamaktadır.

Benzer şekilde KOD26 da kimlik karmaşasını şu sözlerle dile getirmektedir:

Akademisyenim herhalde. Uzun zaman akademisyen olduğumu söylemedim. Hala da çok garibime gidiyor... Akademisyen yanım hep geride kaldı. Yani öyle geride kaldı ki akademisyenim demiyordum artık. Yakın bir zamana kadar da demiyordum. Hatta bazen sorduklarında önce bir düşünüyorum hala ne diyeyim diye.

"Herhalde" ifadesi, kimlik belirsizliğinin derinliğini ortaya koymaktadır. Akademisyen kimliğini dillendirmekten kaçınma, toplumsal etkileşimlerde kimlik sunumu sorunu yaşama ve kendini tanımlarken tereddüt etme, kimlik erozyonunun somut göstergeleridir. KOD6'nın deneyimi, akademi ile kurulan duygusal bağın tamamen koptuğunu göstermektedir:

Akademik bir hevesim kalmadı. Oradaki insanlarla çalıştığımda... Benim onlara saygım yok. Kuruma saygım yok. İşime saygım yok. Bunları edinmem geri.

Bu ifade, ihracın sadece kurumsal bağı değil, mesleğe yönelik saygı ve motivasyonu da yok ettiğini göstermektedir. "Edinemem geri" vurgusu, bu kaybın geri dönülemez niteliğini ortaya koymaktadır. KOD4'ün sözleri, akademinin salt meslek olmadığını, yaşam biçimi olduğunu göstermektedir:

Dolayısıyla akademi benim için sadece bir meslek değil, bir yaşam biçimi, bir yaşam alanı durumundaydı.

Bu perspektiften bakıldığında, ihrac sadece iş kaybı değil, yaşam tarzının yıkımı anlamına gelmektedir. Akademinin yaşam biçimi olarak kaybı, katılımcıların kimlik inşa süreçlerini köklü biçimde etkilemektedir.

KOD20'nin açık itirafı, akademik kimlik kaybının statü boyutunu göstermektedir:

Ben statü seviyorum. Onu söyleyeyim. Çok net, hani çok hızlı da akademik ilerleme de yapmıştım. Ve böyle hani hocam hocam meselesini seviyordum.

Bu alıntı, akademik kimliğin sadece entelektüel boyutu değil, sosyal statü ve tanınma ihtiyacını da karşıladığını göstermektedir. Statü kaybının farkındalığı, kimlik krizini derinleştiren faktörlerden biridir.

4.4.2. Üretimde Kesinti ve Ritmin Bozulması

Akademik üretim, akademisyenlerin mesleki kimliklerini pekiştiren temel faaliyettir. İhraç süreci, bu üretim ritmini ciddi biçimde bozmuştur. Süreç akademik hayatının başındaki genç akademisyenler özellikle de doktora sürecinde

olan büyük bir kesim için son derece yıkıcı olmuştur. KOD 29 kendi deneyimini bize aktarırken bunu çok açıkça ifade etmektedir:

Yani ben doktoramı 2024 yılında verdim. İhraç edilmesem 2016'da vereceğim. Sekiz yıl kaybım var. Sekiz yıl içerisinde okutacağım dersler, akademide kazanacağım deneyim, yazacağım makale, katılacağım konferans, yürüteceğim tez ve benzeri meseleler... benim akademisyen olarak gelişmeme büyük katkı sunacaktı. Bunların eksik kalması... Şimdi fakülteye döneceğim ve ... kıdemsiz bir öğretim görevlisi olarak döneceğim.

Akademik alanda üretkenlik çoğunlukla akademik yükselmeyi de beraberinde getirmektedir. Ancak bazen üretkenlik devam ederken akademik yükselme için bir çaba göstermeme halinin en belirgin örneğini KOD3 dile getirmektedir:

Yani akademik çalışma yapıyorum ya da doğrudan çıktısı belki akademik olmuyor ama yazmaya, çizmeye... bir şeyler söylemeye devam ediyorum daha çok sivil toplum alanında insan hakları örgütleriyle. Ama yani bir makale yazmak, işte ne bileyim bu perspektifle, akademik yükselme perspektifiyle bir şey yapmaya başlamam lazım aslında ama elim gitmiyor ona diyeyim...

KOD4 hem akademik üretimin kesintiye uğraması hem de akademik rutinin bozulmasının kişiyi tamamen akademiden kopma noktasına da getirebildiğini ifade etmektedir:

Zaten 9 senedir de alanımdan da çok uzaklaştım. Neredeyse hiç okuma yapmadım alanla ilgili. Yabancı dilleri unuttum Fransızca öğrendiğim halde...

Diğer yandan KOD21'in paylaşımına göre kariyerin son aşamalarında olan akademisyenler için bu süreç çok da olumsuz olmamış gözükmektedir:

Konum itibariyle de akademik kariyerin sonlarına doğru yaklaştığım için yani uzaklaşmış olmak üniversiteden çok büyük bir sıkıntı yaratmadı diyebilirim.

YOKAT2, odak görüşmesinde bu ayrımı net bir şekilde ortaya koymaktadır:

Ama buna rağmen bu insanların, yani biz doçent olarak atıldık, profesör olarak atıldık, en azından doktoramızı bitirmiş olarak atıldık. Ama doktorasının ortasında, bu yangının ortasına, doktorası bitmemiş, maaşı kesilmiş, şekilde bırakılmış genç arkadaşların çok çok daha önemli bir darbe yediğini düşünüyorum. Özellikle bu konuda Kocaeli'nin hakkını yiyemem dediğim gibi biz aramızdakileri pamuklara sarmaya çalıştık ama beceremediğimiz çok şey olmuştur. Bunu da söyleyeyim. Ama Türkiye'de böyle bir sıkıntı yaşandı.

KOD18'in ifadesi ise, fiziksel mekândan kopmanın çalışma disiplini üzerindeki etkisini göstermektedir:

... sabahleyin gidersiniz, akşama kadar bilgisayarda Facebook'a girseniz bile, o odada, o bilgisayarın başında olmak size bir disiplin sağlıyor. O disiplinden koptum.

Bu alıntı, akademik üretimin sadece zihinsel değil, mekânsal ve ritüel boyutlarının da olduğunu göstermektedir. Üniversite ortamından kopuş, çalışma rutinlerinin bozulmasına ve disiplin kaybına yol açmıştır.

KOD3'ün deneyimi, oto sansürün nasıl geliştiğini göstermektedir:

Dolayısıyla yani benim için de benim çalıştığım konular da devlet şiddeti, cezasızlık, ağır insan hakları ihlalleri ile ilgili, geçmişle yüzleşme gibi konular. Bu konuları çalışmak kurumsal akademi içinde akademik yükselme perspektifinden mümkün değil.

Bu durum, belirli konuların akademi içinde "sakıncalı" hale gelmesi ve akademisyenlerin çalışma alanlarından uzaklaşmak zorunda kalması anlamına gelmektedir. Oto sansür, akademik özgürlüğün içsel sınırlanması olarak tezahür etmektedir.

KOD6'nın deneyimi, uzun süreli kopuşun yarattığı teknik açığı göstermektedir:

Ben 9 senedir işte olmasaydım bunları tecrübe edemeyecektim zaten. Son 2 senedir yakalamaya çalışıyorum alanımı. Yani çok hızlı ilerleyen bir alandayım. 10 senelik bir gap demek, artık sen bu meslekte değilsin demek gibi bir şey oluyor.

Bu alıntı, özellikle hızlı gelişen bilim alanlarında çalışan akademisyenlerin karşılaştığı "teknolojik açık" sorununu ortaya koymaktadır. Hızla değişen alanlarda, 9 yıllık kopuş neredeyse alanı yeniden öğrenme gerekliliği yaratmaktadır.

KOD5'in deneyimi, ekonomik kaygıların akademik üretimi nasıl kesintiye uğrattığını göstermektedir:

Ya aslında şöyle, akademik çalışmalara devam ettim ama o yani işsiz kaldığım sürece ama tabii biraz daha şey yani şöyle bir şey düşünün, bir taraftan da para kazanmak lazım, bir taraftan da bir şeyler yazayım çizeyim vesaire. Dolayısıyla tam böyle ben bir şeyler yazarken bir iş geliyor, diyelim bir ay o işle uğraşmam gerekiyor.

Bu alıntı, akademik çalışma ile geçim sağlama arasındaki gerilimi göstermektedir. Sürekli iş arayışı, akademik odaklanmayı imkânsız hale getirmekte ve üretkenliği düşürmektedir.

KOD13'ün deneyimi, akademik motivasyon krizini göstermektedir:

Ben niye yapıyorum ki bu doktora tezini? Sık sık kendime bu soruyu sordum. Ben bu doktora tezini niye yapıyorum, niye yapıyorum? Her seferinde kendim için yapıyorum cevabını verdim ve devam ettim.

Bu iç monolog, akademik çalışmanın amaçsızlaşması ve motivasyon kaybını göstermektedir. Doktora tezi gibi uzun vadeli projeler, belirsizlik ortamında anlamsızlaşmaktadır.

KOD3'ün ifadesi, doçentlik hedefinin kaybolmasını göstermektedir:

Mesela doçentlik için hazırlanmam gerekir ama... dediğim gibi çalıştığım alanlar sakıncalı olduğu için ve şu anda yine bu arada önümüzde de yani çok yakın bir zamanda tekrar başka bir sebeple ihraç artık böyle her zaman önümüzde olan potansiyel bir tehdit olduğu için bir akademik motivasyonum yok açıkçası yine.

Bu alıntı, sürekli tehdit altında olmanın akademik hedefler üzerindeki etkisini göstermektedir. Gelecek belirsizliği, uzun vadeli akademik planları anlamsız hale getirmektedir.

4.4.3. Dönüşte Yabancılaşma/Aidiyet Sorunu

İade edilen akademisyenler, geri döndüklerinde kendilerini tamamen farklı bir kurumsal ortamda bulmaktadırlar. Bu durum, aidiyet krizi ve yabancılaşma deneyimine yol açmaktadır. KOD5'in ifadesi, üniversite atmosferinin nasıl değiştiğini göstermektedir:

Ya aslında şöyle hiç hayal ettiğim şeyler olmadı, tam tersine. Bazen bazı yerlerde söylüyorum arkadaşlar gülüyor ama şu Danıştay tekrar beni atsa bir rahatlayacağım ki diye söylediğim oluyor... Çünkü ya gerçekten okula gidesim yok... Hani okula gidip böyle insanlarla bir araya gelesim yok vesaire. Çünkü o eski hava yok sahiden.

Bu alıntı, dönüşün her zaman olumlu olmadığını ve hatta tekrar atılmayı isteme gibi paradoksal durumları yaratabildiğini göstermektedir. "Eski havanın yokluğu", kurumsal kültürün köklü değişimini işaret etmektedir.

KOD12'nin gözlemi, öğrenci-akademisyen ilişkilerindeki değişimi göstermektedir:

Bizim zamanımızda öğrenciler hep böyle. Bir yandan böyle anaçlık yani, çocuğumuz gibiydi. İşte babacıl, anaç vesaire şeylerde davranırdık. Mesela o öğrencilerle ilişkiler öyle değil. Koridorda öğrenciler yok artık. Öğrenciler hoca odasına gelmiyor.

Bu alıntı, akademik yaşamın sosyal boyutunun nasıl aşındığını göstermektedir. Öğrenci-hoca ilişkilerinin mesafeli hale gelmesi, akademik kültürün değişimini yansıtmaktadır. KOD5'in deneyimi ise, dönen akademisyenler arasında bile dayanışma eksikliğini göstermektedir:

Mesela A Üniversitesi'nde işte, daha doğrusu A Üniversitesi'nde özel olarak bilmiyorum ama tek başına, 436 kişiden %35'i falan döndü. Mesela bizde dönen arkadaşlardan ikisi emekli oldu... Bütün bunlar dönünce ne olacak? Bir dayanışma ilişkisi onlarla da kuramadık aslında.

Bu durum, ortak deneyime rağmen dönen akademisyenler arasında bile dayanışma ağlarının kurulamadığını göstermektedir. Bu, travmanın bireyselleşmesi ve kolektif baş etme mekanizmalarının zayıflaması anlamına gelmektedir. KOD18'in ifadesi, fiziksel mekâna bile yabancılaşmayı göstermektedir:

Ciddi anlamda mesela yabancılaşıyorsunuz. Yani ortam falan bana ilk başlarda şey gibi geliyordu hani. Çok yabancı olduğum bir ortam... Yani şu anda böyle artık hani mekâna da alana da şeyde iyice yabancılaşmış hissediyorsunuz.

Bu alıntı, yabancılaşmanın sadece sosyal değil, mekânsal boyutunu da göstermektedir. Akademisyenler, çalıştıkları fiziksel mekânlarda bile kendilerini yabancı hissetmektedirler.

KOD12'nin deneyimi, bölüm yapısındaki değişimi göstermektedir:

Geldiğim bölüm, ikinci atamada bambaşka bir bölüm. Yani yeni kadrolar alınmış, genişlemiş, bambaşka bir zihniyet dolmuş. Bölümün bütün temelleri değişmiş.

Bu alıntı, kurumsal hafızanın nasıl silindiğini ve yeni bir akademik kültürün inşa edildiğini göstermektedir. Dönen akademisyenler, kendi kurumlarında yabancı konumuna düşmektedirler.

YOKAT7'in deneyimi, eski meslektaşlarla bir araya gelmenin nasıl bir travma olabileceğini, yeni güç dinamikleri ile başa çıkmanın zorluğunu bütün çarpıcılığı ile ortaya koymaktadır:

Döndüğüm zaman başıma geleceklerle ilgili ciddi kâbuslar yaşadığımı söyleyeyim. Çünkü geride kalan arkadaşlarım diyemeyeceğim bir grup insan var, onlarla yüzleşme fikri, onlarla birlikte çalışmak fikri benim için korkunç bir şey. Yani kâbus hakikaten. Geride kalanların bir kısmı da benim öğrencim olmuş insanlar ve korkunç insanlar. Bir daha onlarla karşı karşıya kalmak, birlikte Bölüm toplantısına girmek, benim öğrencim olmuş birisinin bana Bölüm Başkanı olarak veya Dekan olarak bir şey dayatmasına tanık olmak, bunları hiç istemiyorum. Bunlar benim için hakikaten kâbus.

Yine odak grup görüşmelerinde, ÇOKAT5'in ifadesi, dönen akademisyenlerdeki suçluluk duygusunu göstermektedir:

Auschwitz'den kurtulanların yaşadığı suçluluk duygusunu çok iyi anlatır. O kadar çok şiddetli olmasa da ciddi bir suçluluk duygusu var şu anda dönenlerde, çalışmaya devam edenlerde.

Bu analogi, travmanın derinliğini ve hayatta kalanların yaşadığı psikolojik yükü göstermektedir. Auschwitz benzetmesi, deneyimin travmatik boyutunu vurgulamaktadır.

ÇOKAT3'ün tespiti, sistemik sorunu göstermektedir:

Belli yani belli periyotlarla sürekli sistem aslında bizim niteliklerimizde, bizim profilimizde olan araştırmacıları, akademisyenleri tükürüyor ve inatla biz bizi tüküren bu sisteme tekrar dahil olmaya çalışıyoruz.

Bu alıntı, akademik sistemin belirli profildeki akademisyenleri sistematik olarak dışladığını ve bu durumun süreklilik arz ettiğini göstermektedir.

ÇOKAT5'in ifadesi, bireysel dönüşlerin yarattığı sorunu göstermektedir:

Bu şekilde parça parça döndürülme olayı hakikaten çok şey, yıkıcı her anlamda. Dönenler açısından da dönmeyenler ve kalanlar açısından da.

Bu durum, dayanışma ağlarının parçalanmasına ve travmanın bireyselleşmesine yol açmaktadır.

Tema 4 analizi, ihraç sürecinin akademisyenler üzerindeki en derin etkilerinden birinin kimlik erozyonu olduğunu göstermektedir. Bu süreç üç temel boyutta tezahür etmektedir:

1. *Kimlik Krizi:* Akademisyenler, mesleki kimliklerini sorgular hale gelmekte ve akademisyen olup olmadıklarını bile bilemez duruma düşmektedirler.
2. *Üretim Ritmi Bozulması:* Akademik çalışma disiplini kaybolmakta, oto sansür gelişmekte ve motivasyon düşmektedir.
3. *Aidiyet Kaybı:* Geri dönen akademisyenler, değişen kurumsal ortamda kendilerini yabancı hissetmekte ve yeniden entegrasyon sorunları yaşamaktadırlar.

Bu bulgular, ihracın sadece hukuki veya ekonomik bir süreç olmadığını, akademisyenlerin mesleki kimliklerini de köklü biçimde sarstığını göstermektedir. Özellikle "telafisi mümkün olmayan zarar" kavramı, bu kimlik erozyonunun kalıcı niteliğini vurgulamaktadır. Bu durum, onarıcı adalet perspektifinden bakıldığında sadece maddi tazminat değil, kimlik onarımı ve kurumsal kültür değişimi gerektirmektedir.

4.5. DAYANIŞMA AĞLARI/EKOSİSTEMLERİ- GÜÇLERİ VE KIRILGANLIKLARI

Barış Akademisyenlerinin dayanışma ağları ve ekosistemleri, ihraç sürecinin en kritik unsurlarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen veriler, dayanışma ağlarının hem güçlü yönlerini hem de kırılganlıklarını ortaya koymaktadır. Bulgular, dayanışmanın kuruluş süreçlerinden günümüzdeki durumuna kadar olan evrimini, farklı destek mekanizmalarının etkinliğini ve karşılaşılan zorlukları kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

4.5.1.Güçlü Yönler

4.5.1.1. Sendikalar ve Hak Örgütlerinin Desteği

Dayanışma ağlarının en temel direği sendikalar ve hak örgütleri olmuştur. Özellikle Eğitim Sen'in sağladığı destek, akademisyenlerin hayatta kalmasında kritik rol oynamıştır.

KOD4 ihraç sonrasında sendikanın ekonomik anlamda desteğini dile getirmektedir:

Yani çok çalıştığım söylenemez hocam. Asıl gelir kaynağı yine sendikanın yaptığı ödemeler. İnternet üzerinden kitap satışları yapıyorum, şu an durgun halde...

Bu tespit, YOKAT4'ün ifadesiyle de desteklenmektedir:

Ya şöyle, bir tabii Eğitim Sen'in bu arada dayanışma aidatı oldu ve çok temel ihtiyaçları karşılaştık. En azından belli bir şey gelecek biliyorsunuz ve çok uzun süre de geldi, kıymetli de.

KOD29'un ifadesi bu durumu net şekilde özetlemektedir:

Sendikamız bize bir maddi dayanışma sundu. Çok önemli. Yani elinde hiçbir geliri kalmayan insanları düşününce çok önemli ve bunun 2016'dan bugüne sürdüğünü, hala sürdüğünü not ederek söylüyorum... Bizim sendikamız üyelerine hukuki destek sundu. O parasal talep.

Bu ifade ayrıca sendika desteğinin sadece maddi boyutta kalmadığı, hukuki mücadelede de önemli rol oynadığı görülmektedir. KOD18'in de belirttiği gibi sendika hukuki anlamda da destek sunmuştur:

Yok, hukuki süreci ben tamamen sendika üzerinden yürüttüm. Yani sağ olsun şey yapmadan sendika o konuda gerek mahkeme başvurusunda. Gerek temyize yani üniversite temyize gittikten sonra hukuki desteği sağladı. Onun dışında bir hukuki destek yani ihtiyacı da olmadı. Çünkü ceza davaları biliyorsunuz çoğunlukla sembolik birkaç kişi gözaltına alındı ama hani ceza davaları şey için hani bizim ihracımıza bir gerekçe oluşturmak için açılmıştı. Onlar sanırım tabii yani Anayasa Mahkemesi kararından sonra da düştü zaten. O süreçte bir avukatla hani daha önce görüştüğüm bir avukat vardı, bazı davalarımın olduğu avukatla ben çalışmıştım ama. Zaten Anayasa Mahkemesi kararından sonra duruşmaya katılma gereği bile duymadı. Ben de öyle bir talebim olmadı benim de. O yüzden idari mahkeme süreci oldu, onu sendika üstlendi genel olarak."

Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) özellikle tıp akademisyenlerine sağladığı destek dikkat çekicidir. KOD15'in deneyimi bu desteğin derinliğini göstermektedir:

Ben Türk Tabipler Birliğinin aktif üyesi olarak hekimlik mesleğine başladığımdan itibaren çalıştım. Ve bu dönemde TTB'nin avukatı bizim

hekimlerin davalarını üstlenmişti. Çok büyük bir destek gördüm. Hani neredeyse ben hiçbir şey yapmadım. Her şeyi avukatlarım yönlendirdi, öyle söyleyebilirim. Çok güçlü bir destekti. Yani sözcüklerle anlatamam ben bunu. Ve herhangi bir ücret de almadan yaptılar bunu. Yani kurumsal olarak sahip çıkma dediğimiz bir olay bu.

4.5.1.2. Dayanışma Akademileri ve Kolektif Üretim

Barış imzasının atıldığı 2016 yılının hemen sonrasındaki ilk dönemde dayanışma ağları oldukça güçlü bir mobilizasyon göstermiştir. YOKAT6'nın deneyimi bu dönemi özetlemektedir:

Ben hatırlıyorum İstanbul'da biz sürekli imza sürecinden itibaren bu mesele artık 2016'nın sonlarından itibaren kanser bir mesele haline getirdikten sonra İstanbul'da haftada iki üç defa toplandığımızı bir araya getirdiğimizi, birlikte dayanıştığımızı birlikte nasıl bir mücadele yöntemleri geliştiririz, baş etme yolları bulabiliriz şeklinde sürekli böyle kolektif toplantılar yaptığımızı çok iyi hatırlıyorum.

İkinci aşamada ise dayanışma akademilerinin kurumsallaşması görülmüştür. KOD20'nin TIHV Akademi deneyimi bu sürecin başarılı örneklerinden biridir:

Barış Akademisyenleri ile olan şey dayanışma süreç içerisinde tabii çok farklı anlamlı şey yaptı... Ayakta durmamı gerçekten çok sağlayan bir şeydi ve Barış Akademisyeni arkadaşlarımla birlikte kurduğumuz işte bu TIHV akademi benim hayatımı çok anlamlı kıldı.

TIHV gibi bu dönemde Eskişehir'de Uçurtma Kafe, Mersin'de Kültürhane, Ankara'da Ankara Dayanışma Akademisi, İzmir'de İzmir Dayanışma Akademisi ve İstanbul'da bir çatı örgütü olma stratejisi ile BİRARADA Derneği kuruldu. Başka şehirlerde Barış Akademisyenlerinin sayısının azlığı nedeniyle daha çok platform şeklinde yapılanmalar devam etti.

Dayanışma akademilerinin kuruluşu, akademisyenlerin bilgiyi toplumla paylaşma iradesinin en somut örneği olmuştur. Bu yapılar hem akademik kimliğin korunmasına hem de toplumsal dönüşüme katkı sağlamıştır.

KOD26'nın Kocaeli deneyimi bu durumu örnelemektedir:

Sonrasında, Eylül bitmeden 28 Eylül'dü, yanlış hatırlamıyorsam Kocaeli Dayanışma Akademisini kurduk. Orada farklı bir şeyler yapmaya çalıştık. Üniversitenin dışında. Alternatif bile demedik. Çünkü alternatif dediğiniz zaman var olanı kabul etmek anlamına geliyor. Onu dönüştürmek istediğimiz için seminerler yaptık, Hayat Bilgisi Okulu adını verdiğimiz iki yıllık bir proje yaptık, yaz okulları yaptık, konferanslar yaptık.

KOD13'ün İzmir deneyimi de benzer şekilde önemlidir:

Onlarla İzmir Dayanışma Akademisini oluşturup orada açık derslere başlamak çok faydalı oldu. Yani özellikle ilk iki yılda çok aktif bir şekilde

sürdürdük o dersleri. Bir türlü de diyelim, akademik bilgiyi başka alanlarda paylaştığımız, yani kamusalılaştırdığımız bir deneyim olduğu için belki üniversite fikrini bile yeni baştan düşünmemizi sağlayacak oldukça kıymetli deneyimler oldu.

KOD27 dayanışma ağlarında yapılan çalışmaları şu şekilde tanımlamaktadır:

Akademik alanda daha amatör, daha normal üniversitenin getirdiği disiplinde bir çalışmadan çok daha amatör yönü baskın olan bir faaliyet yürüttüğümüzü söyleyebilirim. Akademik ve meslek örgütü ya da sendikal faaliyet arası karma bir iş yaptık. Karma çalışmalar yaptığımızı söyleyebilirim. Aynı zamanda da üretimler yaptığımızı söyleyebiliriz. Eğitim olarak da ağırlıklı. Yani en büyük eksiklik daha çok öğrenci, genç öğrenciyle temas akademisyenin en büyük şeyi olduğu için kendini yenileme şansı.

KOD27 daha sonra burada tanımladığı kolektif üretimin ne olduğunu somutlaştırır:

Hem deprem hem pandemi. Biz en azından meslek örgütü, sendika olarak oralarda çok sayıda faaliyet yürüttük yani. Bana göre gerçek akademik ürünleri de orada verdik. Ora ile ilgili şu anda da otuzuncu ay raporunu hazırlamak üzereyiz. Bir malnütrisyon, çocuklarının yetersiz beslenmesiyle ilgili iki tane çalışma yaptık. Akademik çalışma bence. Her ikisi de akademik bir çalışma. Ama etik kurul iznidir. Şudur budur o klasik format almadık artık. Tartışması ve gibi şeyleri yapmadık. Daha nesne görüntüsü, raporlama mantığıyla ama yürütülme hali tamamıyla bilimseldi.

KOD20 dayanışma akademileri sayesinde çok farklı disiplinden farklı insanlarla karşılaşma imkânı bularak etkileşime geçtiklerini dile getirmiştir.

... tabii atılma sürecinde aslında hayatımda çok olumlu değişiklikler de oldu benim yani. Ben şu an böyle iyi ki atılmışım diyeceğim birçok şeyi yaşadım... mesela ben tıptanım. Sosyal bilimlerde aynı üniversitede olmamıza rağmen çok fazla iletişimmediğimiz sadece derse davet edip hani öyle ilişkilerimizin olduğu dünyaya aynı yerden baktığımızı bildiğim birçok hocam ve arkadaşımın birlikte çalışma olanağı buldum ve bu bence benim daha yani akademi dışındaki zaman benim akademi açısından daha gelişmemi sağladı...

KOD20 ayrıca dayanışma akademilerinde yaptıkları çalışmaları şu şekilde belirtmektedir:

... biz bir proje yazdık. Üst üste de 3 projede insan hakları savunuculuğu üzerinden hem kendi durumumuzu hem de Türkiye'deki bu insan hakları krizini ortaya koyan çok sayıda çalışma yaptık. Yani eğitim yaptık. Yani hala özlüyorum. Yani o çalışma ortamını, o özgürce konuşabilmeyi öyle şey yapayım, söyleyeyim...

Dayanışma ağlarının en önemli işlevlerinden biri psikolojik destek sağlaması olmuştur. KOD3'ün ifadesi bu durumu net şekilde ortaya koymaktadır:

Yani bir kere psikolojik destek, bir kere hukuki destek çok değerliydi. O açıdan bütün bu davalar boyunca, ceza davaları sırasındaki hukuki bilgilendirme, destek, beraatlar sonrası çalışma grubunun veri toplaması, insanlara ulaşması, bu süreci bulgulaması ve delillendirmesi çok önemliydi sonraki mücadeleye için.

ÇOKAT6 özellikle Mehmet Fatih Traş'ın ölümünden sonra yapılan telefon aramalarının ne kadar önemli olduğundan bahsetmektedir.

... aynı zamanda BAK dayanışmanın bu meselenin psikolojik yönleri olduğunu da dikkate alarak dayanışma örgütlemesi, yüksek lisans, doktora öğrencileri tek tek aranıyordu. Bence bu konuda mesela yeterince konuşulmadı ama o dönemde eminim pek çok öğrenci arkadaşın hayatına dokundu.

KOD23 ise ona iyi gelen dayanışma örneklerinden biri olarak tutuklu olan Füsun Üstel Hocaya BİRARADA'da düzenledikleri kart gönderme atölyesini göstermiştir:

BİRARADA da bizim Füsun hocaların falan tutuklandığı dönemde biz onlara böyle Füsun hocaların tutuklandığı BİRARADA'da bir atölye yapmıştık. Onları kartpostallara kendimiz dizayn edip, yapıp, tasarım yapıp göndermiştik. Güzel şeylerdi.

Yine KOD23 Dayanışma Akademilerinde üniversite ortamındaki hiyerarşiden uzaklaşmanın güçlendirici boyutu üzerinde durmaktadır:

Hatırlarsınız belki BİRARADA başta çatı örgütü olarak amacıyla kurulmuştu bütün dayanışma akademilerinin. Ve orada yapılan meclis toplantılarında aslında pek çok diğer arkadaş dahil oluyordu. Ve orada konuşabilmek, ortak hareket edebilmek. Dediğim gibi birbirimizi duyabilmek bile, o dirsek teması ama çoğu zaman o dirsek temasının aslında böyle tam tersi, daha yakınlaşmaya, sarılmaya. Yani hani dışarıda görsem muhtemelen böyle değil mi? Üniversitede olsam ona şu hoca falan diyeceğim, uzaktan belki baş selamı verebileceğim insanlara. Çok daha yakın olabilmek ve bence akademik o hiyerarşinin de olmadığı, yaş hiyerarşisinin de olmadığı çok örnek, örneği de yaşadım.

KOD25'in ise bu konuda farklı düşünmektedir ve dayanışma ağlarının istemeden sistemin sorunlarını yeniden üretebileceğini göstermektedir:

Çünkü her şey fon yokluğuyla ilgili değil. Bir kısmı da aslında akademideki hiyerarşileri ve ilişkilenme biçimlerini taşımış olmamızdı oraya akademi dışına diye düşünüyorum.

Bu da bize algı farklılarının bizi çok farklı sonuçlara götürebileceğini dayanışma akademilerinin kapsayıcılığının sınırlı olabileceğini göstermektedir.

Öte yandan Barış Akademisyenleri kimliğinin güçlü kalması, kolektif direniş açısından kritik önem taşımıştır. KOD8'in tespiti bu durumu özetlemektedir:

Bariş Akademisyenlerinin dik durabiliyor olması benim için çok önem taşıdı... Bariş Akademisyenlerinin içinden tek tük bir tanesi, örneğin A, onun gibi insanlar, biz imzamızı çekiyoruz yaptılar, biz her iki tarafta şiddete karşıyız falan gibi şeyler söylediler. Böyle şeylerin yapılması benim açımdan üzücüydü. Ama kolektif olarak düşünüldüğünde büyük çoğunluk dik durdu, dik durmayı başardı.

4.5.2. Kırılğanlıklar ve Zayıflıklar

4.5.2.1. Dayanışma Desteğinin Zamanla Zayıflaması

Dayanışma ağlarının en büyük sorunu zaman içinde gücünü kaybetmesi olmuştur. KOD1'in Kocaeli deneyimi bu durumu somutlaştırmaktadır:

Kocaeli Dayanışma Akademisi belli bir aşamada Kocaeli Dayanışma Akademisi'ni kuran ve ona emek veren kişilerin yol ayrımı neticesinde aralarında benim de bulunduğum, yarı yarıya söyleyeyim, aşağı yukarı %50 civarındaki kurucu ve aktif üyesi ayrılmayı tercih etti.

KOD17'nin İzmir deneyimi benzer bir seyrizlemiştir:

Dolayısıyla hani o da bu 6-7 yıllık süreçte İzmir Dayanışma Akademisi'nde dayanışma ağları da kısmen gevşedi. Bu da çok anlaşılır bir şey, doğal olarak anlaşılır bir şey... Bir süre sonra insan, herkes şöyle hissediyor sanıyorum. O yüzden şimdi kapanma aşamasındayız. Biz kapatıyoruz. Fesih kararı aldık.

KOD20'nin tespiti daha genel bir sorunu işaret etmektedir:

Fakat şeyi yürütemedik tabii. Nasıl diyeyim? Eylem ağını yürütemedik yani eylemliliği, o bir arada durmayı, bu işi politik olarak gündemde tutmayı. Oralarda çok ciddi şeyimiz oldu, zedelenmemiz oldu.

Ekonomik dayanışmanın yetersizliği, sürecin en kritik sorunlarından biri olmuştur. ÇOKAT6'nın odak grup görüşmesindeki tespiti bu durumu özetlemektedir:

Ne zaman ki biz dayanışma akademileri Çalıştayları şeklinde sürdürmek yerine bağımsız her ildeki kurumlar oluşmaya başladığında ekonomik dayanışmayı çok da iyi anlamadığımız mı diyeyim ya da bu konudaki pratiğimizin çok da gelişkin olmadığı ortaya çıkmış oldu.

4.5.2.2. Bölgesel ve Örgütsel Farklılıklardan Doğan Eşitsizlikler

Dayanışma ağlarının coğrafi ve kurumsal farklılıklar nedeniyle eşitsiz işlemesi önemli bir sorun olmuştur. KOD1'in "türdeş olmama" tespiti bu durumu analiz etmektedir:

Biz türdeş olmayan bir insan grubu, bir akademisyen grubu bir imza attık. Ama bu türdeş olmama halimizi unuttuk. Bunu unutanlardan biri de benim

ve kendime yönelttiğim pek çok eleştiriciden en önemlisi budur. Biz her imza atanı türdeş, aynı politik, birbirine yakın politik görüşü olan, birbirine yakın sosyal duruşu ve öncelik sırası olan bir insan grubu gibi düşündük.

KOD7'nin Mersin deneyimi bölgesel farklılıkları göstermektedir:

Biz 21 kişi imzaladık, 21 parçaya bölündük. Yani biz daha 21 kişi bir arada durmayı beceremedik. Ve bu arada birbirimizi sevmek zorunda değiliz, birbirimizde kişisel çekişmelerimiz olabilir ama sonuçta bu bir dayanışma, bir politik proje.

KOD24'ün "çeper şehirler" tespiti coğrafi adaletsizliği vurgulamaktadır:

Özellikle çeper şehirlerde bir arada durma hali çok olmadı. Öyle ya da böyle büyük şehirlerde de daha yakındakiler ve daha uzaktakiler gibi bir şey oldu.

ÇOKAT1 kendi anlatımında KHK'lı olan arkadaşların KHK'lı olmayan arkadaşlardan yeterince destek görmediklerini ifade ediyor, KHK'lı olan arkadaşların arasındaki dayanışmanın da zamanla zayıfladığı görüşünü destekliyor:

Tabii bunun içerisinde KHK'lı olmuş KHK'lı olmamış arkadaşlar arasındaki bir takım ayrı yaşanan duygular ve dayanışma pratikleri de belki konuşulması gereken şeyler. Çünkü tam öyle olmadı. En azından ben öyle hissetmedim. İhraç edilmemiş arkadaşlardan çok azı birlikte bizimle olduğunu ben hissettim açıkçası. Ama ihraç edilmiş arkadaşların çoğuyla birlikte bu dayanışma sürecini örmeye başladık. Devamında sıkıntılar yaşadık. Giderek dağıldık ama başı, onun en başı çok önemliydi benim için.

Diğer yandan üniversitelerde çalışmaya devam edebilen Barış Akademisyenleri ise deneyimlerini şu şekilde aktarıyorlar:

Öncelikle kalanlardaki ilk ve çok güçlü ve çok uzun yıllar ve hala da belki devam eden duygu bence suçluluk. Bu davalarda da böyleydi bu arada. Biz 30-40 kişi davaya giriyoruz, bir bölümü daha yüksek ceza alıyor, bir bölümü almıyor. Dolayısıyla da bu suçluluk hala bence geçmiş değil...Özellikle şurada suçluluk devam ediyor. Evet, arkadaşlar atıldılar. Biz kaldık ama kaldığımız halde üniversitenin dönüştüğü şeye de ne kadar sesimizi çıkarabildik? Bundan da çok şüpheliyim açıkçası.

4.5.2.3. Uluslararası Programlarda "Yardım İlişkisi" ve Akademik Hiyerarşilerin Dayanışma Ağlarına Taşınması

Uluslararası destek kuruluşlarının yaklaşımı ciddi eleştirilere konu olmuştur. KOD26'nın Scholar at Risk eleştirisi bu durumu özetlemektedir:

Yani çok özetle söyleyecek olursam bu Scholars at Risk gibi girişimlerin oluşturduğu programlarla yurtdışına giden akademisyenlere, akademisyenlerle bir dayanışma değil de bir yardım yapma ilişkisi

kurulduğunda ki çoğumuzun sanırım deneyimlediği o, bu çok yani aşağılayıcı da bir şey.

Burada uluslararası kurumların bursu sadece ekonomik olarak kurgulamaları ve akademik hiçbir katkı sunmuyor olmaları ciddi biçimde eleştirilmektedir. Oysa ki yurtdışına giden akademisyenlere akademik çalışmalarında kolaylık sağlamak bu bursun önemli bir parçası olmalıdır.

KOD25'in analizi bu sorunu yapısal düzeyde ele almaktadır:

Çünkü biz hani defaatle gördük ki bizi böyle bir tür işte militan aktivistler akademideki falan diye, ama yani gerçekten akademisyen olarak görmüyorlar seni ve sürekli bir ağılama ve kurtarma hani şey ikiliği üzerinde kendilerini yerleştiriyorlardı.

KOD8'in Humboldt Vakfı eleştirisi başka bir sorunu işaret etmektedir:

Humboldt Vakfı tıpkı Türkiye'deki eski TÜBA yeni bilim akademisi gibi seçkin bir anlayışta çalışır ve benim geldiğim gelenekte, benim içinde bulunduğum sosyalist gelenekte olmayan anlayışlara sahipler.

KOD8 bu anlayışın sorgulanması gerektiğini, fakat bunun kurum içi mekanizmalarla yapamayacaklarını, mutlaka daha önce burs almış kişilerle istişare ederek programlarında düzeltmeye gitmeleri gerektiğini de ifade etmektedir. KOD7'nin Scholar Rescue Fund eleştirisi daha da sert bir dille bu sorunu ifade etmektedir:

Ben Scholar Rescue Fund'tan fon aldım... İlk düşündüğüm şey olmuştu yani, bunlardan fon almakla doğru mu yaptık? diye böyle acayip bir süre baya bir pişmanlık hissettim. Çünkü bunlar anladığım kadarıyla Soğuk Savaş döneminin kuruluşları...

KOD16'nın gözlemi, sosyal bilimler ve fen bilimleri arasındaki eşitsizliği vurgulamaktadır:

Sosyal bilimlerle ilgili pek çok genç akademisyenin bir takım özel burslar bulabilmiş olması, hep onlar yayınlanıyordu bizim listemizde hala da işte Almanya'da filanca üniversitede şu var, oraya başvuracaklar. Sosyal bilimlerdeki arkadaşlar daha avantajlıydı.

Bu durum, uluslararası burs programlarının belirli akademik disiplinlerine öncelik verdiğini ve disiplinler arası adaletsizlik yarattığını göstermektedir.

KOD18'in deneyimi, doktora derecesi kriterinin yarattığı adaletsizliği ortaya koymaktadır:

Yani SAR (Scholars at Risk) mesela yıllardır doktorasını tamamlamamış hiç kimseye şey vermedi yani. Yani pozisyon vermedi.

Bu durum özellikle ÖYP'li (Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı) akademisyenler için büyük haksızlık yaratmıştır, çünkü bunlar doktoralarını tamamlamadan ihraç edilmişlerdir.

KOD12'nin deneyimi, burs verme kriterlerinin şeffaf olmadığını göstermektedir:

Yani keşke biraz daha onurlu barış diyoruz ya. Yani böyle gerçekten projelerde çalışıp, illaki akademik şey istediler. Nasıl diyeyim? Onlar da akademik yeterlilik istediler ama kendilerinin bunu sınıflandırırken ya da seçerken neye göre seçtikleri çok belirsiz oldu.

KOD18'in analizi, burs dağılımındaki en trajik adaletsizliklerden birini ortaya koymaktadır:

Oysaki ben Dersim'den atıldım. Benim hiçbir zaman can kaygım olmadı. Erzurum'dan atılan adam hani şey oldu. Adam diyorum çünkü tek kişi atıldı. Erzurum'dan atılan adamın yaşam hakkı riske girdi yani.

Bu ifade, uluslararası kuruluşların can güvenliği riski altındaki akademisyenler yerine, akademik açıdan daha "başarılı" görülen akademisyenleri tercih ettiğini ima etmektedir.

KOD1'in SAR eleştirisi dikkat çekicidir:

Ben Scholars at Risk'e emek veren insanların çok iyi niyetli, bir de batı dünyasında 12 yıl yaşadığım için yani orada bu işlere bulaşan insanlar ne yapıyor, nasıl yaşıyor? Yani bunu bu fotoğrafı görebiliyorum, görme şansım olan bir yerden söylüyorum. Ama bu ve bunun gibi kurumları fazla bürokratik, fazla batı lensini doğuya da uygulamaya çalışan yer yer işlevsiz buluyorum.

Bu adaletsizlikler, uluslararası dayanışmanın "yardım ilişkisine" dönüşmesinin temel nedenlerinden birini oluşturmakta ve akademisyenler arasında yeni hiyerarşiler yaratmaktadır.

Tema 5'i bütün olarak ele aldığımızda şu sonuçlara ulaşabiliriz. Barış Akademisyenlerinin dayanışma ağları, tarihsel olarak üç ana dönem geçirmiştir diyebiliriz: güçlü mobilizasyon, kurumsallaşma ve dağılma/zayıflama. Bu süreçte sendikalar ve hak örgütleri en istikrarlı desteği sağlarken, dayanışma akademileri önemli deneyimler sunmuş ancak sürdürülebilirlik sorunu yaşamıştır. Dayanışma ağlarının güçlü yönleri arasında hukuki destek, psikolojik destek, bilgi paylaşımı ve kolektif direniş yer almaktadır. Ancak ekonomik dayanışmanın yetersizliği, coğrafi eşitsizlikler, akademik hiyerarşilerin yeniden üretilmesi ve uluslararası kuruluşlarla yaşanan sorunlar önemli kırılganlıklar oluşturmuştur. Bu bulgular, gelecekteki ulusal ya da uluslararası dayanışma ağlarının daha eşitlikçi, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde örgütlenmesi gerektiğini göstermektedir.

4.6. AKADEMİK ÖZGÜRLÜĞÜN AŞINMASI VE KURUMSAL ÇÜRÜME

Bu bölüm, Barış Akademisyenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin "Tema 6: Akademik Özgürlüğün Aşınması ve Kurumsal Çürüme" teması çerçevesinde değerlendirilmesini içermektedir. Tema 6, ihraç sürecinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kurumsal düzeyde yarattığı dönüşümleri ve Türkiye'de yükseköğretim sisteminde yaşanan yapısal çöküşü analiz etmektedir.

4.6.1. Bireyselleşmiş kültür, işlevsiz kurullar ve suskunluk iklimi

Araştırma bulgularında, üniversitelerin temel misyonlarından uzaklaştığına dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır. KOD13'ün tespiti bu durumu net biçimde özetlemektedir:

Üniversitenin genel ortamına dair aslında çokça şey söylenebilir hocam. Yani orada artık herhangi bir bilimsel bilginin üretilmeye çalışılmadığı, eleştirel bir bakış açısından söz etmek için hakikaten ancak rüyada olmak gerektiği falan hani bunları belki de çok söylemeye gerek yok. Çoğu üniversitemizin hali bu. Belki bundan önce de böyleydi ama daha da ne diyelim, sıradanlaşmış bu, kabul görmüş, normalleştirilmiş aslında.

Bu alıntı, akademik kurumların bilim üretme işlevini kaybettiğini ve eleştirel düşüncenin sistematik olarak engellendiğini göstermektedir. "Normalleştirilmiş" ifadesi, bu durumun artık kabul gören bir norm haline geldiğini vurgulamaktadır.

KOD13, akademik değerlendirme sistemindeki çarpıklığı şu şekilde eleştirmektedir:

Akademik performansın sadece TÜBİTAK proje sayısıyla ya da teşvik alan akademik çalışma sayısıyla ölçüldüğü, öğrencilere bir şey katıp katmamanın, öğrencilerin hayatında bir yer edinip edinmemenin, yani verilen derslerin onlara eleştirel bir şey katıp katmamasının vs. hiçbir önem taşımadığı bir yer aslında.

Bu tespit, üniversitelerde nicel kriterlerin nitel akademik değerlerin önüne geçtiğini ve öğretmenlik işlevinin önemsizleştirildiğini göstermektedir.

KOD28'in deneyimi, kamusal bilim projelerinin sistematik olarak nasıl çöktüğünü örneklemektedir:

Türkiye'de 47-48 tane gıda mühendisliği bölümü var. Onlarca beslenme diyet bölümü var. Yine onlarca tıp fakültelerinin halk sağlığı bölümleri var. Bunların hepsi bir kurum aslında hocam nihayetinde ve akademik kurum. Bir son dört yıldır pandemi sürecinden sonra Cumhuriyet tarihinin görülmediği bir gıda krizi yaşıyoruz. Fiyatlarının 8-10 katı arttığı bir dönem bu kadar hiç olmamıştı. Bu kadar hani savaş, kıtlık dönemleri haricinde. Ve ben çok basit bir soru soracağım. Bu onlarca bölümün bu problemle ilgili yaptığı tek bir açıklama, tek bir rapor yok hocam.

Bu durum, akademik kurumların toplumsal sorunlar karşısında sessiz kalmasının ve kamusal sorumluluk bilinçlerini yitirmelerinin somut göstergesidir.

Araştırma bulgularında, üniversitelerde sistematik bir suskunluk kültürünün de hâkim olduğu görülmektedir. KOD4'ün gözlemleri bu durumu çarpıcı biçimde yansıtmaktadır:

... akademide kalan arkadaşlarımın [bana söylediği şu], yani siz gittikten sonra sadece siz boşalmadınız, özgür düşünce buradan gitti. Yani eleştirel düşünce gitti. Yani dile getiremiyoruz. Siyaset bilimi derslerinde bile bazı şeyleri açıkça konuşamıyoruz. Çünkü hem şey oldu dediğim gibi başıma bir şey gelir mi kaygısı hem de böyle bir oto sansür oluştu.

Bu alıntı, ihracın yalnızca doğrudan etkilenenleri değil, tüm akademik toplumu nasıl susturduğunu göstermektedir. "Özgür düşünce buradan gitti" ifadesi, ihracın akademik ortamda yarattığı korku ikliminin boyutunu ortaya koymaktadır.

KOD15'in gözlemleri, bu suskunluğun bir başka yansıması olarak iade sonrası dönemde meslektaşlar arasındaki mesafeli tutumu göstermektedir:

Fakat genel olarak bu duyguları ifade etmekte, ziyaret etmekte çekingenlik hali döndükten sonra daha böyle yerleşmiş bir tutum haline gelmiş olarak buldum. Evet, sohbet ettik. Hiçbir şey olmamış gibi. Devam ettik. Ama ziyarete gelen arkadaşımın sayısı odama ziyarete gelen ya da göreve başladığım gün yapılan basın açıklamasına 3-4 öğretim üyesi katıldı. Şimdi bu görünür olmaktan çekinme hali olarak açıkladım ben bunu.

KOD17'nin tespitleri, akademik kurulların işlevsizleşmesini gözler önüne sermektedir:

Saygınlık yitimi var. İnsanlar kendi yaptıkları iş üzerine düşünmüyorlar. Tek başlarına düşünmedikleri gibi birlikte zaten hiç düşünmüyorlar. Yani birliktelikten kastım birtakım akademik kurullar toplantıları vasıtasıyla. Herhangi bir akademik kurul toplanmıyor bizim fakültede.

...

Hiç kimse hiçbir şeye itiraz etmiyor, hiç kimse hiçbir şeye karşı çıkmıyor, hiç kimse herhangi bir şeyin şu yönde düzeltilmesi için bir talep oluşturmuyor üniversitelerde.

Bu durumun somut örneklerini KOD5 çay fiyatları örneğiyle açıklamaktadır:

Çok basit bir örnek söyleyeyim. Ben döndüm, bizim bir tarafta bir öğrencilerin kullandığı bir mekân vardı. Orayı yıkmışlar, kafe yapmışlar... Bir tane çay 15 lira. En düşük kahve 45 liraydı...Bütün A Üniversitesi'nin dahil olduğu bir mail grubu vardı... Oraya yazdım. Böyle böyle 15 liraya çay mı satılır, 45 liraya kahve mi satılır falan. Ya tek bir tane bizim arkadaşlarımızdan bile bir kişi bir cevap yazıp evet ya böyle şey olur mu demedi yani, demedi. Hiç kimse cevap bile vermedi.

KOD1'in gözlemleri, üniversite ortamındaki değişimi net biçimde ortaya koymaktadır:

Üniversite ortamının özelde de bizim sohbetimizin konusu olan K Üniversitesi bağlamında bir başkalaşma yaşandığını, öğrenci temasının, derslerin kalitesinin çok düştüğünü, üniversite yönetiminin yayın, özellikle yabancı yayın, çeşitli kriterlere uygun yayın yapmak dışında hiçbir şey neredeyse aramadığını, bu gönülsüzlük içinde derslerin doğru dürüst yapılmadığını, öğrencilerin kolektif bir ruh geliştiremediğini şeklinde çok negatif yorumlar aldım.

KOD3'ün analizi, üniversitelerin devlet aparatına dönüştürülme sürecini açıklamaktadır:

Türkiye'de üniversiteler korkunç durumda. Bunlar mesela Boğaziçi'ndeki mesele... Artık doğrudan Türkiye'de üniversiteler, kurumlar hem üniversiteler hem de yok gibi, üniversiteler kurul gibi, akademik şeyi elinde tutan, akademik yükselmeyi ve işte akademik... Ne denir ona? değerlendirme süreçlerini. Bunlar artık birer siyasi iktidarın bir aparatı ve hatta tetikçisi gibi çalışıyorlar.

Yine KOD3'ün deneyimleri, üniversitelerin nasıl istihbarat aygıtına dönüştürüldüğünü göstermektedir:

Dediğim gibi yani bir denklik başvurusunda mesela sonuçlandırmadan mite gidiyor dosyanız ve sizin bütün sadece sunduğunuz dosya değil yani bütün kişisel hayatınız didik didik ediliyor, sunduğunuz bir doktora denklik başvurunuzdan suç duyurusu yapılabiliyor.

En son bu YÖK'ün Üniversitelere de gönderdiği, biliyorsunuz hani toplumsal cinsiyet ifadelerinin kullanılmaması yönündeki, işte hastanelere gönderdiği, uyum ameliyatı, son 10 yıllık uyum ameliyatına başvuruların listelerinin istenmesi, yani artık bir fişleme, istihbarat ve gerçekten bir kriminalizasyon aygıtı olarak işlev görüyorlar.

Üniversitelerde bireyselleşmiş kültürün bir parçası olarak öğrenci profilinde de çok ciddi değişimler gözlenmektedir. KOD5'in gözlemleri, öğrenci profilindeki dramatik değişimi göstermektedir:

Yani bir sol sosyalist diyebileceğim öğrenci neredeyse yok. Hatta birkaç öğrenciye söyledim. Ya bak bu kafeyi şey yapın, protesto edin böyle şey mi olur? Burada söyleyecek öğrenci yok ki. Hepsi ya apolitik ya sağcı falan böyle bir... Çoğunluğu apolitik olduğu üzere.

KOD14'ün gözlemleri de yukarıdaki gözlemi destekler niteliktedir:

Yaklaşık 10 yıllık bir süreç olmasına rağmen, son sınıf öğrencisi olmalarına rağmen, daha Türkiye'nin olaylarından uzak, daha apolitik bir nesil gelmiş. Hatta birkaç nesil var o arada sanırım. İkinci sınıflar da öyleydi. Daha hiç yüz yüze ders almamışlardı. Hiç kitap yüzü görmemiş. Pandemi, üstüne deprem. Online eğitim almışlar. Okuyamıyorlardı.

Bu alıntı, sadece politik bilincin değil, temel akademik becerilerin de aşındığını göstermektedir.

Yine öğrenciler cephesinde KOD17'nin tespitleri devam sorunu ile üniversitelerdeki eğitim kalitesinin çöküşünü göstermektedir:

Yani üniversiteyi şöyle buldum açıkçası, bir şekilde döndüğümde... Bu iki yıl içinde bu durum derinleşti bu arada epeyce derinleşti. Birincisi yani öğrenciler gelmiyorlar okula. Bu çok ciddi bir problem.

...

Dolayısıyla böyle bir dejenerasyon, yoksullaşma, saygınlık kaybetme, işsizleşme gibi şeyler yaşıyor. Bizim D özellikle yaşıyor. Benim fark ettiğim şey o oldu.

ÇOKAT7'nin deneyimi, dönen akademisyenlerin kurumsal yabancılaşma yaşadığını göstermektedir:

Yani o bölüm benim bıraktığım bölüm değildi. Ben artık oraya ait değildim. Böyle hissetmeye başladım. Nitekim bana yine bir oda verildi. Odaya ismim asıldı, odanın kapısına. Ama ben odaya hiçbir eşyama götürmedim.

Yüz yüze odak grup görüşmesinde YOKAT7'nin analizi, sistemin yapısal çöküşünü vurgulamaktadır:

Her şey çok kötü olmuş. Ortak bir talep geliştirilemez. Nereye entegre olacağız?

YOKAT3'ün dramatik tespiti ise durumun ciddiyetini özetlemektedir:

Biz aslında diploması ilk iptal edilenleriz. Bir gecede herkesin diploması yok edilebilir, iptal edilebilir. Diploma olmadan diploma veriliyor, olanlar iptal ediliyor. Bu sisteme nasıl entegre olacağız.

Burada bahsedilen çöküşün kapsamlı bir stratejinin parçası olduğuna dair pek çok diğer tespit de YOKAT3'ün yukarıdaki tespitini desteklemektedir. Mesela KOD21 Barış akademisyenlerinin sürecinin nereye evrildiğini şu şekilde tanımlamıştır:

Ve bunun sonucunda şöyle bir ortam oluştu. Hem öğrenciler içinde işte ilerici, demokrat, devrimci öğrenciler, ülkücü öğrenciler tarafından baskı altına alındı ve onların hakimiyeti kuruldu. Hem de hocalar açısından baktığımızda da yani sağa eğimli, otoriter, totaliter öğretim üyelerinin hâkim olduğu bir üniversite yapısı oluştu...Yani biz diğer kurumlarda da yaşanmış ve bu tek merkezden yürütülen bir faaliyetmiş meğerse. Yani bunu daha sonradan anladık.

4.6.2. Özel Üniversitelerde Farklılaşmış Deneyimler

Bu alt tema analizi, özelleşmiş üniversitelerde çalışan Barış Akademisyenlerinin yaşadığı hukuksuzluk ve güvensizlik deneyimlerini incelemektedir. Bulgular, özel üniversitelerin kamu üniversitelerinden farklı ancak kendine özgü sorunlar barındırdığını göstermektedir.

KOD22'nin durumu, özel üniversitelerdeki hukuki paradoksu örnelemektedir:

İşte ben özel üniversitede çalışıyordum, özel üniversiteden atıldım. Yani devlet memuru olmadan devlet memurluğu elimden alındı. Böyle saçma sapan bir şey oldu. Yeşil pasaportum yokken yeşil pasaportuma el kondu falan böyle yani zaten yok neye el koyuyorsun belli değil ama öyle.

Bu durumda, özel üniversite akademisyenleri kamu üniversitesi akademisyenleriyle aynı cezaya çarptırılmış, ancak aynı hukuki korumalara sahip olmamışlardır.

KOD8'in deneyimleri, özel üniversitelerdeki sistematik hukuksuzluğu gözler önüne sermektedir:

Ben Ş Üniversitesi'nden alacaklarımı alabilmek için iki tane tam yargı davası açmak zorunda kaldım. Ve benim maaşımın ne olduğunu söylemiyorlar. Benimle denk olan kişilerin bordrolarını göstererek benim maaşımın ne olduğunun çıkarılması söz konusu. O bordroları da göndermiyorlar. Gönderdikleri bordro Ş Üniversitesi'ne aldıkları ve sömürdükleri Azeri akademisyenler vardır. Onlar iş sözleşmeleriyle çalıştıkları için oturma izinleri de sözleşmeye bağlı olduğu için ses çıkaramazlar. Bana anlattılar çünkü bu akademisyenler durumlarını. Onların bordrosunu gönderiyorlar, benim bordrom onlarınkiyle denk düşüyor, öyle görünsün. Mahkemeyi aldatmaya çalışıyorlar. Yani özel üniversitelerin büyük çoğunluğunda hukuksuzluk ve kötü sahtekarlık, öyle söyleyeyim, aslında olağan olan, gündelik olan...

Bu alıntı, özel üniversitelerde maaş şeffaflığının bulunmadığını ve aynı konumdaki akademisyenler arasında keyfi farklılıklar yaratıldığını göstermektedir. "Gündelik olan" ifadesi, bu hukuksuzluğun normalleştirildiğini vurgulamaktadır.

KOD8'in tespiti, özel üniversitelerde muhalif olmanın getirdiği güvencesizliğin psikolojik etkilerini göstermektedir:

O yüzden sürekli olarak her gün bir yokuştan, bir bayırdan taş yukarı çıkarmaya çalışan birisi gibi hissediyorsunuz kendinizi. Ama onun yine gerçekçi olursak, ben gerçekçi olmanın çok önem taşıdığını düşünüyorum. Mümkün olmadığımı da biliyorsunuz.

Bu metafor, özel üniversitelerde çalışmanın sürekli bir mücadele gerektirdiğini ve başarının bile güvence sağlamadığını anlatmaktadır.

KOD22'nin B Üniversitesi deneyimi, kurumsal güvenin nasıl zedelendiğini göstermektedir:

... Büyük ihtimal şöyle bir şey yapmışlar. Bunlar beni attı ya. Ya rüzgâr ters tarafa dönerse diye bence imzacılıktan attıktan sonra benim hakkımda bir de bunu bilmiyoruz hala ama FETÖ'yle ilgili bir soruşturma açılın diye bir şey vermişler içeriye. Çünkü hani o değilse bu, kendilerini aklayabilmek için.

Bu anlatım, özel üniversitelerin akademisyenlerini korumak yerine kendilerini güvence altına almaya odaklandığını ve bunun için ek suçlamalar üretmeye çalıştığını göstermektedir.

KOD26'nın deneyimi ise, özel üniversitelerin sözleşme güvencesizliğini nasıl baskı aracı olarak kullandığını örneklemektedir:

Dediğim gibi yani her an zaten tekrar atılma ihtimali ikinci kez atılmadan önce de vardı. Şimdi ikinci kez atılmadan sonra double biçimde var. Çünkü bir kere şeyden atıldım, ihraçla atıldım. Onun istinafını bekliyorum. Sonra yeniden atama yapılmadığı için atıldım. Şimdi tekrar yeniden atama yapılacak mı, yapılmayacak mı onu bekliyorum Eylül'de.

Bu durum, mahkeme kararıyla geri dönmüş olmasına rağmen üniversitenin sözleşme yenilememe yoluyla akademisyeni tekrar uzaklaştırması anlamına gelmektedir.

KOD3'ün F Üniversitesi deneyimi ise, özel üniversiteler arasındaki farklılığı göstermektedir:

Evet, yani çok uygun. Şöyle, F'i seviyorum gerçekten. F'te zaten dediğim gibi ben KHK'lı olduğum dönemde de dışarıdan epey bir ders verdim ve hem fakülte hem de üniversite yönetimi akademik özgürlüğe alan açan, akademisyenleri özgür bırakan, katılımcılığa önem veren bir yer ve başından itibaren hiçbir sorun yaşamadım F'te.

Bu deneyim, tüm özel üniversitelerin aynı baskıcı yaklaşımı sergilemediğini, kurumsal kültürün önemini vurgulamaktadır.

Özel üniversite akademisyenlerinin durumu, kamu üniversitesi akademisyenlerinden farklı hukuki çerçevede ele alınmaktadır. Bu durum, aynı "suç"a farklı cezalar verilmesi anlamına gelmekte ve eşitlik ilkesini zedelemektedir. F Üniversitesi örneği, özel üniversitelerde de akademik özgürlüklerin korunabildiğini göstermektedir. Bu durum, kurumsal kültür ve yönetim anlayışının belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Özelleşmiş üniversitelerdeki hukuksuzluk ve güvensizlik deneyimleri, kamu üniversitelerinden farklı ancak bir o kadar da ciddi sorunlar içermektedir. Birincisi, özel üniversitelerde hukuksuzluk "gündelik" bir pratik haline gelmiştir. Maaş adaletsizliği, sözleşme güvencesizliği ve keyfi uygulamalar normalleştirilmiştir. İkincisi, özel üniversite akademisyenleri çifte mağduriyet

yaşamaktadır: Hem KHK'yla cezalandırılmış hem de kamu çalışanı olmadıkları için aynı hukuki korumalara sahip olmamışlardır. Üçüncüsü, kurumsal kültürün belirleyici rolü F Üniversitesi örneğinde görülmektedir. Bu durum, özel üniversitelerde de akademik özgürlüklerin korunabildiğini ancak bunun kurumsal tercih meselesi olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, özel üniversitelerde çalışan akademisyenler için özel koruma mekanizmalarının geliştirilmesi ve kurumsal hesap verebilirlik sistemlerinin güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bir bütün olarak Tema 6 analizi, Türkiye'de yükseköğretim sisteminin 2016 sonrası dönemde yaşadığı yapısal çöküşün boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bu çöküş üç temel eksende gerçekleşmiştir:

İlk olarak, akademik değerlerin sistematik erozyonu yaşanmıştır. Bilim üretme, eleştirel düşünce geliştirme ve toplumsal sorumluluk alma gibi temel akademik misyonlar terk edilmiş, bunların yerine nicel performans göstergeleri ve ideolojik uyum kriterleri geçmiştir.

İkinci olarak, kurumsal karar mekanizmaları işlevsizleşmiş ve yerini korku temelli yönetim sistemine bırakmıştır. Akademik kurullar toplanmamakta, meslektaşlar arası dayanışma yerini bireysel hayatta kalma stratejilerine bırakmaktadır.

Üçüncü olarak, üniversiteler birer eğitim-araştırma kurumu olmaktan çıkarak devlet aparatının birer uzantısına dönüştürülmüştür. Fişleme, kriminalizasyon ve sistematik dışlama mekanizmaları kurumsal rutinin parçası haline gelmiştir.

Bu bulgular, akademik özgürlüklerin korunması ve üniversitelerin yeniden demokratikleştirilmesi için kapsamlı reformların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, Barış Akademisyenlerinin deneyimlerinin yalnızca bireysel mağduriyet hikayelerinden ibaret olmadığını, Türkiye'de yükseköğretimin geçirdiği yapısal dönüşümün semptomları olduğunu göstermektedir.

4.7. AKADEMİYE DÖNÜŞTE İŞ YÜKÜ, İDARİ KÜLTÜR VE ÖĞRENCİLER

Tema 7, ihraç edilen Barış Akademisyenlerinin üniversitelere geri dönüş sürecinde karşılaştıkları pratik zorlukları, kurumsal engelleri ve öğrencilerle yeniden kurulan ilişkileri inceler. Bu tema, elde edilen verilere dayanarak, iade sürecinin sadece hukuki bir zafer olmadığını, aynı zamanda çok boyutlu bir yeniden entegrasyon mücadelesi olduğunu ortaya koymaktadır.

4.7.1. Aşırı/Ani Ders Yüğü ve Adaptasyon Güçlüğü

İade edilen akademisyenlerin karşılaştığı en temel sorunlardan biri, 6-8 yıllık kesintinin ardından ani ders yüküyle karşılaşmalarıdır. KOD2'nin deneyimi bu durumu net olarak özetler:

Çok aşırı ders verdiler. Bazı derslerin isimlerini ilk kez duyuyorum. Yani dedim, beni düşünmüyorsanız öğrencilerinizi düşünün... Ticaret hukuku dersi. Hadi neyse o çok uzak değil diyelim ki...

Bu alıntı, üniversite yönetimlerinin görevine iade edilen akademisyenlere karşı bilinçli ve sistemli bir engelleme politikası izlediğini ortaya koymaktadır. Akademisyenlerin uzmanlık alanları dışında, tanımadıkları dersleri vermeye zorlanmaları hem eğitimin kalitesini düşürmekte hem de üzerlerinde psikolojik bir baskı oluşturmaktadır..

KOD25 de benzer bir deneyim yaşar:

Ders vermeden başlayayım. Ders verme... Yani ilk... Kasım'da iade edildim. Ben ikinci dönem ders vereceğimi biliyordum. Ve şeydi yani hani... Bir tane notun yok. Hani... Yedi senedir hiçbir şeye bakmamışsın falan. Ve birdenbire yedi dersle karşılaştım. Bu bana özel yapılan bir kötülük değil. Bölümde herkes hani... Bu sayıda ders veriyor. Ama tabi çok zorlayıcıydı.

Yüz yüze odak grubunda ise YOKAT7 şöyle der:

Ders vermiyorlar. Yüksek lisans doktora öğrencileri vermiyorlar. Olabildiğince az muhatap etmeye çalışıyorlar. Herhalde şey işte, terör propagandası falan mı ne yaptığımızı düşünüyorlar. Yani [dönen Barış Akademisyenleri] böyle şeylerle karşılaşıyorlar.

Ancak tüm deneyimler olumsuz değildir. KOD17'nin deneyimi bambaşka bir deneyime işaret etmektedir:

Yani bana ders teklif ettiler nazikçe, ama ben hani bu dönem çok niyetim olmadığını söyledim. Özel bir talebim olmadığını söyledim ilk dönem. Çünkü tam ben döndüğüm gün ders programları belirleniyordu vesaire. Bölüm başkanlığı nazikçe sordu. Ben çok kabul etmedim. İkinci dönem bir tane ders verdim. Bu sene bir başka ders daha verdim. Dolayısıyla birer ikişer ders verdim.

Bu örnek, bazı akademisyenlerin ders yükü konusunda seçici davranabildiğini ve kademeli bir uyum süreci yaşayabildiğini gösterir.

KOD14'ün deneyimi, dönüş sürecinin fiziksel zorluklarını ortaya koymaktadır:

Zorlandım açıkçası. Birincisi başka bir kentte tekrar çalışmak zorunda kaldım. Bütün düzenim bozuldu. Zaten düzen ve planlamada hala zorlanıyorum. Genel olarak o düzen ve planlamayı pek yapamadım atıldıktan sonra. Sevinmişim ama yolculuk, iki ders, tekrar dönme, sürekli uçakla yolculuk yapmak zorunda kaldım. Hafta sonları oğlumu görmek için ya da daha sık görmek için. Okulunu değiştirmedikimiz için.

Bu alıntı, iade sürecinin sadece akademik değil, aynı zamanda kişisel yaşam düzenini de altüst ettiğini gösterir.

4.7.2. Öğrenciyle Temas

İade edilen akademisyenlerin karşılaştığı en çarpıcı durumlardan biri, öğrencilerin Barış Akademisyenleri süreciyle ilgili yaygın habersizliğidir. KOD5 bu durumu şöyle anlatır:

Lisans öğrencileri zaten ben atıldığımda bunların çoğu ortaokuldaydı. Yani üniversiteye gelmişler ama ben atıldığımda ortaokuldaydı zaten çoğunluğu. 6,5 yıl geçmiş aradan.

KOD13 de benzer gözlemler yapar:

Öğrenciler benim Barış Akademisyeni olduğunu bilmiyorlardı. Şöyle, zaten aslında öğrencilerin çoğu Barış Akademisyeni diye bir şey olduğunu bile bilmiyorlardı hocam. O tarihler çok geride kalmış gibi.

Bazı akademisyenler, öğrencilere kimliklerini açıkça anlatma stratejisi benimser. KOD11'in deneyimi bunun olumlu sonuçlarını gösterir:

.... ben onu özellikle Alevi olarak derslerde bir tanıttım. Hani ben bu kişiyim, böyle bir süreç yaşadım. Bunun için imza attım, şimdi de mahkemeye geri geldim diye öğrencilere ilk derste hepsini bunları açıklıyorum ve geri dönüşler daha olumlu.

Görüşmelerde ortaya çıkan güçlü temalardan biri, akademisyenlerin ders verme özlemidir. KOD16'nın deneyimi bu özlemi çok net ortaya koyar:

Şimdi tabi peri masalı gibi bir şeydi yani bizim için. Sekiz yıldan sonra dönmüş oluyordum. Bu süreçte şunu anladım ki bir akademisyene verilebilecek en ağır ceza onun ders anlatmasını engellemek.

Bu alıntı, ders verme özleminin ne kadar derin olduğunu ve bunun engellenmesinin psikolojik bir işkence boyutunda yaşandığını göstermektedir.

KOD13'ün dönüş deneyimi, bu özlemin karşılanmasındaki coşkuyu anlatır:

Derslere başladım. Benim için tabii çok heyecan vericiydi yani ders vermeye başlayabilmek. Çünkü ben henüz doktora başladığımda ihraç edilmiş bir akademisyen adayı olarak bunu hiç tatmamıştım, hiç yaşamamıştım. Ve buna kavuşabilmek, buna dönebilmek, bu heyecanı yaşayabilmek benim için çok önemliydi.

KOD26'nın deneyimi, zorlu koşullarda bile ders vermenin ne anlama geldiğini gösterir:

Yani benim için tek keyif aldığım anı söyleyeyim. Sınıfa girip öğrencilerle birlikte olduğumda. İlk zamanlar o da zordu. Çünkü kendimi konumlamakta zorlandığımı fark ettim. O kadar uzun zamandan sonra... ama öğrenciler biliyordu... kendimi tek görece iyi hissettiğim zamanları sınıfta yaşadım.

KOD14'ün deneyimi:

Derse girmeyi çok özledim.

Bu kısa ama yoğun ifade, sekiz yıllık hasretin derinliğini göstermektedir.

KOD28 ders verme özlemini şöyle ifade eder:

Benim en mutlu eden şey tekrar ders verme fikriydi açık söyleyeyim. Çünkü o süreçte öğrencilere bağım hiç kopmadı.

KOD18 ders verme üzerinden öğrenciyle etkileşim halinde olma yani temas etmenin önemi dile getirmektedir:

Olumsuz yönde etkilenen kısmı öğrenciyle ilişkiniz oluyor. Ben ders vermedim, vermiyorum da halen. Araştırma görevlisi olduğum için öyle bir zorunluluğum da yok. ... Hani verdirmiyorlar zaten artık şeylere. Ama sanırım en kötü tarafı oldu. Yani öğrencilerle tamamen ilişkiniz şey oluyor. Yani kopma derecesine varıyor.

Bu alıntılar, ders verme özleminin sadece mesleki bir ihtiyaç değil, aynı zamanda varoluşsal bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Akademisyenler için ders vermek, kimliklerinin temel bileşeni ve yaşam amacının merkezinde yer almaktadır.

Araştırma bulgularının en dikkat çekici boyutlarından biri, öğrenci neslindeki dramatik değişimdir. 2016-2017'de imza attığı için KHK ile ihraç edilen akademisyenler 2023-2024'te döndüklerinde, o dönem ortaokul çağında olan öğrencilerle karşılaşmışlardır. Bu yeni nesil öğrenciler arasında kolektif hafızanın silindiğini, politik bilincin aşındığını ve akademik becerilerin gerilediğini tespit etmişlerdir. Tüm zorluklara rağmen, akademisyenlerin öğrencilerle kurdukları ilişkilerin çoğunlukla olumlu olması, eğitim tutkularının sürdüğünü göstermektedir. Bu durum:

- Akademik kimliğin direncini
- Eğitim misyonunun gücünü
- Nesiller arası bağın önemini

ortaya koymaktadır. Tema 7'nin analizi, akademiye dönüş sürecinin çok boyutlu ve karmaşık bir deneyim olduğunu ortaya koymaktadır. İade edilen akademisyenler, hukuki zaferlerini pratik engellemelerle karşılaştırmakta, kurumsal direnişle mücadele etmekte, ancak öğrencilerle kurulan ilişkilerde umut bulabilmektedirler. Bu süreç, sadece bireysel değil, sistemik bir dönüşüm gerektirmektedir.

4.8. YURTDIŞI DENEYİMİ- NEFES ALMA, SINIRLILIK VE GERİ DÖNÜŞ BELİRSİZLİĞİ

Bu bölüm, Barış Akademisyenlerinin yurtdışı deneyimlerini dört temel boyutta incelemektedir; Yurtdışında dil ve kültür bariyerleri, aidiyet krizi ve geçicilik duygusu, geri dönüş kararında belirsizlik ve gerilim, uluslararası destek ve akademik ağların önemi. Görüşmeler, yurtdışı deneyiminin hem bir "nefes alma" alanı hem de derin belirsizlik ve aidiyet krizinin yaşandığı karmaşık bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

4.8.1. Yurtdışında Dil ve Kültür Bariyerleri

Akademisyenlerin yurtdışında karşılaştığı en somut engel dil ve kültür bariyerleridir. Bu engeller, akademik entegrasyonun önündeki temel unsurlardandır.

KOD19'un Almanya deneyimi bu durumu çarpıcı biçimde örnelemektedir:

Almanya, duymuősunuzdur sağdan soldan, dil Şeyinin, bariyerinin inanılmaz çok olduğu bir lke. EĞer diliniz yoksa pek çok sektörde hiç Őeyiniz yok... Çünkü her taraf harsh Almanca istiyor. Çok da kolay değil Şimdi biz buraya 40 yaőımızda geldik. Bu yaőtan sonra öyle hemen değil ikinci dili, üçüncü dili öğrenemiyorsunuz yani vakit geçmesi gerekiyor.

Bu alıntı, yaş faktörünün dil öğrenimindeki kritik rolünü vurgulamaktadır. 40 yaş üstü akademisyenlerin hem aktif iş yaőamını başarıyla devam ettirmesi, hem aile-iş dengesini sağlıklı bir dengede tutabilmesi ve hem de yeni bir dilde akademik performans sergileme beklentisi, gerçekçi olmayan bir yaklaőtıdır.

KOD26'nın Fransa deneyimi ise dil bariyerinin akademik çalışmalar üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir:

Tabii ki benim Fransızca bilmemem de Şeydi ve Fransızların İngilizce konuőmak istememesi, konuőmaması falan da katmerlendirdi benim oradaki zorluklarımı hem akademik olarak hem de gündelik hayatta.

Bu durum, uluslararası burs programlarının dil desteği konusundaki yetersizliğini ve ev sahibi ülkelerin İngilizce konusundaki tutumlarının yarattığı ek zorlukları ortaya koymaktadır.

KOD22'nin deneyimindeki üçüncü dünya ülkeleri ayrımcılığı ise daha derin yapısal sorunlara işaret etmektedir:

Benim çok beğendiğim, çok sevdiğim felsefeci bir adam vardı Almanya'dayken. Bence iyi bir akademisyendi. Ben duruőunu çok beğeniyordum. Bir defa bir toplantıda Şey dedi adam, Norveç'te yapılacak bizim bir konferans. Dedik ki biz Norveç çok pahalı. E dedi biz bütün hayatımızı size göre mi yaőayacaĐız ya dedi. Bu üçüncü dünya ülkelerine mi göre yaőayacaĐız yeter artık dedi.

Bu alıntı, yurt dışındaki akademisyenlerin karşılaştığı sadece dil değil, aynı zamanda ekonomik ve kültürel ayrımcılığın da boyutlarını göstermektedir.

4.8.2. Aidiyet Krizi ve Geçicilik Duygusu

Yurtdışı deneyiminin en travmatik boyutu, sürekli "misafir" konumunda olma ve hiçbir yere tam olarak ait hissetmeme durumudur.

KOD3'ün PAUSE bursu deneyimi bu krizi en net biçimde özetlemektedir:

2 yıl aldım bursu. Yani dediğim gibi orada bulunduğum, hemen herkes böyle orada PAUSE bursuyla giden, çoğunlukla bir misafir gözüyle bakılıyor. Yani oradaki akademik ortamın doğrudan bir parçası, bir öznesi aslında olmuyorsun yani kısa süreli geçici bir mevcudiyetin var orada... Dolayısıyla ben hiçbir zaman ait hissetmedim oradaki akademik dünyaya.

Bu "özne olamama" durumu, akademik kimliğin temel unsurlarından birini kaybetme anlamına gelmektedir. Akademisyenler sadece ekonomik destek alan kişiler olarak görülmekte, bilimsel üretkenlik ve akademik katkı konusunda eşit ortaklar olarak kabul edilmemektedir.

KOD19'un eşyalardan kopuş deneyimi ise bu geçicilik duygusunun somut tezahürlerini göstermektedir:

Hiçbirimiz yani buradaki akademisyenlerin hiçbiri getiremedi. Hala benim kitaplarım Türkiye'de. O, bana o kadar böyle şey gelmişti ki kendimi çok kötü hissettim. Çok böyle orada işte ilk defa böyle çok vatansız hissettim... Fotoğraflarımız bizim hala Türkiye'de. Hala gelmedi. Eşim annesini babasını kaybetti mesela. Bütün fotoğraflar hala orada.

Bu alıntı, akademisyenlerin sadece fiziksel olarak değil, duygusal ve tarihsel bağlardan da koptuklarını göstermektedir. Kitaplar ve fotoğraflar, akademik ve kişisel kimliğin maddi tezahürleridir ve bunlardan kopmak "vatansızlık" duygusunu derinleştirmektedir.

KOD7'nin transnasyonal yaşam deneyimi ise bu aidiyet krizinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır:

O hal kesinlikle var. Ve hiç bitmeyecek bir hal. Belki çocuklar için olmayacaktır bu ama bende ve eşimde olacaktır. Biz buraya ait değiliz. Bir diskriminasyona da uğradığımız söylenemez... Ama buna rağmen orali değilsiniz.

Bu "hiç bitmeyecek hal" ifadesi, sürgün deneyiminin kalıcı etkilerini göstermektedir. Ayrımcılığa uğramasa bile, akademisyen kendini o topraklara ait hissetmemekte ve bu durum varoluşsal bir soruna dönüşmektedir.

4.8.3. Geri Dönüş Kararında Belirsizlik ve Gerilim

Üniversiteye geri dönüş kararı, akademisyenler için en zor dilemmalardan birini oluşturmaktadır. Bu karar, sadece bireysel tercih değil, aynı zamanda politik bir duruş ve gelecek vizyonu meselesidir.

KOD6'nın radikal kopuş kararı bu belirsizliğin uç noktasını göstermektedir:

Benim yine döneceğim yer Kıbrıs. Hani Kıbrıs'takiler beni işten atabilir. Başka bir üniversiteye yine dönerim. Ben çünkü vatanım olarak artık Kıbrıs görüyorum. Türkiye benim vatanım artık olamaz.

Bu alıntı, sadece coğrafi değil, duygusal ve politik bir vatandaşlık transferini göstermektedir. Türkiye ile bağların tamamen koparılması ve yeni bir "vatan" inşası, ihracın yarattığı travmanın derinliğini ortaya koymaktadır.

KOD19'un kesin ret kararı ise daha da sert bir duruş sergilemektedir:

Kesinlikle yok. Ne akademiye dönme konusunda ne herhangi bir şey konusunda hiçbir isteğim yok. Yani Türkiye'ye hani bir gün eğer yolum açılır da tatil için falan filan gidersem tek yaptıracağım şey dışıya gelmek. Onun dışında hiçbir isteğim yok... Ben kendimi orada tahayyül edemiyorum ve şey falan diyorum eşime. Sen de benimle gel, yoksa ben kesin birinin boğazını sıkırım orada yani.

Bu ifadede dönüş sadece reddedilmemekte, aynı zamanda şiddet potansiyeli taşıyan bir duygusal yoğunluk da görülmektedir. "Birinin boğazını sıkamak" ifadesi, birikmiş öfke ve hayal kırıklığının boyutlarını göstermektedir.

KOD8'in stratejik değerlendirmesi ise daha analitik bir yaklaşım sunmaktadır:

Türkiye'de bir yerde de işe başlayabilmem için, zaten bütün üniversite de elden gittiği için, bütün üniversiteler aslında rejim tarafından ele geçirilmiş olduğu için, yalnızca birkaç üniversite dışında, benim Türkiye'de bir yerde çalışabilme olasılığım çok az. Diğer yönden, benim Türkiye'ye dönüp bir şeyler yapabilmemi sağlayacak diğer önemli koşul, benim gitmeme degecek tabiri caizse koşulların oluşması... Ben kendime biçtiğim görevlerle kendimi motive edebilirim. Bu nedenle eğer böyle bir şey olacak olsaydı ben yine dönmeyi düşünebilirdim ama şu anki koşullarda dönmem ve çalışmam söz konusu değil. Son çok basit örnek olarak ararsak sözünü esirgemediği için ki sözünü esirgememek çok basit şeyler söylediği için geçtiğimiz hafta örneğin bir arkadaşımız tutuklandı; Ash Aydemir.

Bu yaklaşım, dönüş kararının sadece bireysel değil, sistemik koşulların değerlendirilmesini gerektirdiğini göstermektedir.

4.8.4. Uluslararası Destek ve Akademik Ağların Önemi

Uluslararası destek mekanizmaları, Barış Akademisyenleri için hem hayati önem taşımakta hem de ciddi eleştirilere konu olmaktadır.

KOD3'ün uluslararası dayanışmanın çöküşü analizi kritik bir perspektif sunmaktadır:

Bu fonların, bursların yoğun olduğu dönemde tabii ki... Risk altında akademisyenler, Avrupa için de bir, Avrupa devletleri ve oradaki kurumlar için de bir şeydi. Aynı zamanda bir şey ispatı da ne kadar akademik özgürlükleri... güvencesi olduklarına dair işte akademik özgürlüğün hamisi olduklarına dair ama şu anda bütün bu kurumlar dökülüyor elbette yani Filistin, İsrail meselesinde aslında böyle bir -bu sırada görevden atılanlar, işten çıkarılanlar işte kriminalize edilenler düşündüğünde öğrenciler- yani aslında gerçek bir dayanışma yani hakiki bir Akademik özgürlük şeyi olmadığını görüyoruz.

Bu analiz, uluslararası destek kurumlarının seçici dayanışma sergilediğini ve Filistin-İsrail meselesinde çifte standart uyguladığını ortaya koymaktadır. "Akademik özgürlüğün hamisi" olma iddiasının sadece belirli konularda geçerli olduğu eleştirisi çok önemlidir.

KOD6'nın transnasyonal network vurgusu ise alternatif bir strateji önerisini içermektedir:

Ama bence imzacı akademisyenlerin özelinde asıl hikâye uluslararası networkten geçiyor. Çünkü bizim Türkiye'de bu konunun çözümsüz olduğunu görmeye başladım.

Bu yaklaşım, ulusal çözümlerin tıkanması durumunda uluslararası ağların stratejik önemini vurgulamaktadır.

KOD19'un deneyimi ise etkili uluslararası dayanışmanın nasıl işleyebileceğini göstermektedir:

Ben atıldıktan sonra, atıldığım süreçte bir uluslararası bir organizasyonun parçasıydım. Uluslararası Politik Psikoloji, International Society of Political Psychology (ISPP) topluluğunun bir parçasıydım. Şimdi ISPP'nin parçası olmak bana şöyle çok iyi geldi. Çünkü ISPP de hemen kendi içerisinde bir destek grubu oluşturdu. Bizi desteklediler. Biz onların vasıtasıyla Barış Akademisyenlerin içerisinde insanlara ulaşabildik.

Bu örnek, önceden var olan akademik ağların kriz anında nasıl etkili destek mekanizmalarına dönüşebildiğini göstermektedir.

Ancak KOD10'un geç kalma eleştirisi sistemik sorunlara işaret etmektedir:

Too late. Onlara söyleyeceğimiz too late. Bu saatten sonra neyi soruyorsunuz? Bu arada risk altındaki akademisyenler, giden arkadaşlarım var. Gidip de yani nasıl bu insan gidebilir bu nasıl kendini risk altında atılmadığı halde giden de var falan yani.

Bu eleştiri, uluslararası desteklerin zamanlamasının yanlış olduğunu ve kaynak dağılımında adaletsizlik bulunduğunu vurgulamaktadır.

Odak grup çalışmalarında, yurtdışı deneyimi konusunda daha sınırlı veri bulunmasına rağmen, bazı önemli tespitler mevcuttur.

YOKAT3'ün, odak grubunda pasaport tahditlerinin etkisi vurgulamaktadır:

4 sene falan ben de pasaport alamadığım için yurtdışına çıkamadım, o zaman çok iyi bir iş teklif almama rağmen. Bir şeyler yapma hürsüm vardı başlangıçta. Ama yurtdışına çıkmak istemedim ailesel sorunlarım vardı, annem hastaydı falan. Yani o dönem çıkamadım. Dört sene sonra da artık pasaport aldığımda başka bir ruh haline geçtim ben.

Bu durum, uluslararası destek mekanizmalarının Türkiye'deki politik kısıtlamalar nedeniyle etkisizleştiğini göstermektedir.

Tema 8 analizi, yurtdışı deneyiminin Barış Akademisyenleri için paradoksal bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bir yandan akademik özgürlük ve ekonomik güvenlik sağlarken, diğer yandan derin aidiyet krizi ve kimlik sorunu yaratmaktadır. Dil ve kültür bariyerleri, yaş faktörü ile birleştiğinde ciddi entegrasyon sorunları oluşturmaktadır. 40 yaş üstü akademisyenlerin yeni bir dilde akademik performans sergilemesi beklentisi gerçekçi değildir. Aidiyet krizi, sadece coğrafi değil, varoluşsal bir soruna dönüşmektedir. "Misafir" statüsünde kalma durumu, akademik özne olma hakkını ortadan kaldırmaktadır. Geri dönüş kararı, bireysel tercihten ziyade politik bir duruş ve gelecek vizyonu meselesi haline gelmektedir. Bazı akademisyenler radikal kopuş kararı alırken, bazıları koşullu dönüş stratejisi benimsemektedir. Uluslararası destek mekanizmaları, seçici dayanışma sergilemekte ve Filistin örneğinde görüldüğü gibi çifte standart uygulanması söz konusu olabilmektedir. Bu durum, "akademik özgürlük" söyleminin evrensellik iddiasını sorgulatmaktadır.

Sonuç olarak, yurtdışı deneyimi geçici bir rahatlama sağlasa da uzun vadeli çözüm oluşturmamaktadır. Transnasyonal ağlar önem kazanırken, ulusal düzeyde demokratikleşme ve akademik özgürlüklerin restorasyonu temel öncelik olmaya devam etmektedir.

4.9. HAK SAVUNUSU VE ÜNİVERSİTEYİ YENİDEN DÜŞLEMEK

Barış Akademisyenlerinin deneyimlerini inceleyen bu araştırmanın 9. teması, ihraç sürecinin ardından akademisyenlerin hak savunusu mücadeleleri ve gelecek vizyonlarını kapsamaktadır. Bu tema hem mevcut hak ihlallerinin giderilmesi hem de üniversite sisteminin demokratik dönüşümüne yönelik öneriler ve beklentiler etrafında şekillenmektedir. Çalışmadan elde edilen veriler, akademisyenlerin sadece bireysel hak mücadelesi vermediğini, aynı zamanda sistemik dönüşüm için kolektif stratejiler geliştirmek istediğini göstermektedir.

4.9.1. Hak Savunusu

4.9.1.1. Hukuki Süreçlerin Hızlandırılması ve Uygulanması

Hukuki süreçlerin işleyişi konusunda akademisyenler ciddi eleştiriler yöneltmektedir. KOD5, politik baskının gerekliliğini şu sözlerle vurgulamaktadır:

Şimdi bu artık bir taraftan da biz bu şeye yani Barış Akademisyenleri olarak bir araya gelip birlikte bir konuşup bunu böyle hızlandıracak, Danıştay üzerine baskı yapacak bir yollar bulmamız gerekiyor. Şimdi bu politik bir şey. Gerçekten hukuki değil.

Bu ifade, hukuki süreçlerin teknik olmaktan çıkıp politik bir karaktere büründüğünü göstermektedir. KOD5'in deneyimi, mahkeme kararlarının uygulanmasında yaşanan gecikmelerin keyfi olduğunu ortaya koymaktadır.

KOD11, hukuki savunma mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini belirterek somut öneriler getirmektedir:

O nedenle bir an önce hukuki savunma mekanizmalarımızı güçlendirecek bir şey oluşturmamız. Buna çok önem veriyorum... Mesela bir alo-hukuk birimimiz olmalı. Bunu sendika yapabilir, sendika üzerinden yürüeyebilir.

Bu öneri, bireysel hukuki mücadelenin yetersizliğini ve kolektif hukuki stratejilerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Teknolojik altyapı desteğiyle hukuki bilginin demokratikleştirilmesi fikri dikkat çekicidir.

KOD15, mahkemelere yönelik doğrudan müdahale önerisi getirmektedir:

Bir kere öncelikle hatta İstanbul'daki arkadaşlarımıza da söyledim. BAK Hukuk grubuyla en kısa zamanda bir toplantı yapıp, bu Danıştay kararından sonra şu üç yıldır bekleyen istinaf mahkemelerine avukatlarımız tarafından bir uyarı yapılmasında yarar var diye düşünüyorum.

Bu yaklaşım, pasif bekleme yerine aktif hukuki mücadele stratejisini yansıtmaktadır.

4.9.1.2. Politik Sahiplenme ve KHK Dosyalarının Gündem Yapılması

KHK mağdurlarının politik sahiplenme sorunu, araştırmanın önemli bulgularından biridir. KOD3, bu durumu Kürt kimliği üzerinden analiz edilmektedir:

KHK'lar açısından ama şu yani hem sendikalara, kendi sendikalarımıza da siyasi partilere de siyasi aktörlere de KHK meselesi sadece bizimle sınırlı değil elbette Barış Akademisyenler ile ama yani bu meselede özellikle şu anda iade edilmeyen FETÖ şüphelileri[ni] bir kenara koyuyorum. İade edilmeyen KHK'lara baktığımızda bunun büyük çoğunun Kürt kamu görevlileri olduğu görülüyor.

Bu analiz, KHK mağduriyetinde etnik ve politik kimlik temelinde stratejik hedefleme olduğunu ortaya koymaktadır. KOD3'ün tespiti, barış sürecinin KHK gündemini içermesi gerektiği önerisiyle bütünleşmektedir:

Bu önümüzdeki sürecin, siyasi sürecin bir gündemi olmalı bence mutlaka KHK meselesi ve işe iadeler yani bir barış süreci olacaksa bir barış gündemi bu sebeple hedef alınan insanların bunun bir parçası olması gerekir.

KOD9, barış vurgusunun önemini koruma gerekliliğini belirtmektedir:

Yani bizim ihraç edilme nedenimizi hiç unutmamamız gerektiğini düşünüyorum ben. Yani bizim bizi ortaklaştıran talep bir barış talebiydi, huzur yani toplumsal bir barış talebiydi.

Keza, KOD15 de, dayanışma akademilerinin barış çalışmalarına odaklanması önerisini getirmektedir:

Neydi imzanızın konusu barış meselesiydi. Şimdi içinde bulunduğumuz Orta Doğu coğrafyası hatta dünyaya kadar yayabiliriz bunu. Ateş çemberi yani barışı olan ihtiyaç giderek daha yaşamsal hale geldi.

4.9.1.3. Üniversitelerin Demokratik ve Katılımcı Biçimde Yeniden İnşası

Araştırmanın en önemli bulgularından biri de 2016'dan beri yaşanan sürecin üniversitelere bilinçli bir müdahale olduğu yönünde idi. KOD28 bunu şöyle açıklıyor:

Toplumsal sorunları, o kamusal müdahale araçları, kurumları, yolu, yordamı çok alt üst edildi. Üniversite de bundan payını aldı. Yani ben mesela bu Barış bildirisinin bir tasfiye aracı olarak kullanılmasını şöyle yorumlar haldeyim. Aradan geçen zamanda daha net görebiliyorum bunu. ... Ve bu süreci üniversite içinde kamusal bir yerden bilim yapmaya çabalayan, toplum sorunlarını önceleyen bir anlayışı taşıyan akademisyenlerin tasviye edilmesi olarak yorumluyorum."

KOD1 üniversitelerde yaşanan muhafazakâr dönüşümün daha "ılımlı" insanlar aracılığıyla yürütüldüğünü dile getirmiştir:

Yani ılımlı, ideolojik ve politik olarak belli bir cephede olmayan, ılımlı, sakin, kendi hayatında hocalardan oluşan bir heyet oluşturarak yani infazı da bu ılımlı kişilere yaptırdılar üniversite içinde, onu söylemek istiyorum. O soruşturmanın sonucu olmadı zaten. Olmadı ama bu süreç başlı başına çirkin bir şeydi. En azından ben, örneğin GÖR1 benimle ilgili böyle bir soruşturmaya atanmasıyla bir faşistin, bir ırkçının atanması arasındaki farkı anlatmaya çalışıyorum. Böyle bir soruşturma komisyonunda GÖR1 olursa beni çok daha fazla üzer, onu söylemeye çalıştım.

KOD 4 ise ihraç sürecinin sadece cezalandırıcı değil, aynı zamanda üniversitelerde liyakatin yok sayılarak ideolojik bir dönüşüm amacıyla yürütüldüğünü belirtmiştir:

... Fakat kararnamele sadece bizim ihracımız gibi bir sonuca sebep olmadı. Sadakat temelli olmayan yöneticiler tek tek elendi. O dönemki enstitü müdürüm FETÖ'den uzaklaştırıldı, atıldı. Sonra geri döndü ama aynı üniversiteye dönmedi. Rektör anında neredeyse o dönemin rektörü görevden alındı ve atamayla yeni bir rektör geldi. Dolayısıyla orada az da olsa bir vaha gibi hani liyakat esaslı birkaç idareci de artık esamesi okunmuyor. Dolayısıyla orada güvenebileceğim hiçbir şey kalmadı. Yani maalesef daha da kötü bir hale geldi diyebilirim..."

YOKAT7, odak grupta bunu daha da somut bir örnek üzerinden bizimle paylaşıyor:

Ankara Üniversitesinden bahsediyorum. Bir fakülte, üniversite fakültesi, neredeyse yok olma seviyesine geldi. Burada Siyasal Bilimler ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin oldukça önemli bir geleneğin sürdürücüsü olduğunu hatırlamak lazım. Yani burada olan sadece bize olmadı, bir kocaman, büyük çok, bizden önceki kuşakların emek verdiği ve belli bir yere kadar getirdiği eleştirel gelenek çok ciddi bir sıkıntıya uğradı ve kesintiye uğradı. Yani oradan itibaren artık şu anda Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni geleneğin bir sürdürücüsü olarak görmek de artık çok zor bir şey. Çünkü orada kalan arkadaşlarımız da ciddi bir motivasyon sürdürdüler ama artık geri çekildiler. Okula bile gitmek istemiyorlar. Orada bıraktığımız ve orada oldukları için hala kurumun belli bir şeyinin, o geleneğin bir parçasını en azından yaşatabileceklerini düşünüyorduk, çok seviyorduk en azından, bir kısmımız orada olacaktı. Ama bu da çok ciddi bir şeye uğradı, orada bir erozyon yaşandı.

Bu nedenle, üniversite sisteminin demokratikleşmesi konusunda akademisyenler kapsamlı bir dönüşüm vizyonu ortaya koymaktadır. KOD8, sistemik yeniden kuruluş gerekliliğini vurgulamaktadır:

Ben üniversitelerin büyük ölçüde yeniden kurulması gerektiğini düşünüyorum. Yıllar önce bunu da Bianet'te yazdım. Üniversitelerin yeniden kurulması gerektiğini düşünüyorum.

Bu yaklaşım, reform değil devrim niteliğinde bir dönüşüm önerisidir.

KOD10, tarihi perspektifle güçlü üniversite geleneğine geri dönüş önerisinde bulunmaktadır:

Türkiye'nin üniversite geleneği güçlü bir üniversite geleneği. Buna bakmaları yeterli. Yani nasıl olmuş da işte yetmişlerdeki üniversiteler, ki seksenlerin başında da keza öyle, nasıl aslında daha demokratik ifade özgürlüğünün olduğu çoğulcu ve gerçekten bilim üreten ve toplumsal fayda önde tutan kadrolar varmış.

KOD17, demokratik yönetim ilkesinin üniversitedeki temel önemini vurgulamaktadır:

Dolayısıyla bence birçok insanın katıldığı bir yönetim biçimi, karar alma biçimi konusunda bence adım atmamız gereken, gitmemiz gereken çok önemli bir yol var. Yani bunu kime söylüyorum bilmiyorum ama en önemli meselelerden bir tanesi bu. Üniversitede de böyle, yerelde de böyle, merkezi düzeyde de böyle.

4.9.1.4. Dayanışmanın Kalıcı Ağlara Dönüşmesi ve Alternatif Akademi Modelleri

KOD26'nın deneyimi, dayanışma ağlarının ne kadar hızlı örgütlendiğini göstermektedir:

Kamu Üniversitesi'nden ilk ihraç edilenler olduk. 1 Eylül 2016'da. Sonrasında, Eylül bitmeden 28 Eylül'dü, yanlış hatırlamıyorsam Kocaeli Dayanışma Akademisi'ni kurduk. Orada farklı bir şeyler yapmaya çalıştık. Üniversitenin dışında. Alternatif bile demedik. Çünkü alternatif dediğiniz zaman var olanı kabul etmek anlamına geliyor.

Bu alıntı, ihraçlardan sadece 27 gün sonra (1 Eylül 2016'dan sonra) kurumsal bir yapının oluşturulduğunu göstermektedir. YOKAT2'nin ifadesi bu hızı desteklemektedir:

Hemen bu sorunların ilk haftasında büyücek bir toplantı yaptık. Hemen Kocaeli Dayanışma Akademisini kurduk. Hemen onun arkasından Hayat Bilgisi Okulu adını verdiğimiz iki buçuk yıl devam ettirdiğimiz bir okul deneyimimiz oldu.

"Hemen" kelimesinin tekrarı, bu örgütlenmenin spontane değil, önceden var olan sosyal sermaye ve örgütlenme kapasitesine dayandığını göstermektedir. İki buçuk yıllık süreklilik ise acil tepkinin ötesinde yapısal bir alternatif yaratma iradesini yansıtmaktadır.

KOD23 bu dayanışma akademilerinin var olmaya devam etmesinin Barış Akademisyenleri açısından ne kadar önemli olduğunu vurgularken sürdürülebilirlik için çözüm önerisi de getirmekte ve halen çalışan Barış akademisyenlerinin bu dayanışma akademilerini daha çok sahiplenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Ama günün sonunda bir kapının açık olmasının bile aslında ne kadar kıymetli olduğunu farkındayım. Yani mesela ben İstanbul'dayım, BİRARADA diye bir derneğin olması, oraya gidebilecek olacağımı bilmek. Yani dolayısıyla o mekanları açık tutabilmek bile bence çok kıymetli. Ve bu noktada dayanışma akademilerinde yer alan değil de belki hala üniversitede devam eden arkadaşlardan biraz da taleplerimiz olabilir. En azından bu kurumların, bu dayanışma akademilerinin devam edebilmesi için, yani hani çalışan bir personel olmasa bile ama onların hala ayakta olabilmesi, bizi bir yere getiren bir mekân olması önemli. Bunun için en azından dayanışma desteklerini sağlamaları.

KOD9'un önerisi, dayanışma akademilerinin karşılaştığı pratik sorunları ele almaktadır:

Belki merkezileştirilebilir. Merkezileştirilmek derken kastettiğim şey şu değil. Tepeden inme bir şey değil. Hani çünkü çok masraf oluyor kiralar falan. Etkinlikler tek şeyden illere de yaygınlaştırılarak başka kurumlarla çapraz dayanışma ağlarını hep sıkı tutarak başta sendika olmak üzere bence.

Bu alıntının analizi üç temel sorunu ortaya koymaktadır: Birincisi, ekonomik sürdürülebilirlik ("çok masraf oluyor kiralar"). İkincisi, demokratik meşruiyet endişesi ("tepeden inme bir şey değil" vurgusu). Üçüncüsü, ölçek genişletme ihtiyacı ("illere yaygınlaştırma"). KOD9'un sendika vurgusu, mevcut kurumsal yapılarla ittifak stratejisini göstermektedir.

KOD15'in benzer yaklaşımı bu sorunlara farklı bir çözüm önermektedir:

Dayanışma akademileri belki birleştirilebilir. Hani yerellerden doğru olamayabilir ama çalışmayı yürüten öbeklerin çalışmasını aynı şekilde sürdürmesinde yarar da olabilir.

"Yerellerden doğru olamayabilir" ifadesi, merkezileşmenin doğal bir süreç olmadığını, ancak pragmatik gereklilikler nedeniyle düşünülmesi gerektiğini göstermektedir.

KOD4'ün "özgür üniversite" önerisi, geleneksel akademik yapıya radikal bir alternatif sunmaktadır:

Üniversiteyi denetleyecek, belki hani üniversitedeki çalışmalarını sorgulayacak ya da akademisyenlerin üniversitede yapamadıklarını dışarıda yapabileceği halkla, kamuyla daha sıkı bağlar içerisinde bir şey hani üniversite öğrencisi olmasa da bunlardan yararlanabileceği, biraz özgür üniversite formatlı bir şey olabilir.

Bu alıntıda dikkat çeken üç işlev vardır: "denetleme", "sorgulama" ve "halkla bağ kurma". Bu yaklaşım, akademinin sadece bilgi üretmekle kalmayıp mevcut sistemi eleştirel olarak değerlendirmesi gerektiğini savunmaktadır. "Üniversite öğrencisi olmasa da yararlanabilmesi" vurgusu, bilginin demokratikleştirilmesi vizyonunu yansıtmaktadır.

KOD28'in yaklaşımı daha radikal bir kopuşu işaret etmektedir:

... bilim yapmanın yani yeni zeminlerini oluşturmak gerekiyor hocam. Bu neresidir dersiniz buna yanıt vermem çok zor. Ama üniversite dışında olan yerleri işaret etmek istiyorum.

"Yanıt vermem çok zor" ifadesindeki tereddüt, alternatif modellerin henüz tam olarak kavramsallaştırılmadığını göstermektedir. Ancak "üniversite dışında" vurgusu, mevcut kurumsal çerçevenin aşılması gerekliliğine olan inancı yansıtmaktadır.

KOD20'nin önerisi, alternatif akademinin somut araçlarını tanımlamaktadır:

Herkes sistemin bir köşesinde. İşte bunun için belki biz barış akademisyenleri olarak da bir şeyi yapabiliriz. Yani bu akademik yozlaşmaya karşı bir şey geliştirebiliriz. Yani TİHV Akademi bence daha da gelişmeliydi mesela. Kendi dergisi olsaydı keşke. Kendi etik kurulu olsaydı. Biz aslında TİHV'de bir etik kurul kurduk o yüzden insan hakları ile ilgili. Çünkü vermiyorlar ya etik kurul. Etik kurula bile bağımsız etik kurula ihtiyacımız var. Yani bağımsız kendi dergilerimize ihtiyacımız var. Yani nitelikli şeylere bütün bunların ifşa edileceği, denetleneceği, bu insanların bunu bu kadar rahat yapamayacağı bir adalete ihtiyacımız var... TİHV Akademi bence daha da gelişmeliydi mesela. Kendi dergisi olsaydı keşke. Kendi etik kurulu olsaydı.

Bu alıntı, alternatif akademinin üç temel bileşenini ortaya koymaktadır: "bağımsız dergiler" (yayıncılık özerkliği), "etik kurul" (akademik denetim) ve "ifşa mekanizması" (hesap verebilirlik). "Bu insanların bunu bu kadar rahat yapamayacağı" ifadesi, mevcut sistemdeki hesap verebilirlik eksikliğine yönelik eleştiriyi yansıtmaktadır.

KOD17'nin eleştirel yaklaşımı, dayanışma örgütlerinin sürdürülebilirlik sorununu ele almaktadır:

Dolayısıyla herkesin katkıda bulunduğu bir dernek olacaksak devam edelim, olmayacaksa, herkes katkıda bulunamayacaksa bırakalım. Dolayısıyla bence bu toplumun geneline uygulanması gereken bir şey.

Bu pragmatik yaklaşım, idealist hedeflerle gerçek katılım arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır. "Toplumun geneline uygulanması gereken" ifadesi, sorunun sadece akademisyenlere özgü olmadığını, demokratik katılımın genel bir sorunu olduğunu göstermektedir.

KOD26'nın yaklaşımı bu sorunlara çözüm önerisi sunmaktadır:

Benim için ve bazılarımız için aslında bu dayanışma akademilerinin, bu birlikteliklerin en önemli nedeni, işlevi dayanışmaydı... Ne olursa olsun her zaman önceliğimiz dayanışma olmalı ve bunun için de pozitif bir dil olmalı.

"Pozitif dil" vurgusu, çatışmacı aktivizm yerine yapıcı dayanışma modelini önermektedir.

Dayanışma ağlarının kurumsallaşması konusunda akademisyenler hem başarıları hem de eksiklikleri değerlendirmektedir. KOD1, dayanışma akademilerinin sunduğu desteklere yönelik eleştirel yaklaşımını paylaşmaktadır:

Ben özellikle Kanun Hükmünde Kararname'nin Türkiye'de yarattığı, Türkiye Üniversitelerinde yarattığı kırımdan sonra atılacak destek adımlarının dolaylı şişenin içine mesaj konulması şeklinde değil de birebir insan hayatlarına dokunan projeler şeklinde geliştirilmesini öneriyorum.

Bu eleştiri, sembolik desteklerden ziyade somut yaşam koşullarına odaklanan desteğin gerekliliğini vurgulamaktadır.

KOD4, alternatif akademi önerisi geliştirmektedir:

Bunun bence hani alternatif akademinin bir şeyi fikir nüvesi gibi bir yere evrilebilmesini isterim. Bu konuda bir şey olursa elimden geleni yapmak isterim.

KOD7, toplumsal desteğin eksikliğini eleştirel şekilde değerlendirmektedir:

Biz topluma başka türlü bir hayat gösteremedik ki toplum bizi takip etsin. Toplum bu açıdan baktığın zaman bizi takip etmemekle rasyonel. Ama toplumun da çok büyük bir bedel de ödediğini düşünüyorum.

Çevrimiçi odak grup görüşmelerinde ortaya çıkan bulgular, bu toplumsal desteğin eksikliğini nedenini açıklamaya çalışmakta ve alternatif akademi yapısının nasıl olması gerektiğine dair öneri sunmaktadır:

Biz bu üniversiteden henüz atılmamıştık. Burada bir kitabevinde bir toplantıya gittiğimde bu süreç üniversitede başlayacak bütün kent demokratik kimliğini zayıflatabilecek diye bir şey demiştim. O sırada dinleyicilerden biri parmak kaldırıp şimdiye kadar üniversite kent için ne yapmış da şimdi kentten destek bekliyor diye bir tepki vermişti. Yani bu bizim aslında üniversitelerin o duvarlarla kapalı kampüsün içine kapanmış olmamızı bence çok manidar bir şekilde anlatan bir örnekti. Biraz bu dayanışma akademileri bence bu kampüs duvarlarını kırma yönünde bir iradeydi. Yani bizim Kültürhane'de yapmaya çalıştığımızda bilginin kamusallaşması, demokratikleşmesi adına önemli bir denemeydi. Dolayısıyla biz üniversiteye dönsek dönmesek bile ÇOKAT3'in de söylediği gibi bence çok önemli, üniversitenin demokratik ve kamusal bir yapıya dönüşünün üzerine kafa yormamız lazım. (ÇOKAT4)

KOD11'in analizi, dayanışma ağlarının geçici değil kalıcı olması gerekliliğini vurgulamaktadır:

Birincisi, biz tek günde dönmeyeceğiz. Yani mahkemeler şey olsa bile. Dolayısıyla, barış süreci, demokratikleşme süreci, bir adım ileri, iki adım geri süreci olduğu için yani bugün iade olsak bile yarın bir başka konuda, bir başka demokrasi talebi mağdurları oluşacak.

Bu perspektif, dayanışma ağlarının sadece mevcut krize değil, sistemik ve tekrarlayan sorunlara yanıt vermesi gerektiğini göstermektedir.

Odak grup çalışmasından ÇOKAT1'in değerlendirmesi gene bu süreklilik gerekliliğini desteklemektedir:

Dayanışma akademilerini kurmak bence çok ama çok gerekli ve önemli bir işti, içinde uzunca süreler oldum. BİRARADA olarak hala onu yaşatmaya çalışıyoruz ve devam ettirmeye çalışıyoruz ki bence devam etmesi de gereken yapılar...

"Hala yaşatmaya çalışıyoruz" ifadesi, kurumsallaşmanın sürekli bir çaba gerektirdiğini göstermektedir.

Bu alıntılar analiz edildiğinde, dayanışma akademilerinin hem başarılı örgütlenme örnekleri hem de sürdürülebilirlik sorunları olan yapılar olduğu görülmektedir. Alternatif akademi modelleri ise henüz tam olarak kavramsallaştırılmamış ancak mevcut sistemin yetersizliğine karşı geliştirilen yaratıcı yanıtlar olarak değerlendirilebilir.

4.9.2. Gelecek ve Dönüş Koşulları

4.9.2.1. Koşulsuz Dönmek İsteyenler

Akademisyenlerin bir kısmı herhangi bir koşul öne sürmeden üniversiteye dönmek istemektedir. KOD2'nin ifadesi bu grubun yaklaşımını özetlemektedir:

Yani eski koşullarım ben, çok eski koşullar benim için olabilir. Bir tek tabii şey. Ben M şehrini seviyorum. Biraz tabii çok uzak olduğu için işte ailemle falan. O biraz belki zor oluyor ama oradaki yaşam düzeni çok rahat.

KOD13, öğretmenlik tutkusunu şu sözlerle ifade etmektedir:

Çok istiyorum. Aslında çok istiyorum. Yani özellikle dedim ya hani o ders verme kısmı, öğrencilerle bir şey yapma. Hele de felsefede böyle bir konuyu ortaya atıp iki saat onun üzerinde tartışmanın verdiği haz çok çok kıymetli benim için.

KOD14, tüm zorluklara rağmen dönüş arzusunu koruduğunu belirtmektedir:

Onun dışında yine de işe dönmek istiyorum. Ama böyle işte arada online platformlarda ben çok ders vermedim ama arkadaşları dinledim, katıldım. O ders, onları görünce daha özlediğimi anlıyorum. Yani derse girmeyi çok özledim.

KOD27'nin yaklaşımı koşulsuz dönüşün pragmatik boyutunu göstermektedir:

Vallahi hiçbir koşul beklemem. Akademiye dönersem gelirim. Yani o bir özel bir koşul hiç aklıma da gelmedi. Sonuçta en azından biz gelip kendi üniversitemizde biz varız dememiz gerekir her tür duruşumuzla yani.

KOD23'ün ifadesi ise bize Barış Akademisyenleri arasında geri dönüşle ilgili akademik her motivasyonu kaybedip geri dönüşü sadece artık düzenli maaş alabilmek için isteyenler de olduğunu gösteriyor:

Ama artık akademiye dönme kısmı böyle idealist bir perspektiften değil de sadece bir iş güvencesi olarak bakıyorum maalesef....artık işe dönmekten beklentim şu, bir geriye dönük haklarımı alırsam en azından şu borçları temizlemek. Yani hem Eğitim Sen'e sendikadan aldığımız borçlarımızı hem de

onun dışına çevreden aldığımız borçları kapatabilmek, kartları, kredi kartları, eksi hesaplarını falan.

Ancak koşulsuz dönerken nereye döndüklerinin de farkında olarak aslında toplu dönüşleri hayal etmektedirler. KOD29 koşulların olumsuzluğunu genel anlamda şu şekilde ifade etmektedir:

Türkiye'de böyle, diyelim ki İtalya'da da böyle, Arjantin'de de böyle, Amerika Birleşik Devletleri'nde zaten böyleydi. Dünyada sayılı birkaç yerde... özerkliğin, akademik özgürlüklerin tanındığı yer var. Dönmek istediğim üniversite ideal koşullarda maalesef bugün yok, onun farkındayım ama zaten bugün de ideal koşullarda çalışmıyorum. Yani çalışma yaşamım hiçbir zaman ideal olmadı. Bari akademide eğitimini aldım, yapmak istediğim işi yapayım isteğiyle, tüm zorluklarına rağmen bir öğrencinin yaşamına değmek, bir makale üretmek, bir yazı okumak, bir ufku genişlemesi, bir harfin, bir kelimenin peşine düşmek, bunlar istediğim şeyler.

4.9.2.2. İlkesel/Özgürlük ve Tam Hak Temelli Koşullu Dönüş

Diğer bir grup akademisyen ise dönüş için belirli koşulların sağlanmasını şart koşturmaktadır. KOD1'in yaklaşımı bu grubun perspektifini yansıtmaktadır:

Böyle birçok bireysel bir konu her şeye rağmen ben bir şahsi sohbet yapmış rahatlığıyla konuşuyorum. Böyle bir hani kendisiyle çok barışık kendisini abartan ama yıllardır işte böyle bir politik bir hayat yaşamaya çalıştığım ve bunun çilesini de çok berbat yerlerde geçirdiğim için yani en ufak bir saygısızlığa en ufak, yani kurum içinde hiçbir şeye katlanma ya da boyun eğme niyetinde hiç değilim.

KOD8'in misyon odaklı dönüş yaklaşımı dikkat çekicidir:

Benim Türkiye'ye dönüp bir şeyler yapabilmemi sağlayacak diğer önemli koşul, benim gitmeme degecek tabiri caizse koşulların oluşması. Yani, diyelim ki ben bir üniversitede dekan olarak çalışmaya başlayacağım ve o üniversitede yapılmış olan haksızlıkları geri çevirmek adına o üniversitede önemli bazı süreçlere dahil olabileceğim.

KOD9, eşitlikçi adalet anlayışını vurgulamaktadır:

Bana en iyi hissettirecek şey toplumsal barışla alakalı bir yere gelebilmiş olmak... Ancak o zaman ve eşitlenen bir adalet. Yani işte onu o belirsizliği sürekli hale getirdiler ya hepimizi atmadılar. Hepimizi geri almadılar.

Odak grup çalışmaları, bireysel görüşmelerdeki temaları destekleyen ve derinleştiren bulgular ortaya koymuştur. Çevrimiçi odak grupta, toplu dönüş ihtiyacı vurgulanmıştır:

Onun yerine bence bu konuda bir yasal düzenleme yapılması gerekir. Yani bu şekilde haksız olarak üniversiteden ihraç edilmiş barış

akademisyenlerinin geriye dönüşünde her türlü haklarının da iade edilebileceği bir yasal düzenlemeye ihtiyaç var. (ÇOKAT7)

Bu şekilde parça parça döndürülme olayı hakikaten çok şey, yıkıcı her anlamda. Dönerler açısından da dönmeyenler ve kalanlar açısından da... herkes dönene kadar gerçekten dönmüş sayılmayacağınız gibi slogana dayalı şeyler dile getirdik. (ÇOKAT5)

Yüz yüze odak grupta, entegrasyon sorunları dile getirilmiştir:

Adil bir entegrasyon olamaz. Bir arkadaşımız üniversiteye gidiyor, bölümden, Bölüm Başkanından, dekindan karşı karşıya kaldığı şey tek kelimeyle mobbing, buna karşı nasıl bir strateji geliştireceğini bilmiyor. (YOKAT7)

KOD20, uluslararası yaptırımların gerekliliğini vurgulamaktadır:

Yani bu akademik özgürlüklerle ilgili olarak ne bileyim Türkiye birtakım cezalar görmeli. YÖK'e ya da TÜBİTAK'a, yani dışarıdan mesela ne bileyim bu Avrupa fonlarıyla ilgili yapılan şeylerde hani birtakım kriterler getirilmeli ve daraltılmalı bence.

Tema 9'un analizi, Barış Akademisyenlerinin sadece bireysel hak arayışı içinde olmadığını, aynı zamanda sistemik dönüşüm için kolektif stratejiler geliştirdiğini göstermektedir. Hak savunusu boyutunda, hukuki süreçlerin politikleşmesi ve toplumsal desteğin sınırlılığı temel sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Üniversitelerin demokratikleşmesi konusunda, reform değil devrim niteliğinde bir dönüşüm vizyonu benimsenmiştir.

Dönüş koşulları açısından, akademisyenler arasında pragmatik (koşulsuz) ve ilkesel (koşullu) olmak üzere iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Her iki grup da akademik kimliklerini koruma ve özgür bilim yapma konusunda ortak kaygılar taşımaktadır. Bu bulgular, onarıcı adalet perspektifinin sadece bireysel tazminatla sınırlı kalamayacağını, sistemik dönüşümü de içermesi gerektiğini göstermektedir.

5. SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Bu araştırma, Barış Akademisyenlerinin 2016 yılından itibaren yaşadığı çok boyutlu travmanın derinliğini ve sistemik hak ihlallerinin boyutlarını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, ihraç sürecinin sadece bireysel mağduriyetler yaratmadığını, aynı zamanda Türkiye'de akademik özgürlüklerin sistematik olarak aşındığını ve yükseköğretim sisteminin demokratik değerlerden uzaklaştığını göstermektedir. Bu bağlamda, sorunların çözümü için çok katmanlı ve uzun vadeli politika müdahalelerine ihtiyaç bulunmaktadır.

5.1. TEMEL BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın en çarpıcı bulgusu, hukuki kazanımlar elde edilmiş olmasına rağmen, akademisyenlerin fiili entegrasyonunun sistematik olarak engellenmesidir. Bu durum, Türkiye'de hukuk devleti ilkelerinin üniversite düzeyinde ne denli zedelendiğini göstermektedir. İkinci kez ihraç edilme deneyimleri, mahkeme kararlarının uygulanmaması ve kurumsal engelleme pratikleri, sorunun sadece yasal düzenlemelerle çözülemeyeceğini, kurumsal kültür değişiminin de gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonomik boyutta yaşanan travma, sadece gelir kaybından ibaret değildir. Borçlanma döngüleri, mülkiyet satışları ve "iki kere sıfırdan hayat kurma" metaforunda görüldüğü gibi, katmerli bir fakirleşme süreci yaşanmıştır. Bu süreçte Eğitim Sen'in sistematik desteği hayati önem taşırken, diğer dayanışma ağlarının sürdürülebilirlik sorunu yaşadığı gözlemlenmiştir. Uluslararası desteklerin ise eşitsiz dağılımı ve "yardım ilişkisine" dönüşme riski eleştirel değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Psikolojik etkiler analizi, akademisyenlerin çoklu travma deneyimi yaşadığını göstermektedir. Depresyon, anksiyete ve hatta intihar girişimlerine varan ciddi psikolojik sorunlar, sistematik psikolojik destek ihtiyacını ortaya koymaktadır. Özellikle dikkat çeken husus ise, bazı akademisyenlerin doğal dayanıklılık faktörlerine (güçlü sosyal sermaye, politik kimlik, ekonomik avantaj) sahip olmasının iyileşme sürecini hızlandırmasıdır.

Akademik kimlik erozyonu, ihracın en derin etkilerinden biridir. "Artık akademisyen miyim?" sorusu, meslek kimliğinin sarsılmasının yanı sıra yaşam biçimi olarak akademinin kaybını da yansıtmaktadır. Üretim ritminin bozulması, öz-sansür mekanizmalarının gelişmesi ve teknolojik açık sorunu, akademisyenlerin mesleki kapasitelerini ciddi şekilde etkilemiştir.

Dayanışma ağları analizi, güçlü mobilizasyon döneminden dağılma/zayıflama sürecine kadar olan evrimi göstermektedir. Sendikalar ve hak örgütlerinin istikrarlı desteği ile dayanışma akademilerinin yaratıcı deneyimleri önemli kazanımlar sağlarken, ekonomik dayanışmanın yetersizliği ve akademik hiyerarşilerin yeniden üretilmesi önemli kırılma noktaları oluşturmuştur.

5.2. POLİTİKA ÖNERİLERİ

5.2.1.Acil Müdahaleler

Hukuki süreçlerin hızlandırılması için kolektif adımlar atılması ve mahkeme kararlarının uygulanmasını engelleyen üniversite yönetimlerine yönelik yaptırım mekanizmalarının devreye sokulması kritik önem taşımaktadır. Kapsamlı bir KHK mağduru iade yasası, hakların tam restorasyonunu sağlayacak ve gelecekteki keyfi ihraçları önleyecek yasal çerçeveyi oluşturmalıdır. Bir başka deyişle Barış Akademisyenleri dahil tüm KHK mağdurlarının durumunu düzenleyecek, hakların tam restorasyonunu sağlayacak ve gelecekteki keyfi ihraçları önleyecek yasal düzenleme yapılmalıdır.

Ekonomik telafi boyutunda, mağdur akademisyenlerin kayıplarının tam hesaplanması ve adil tazminat ödenmesi, enflasyon ve fırsat maliyetlerinin de dikkate alınmasıyla gerçekleştirilmelidir. Henüz iade edilmeyen akademisyenler için acil ekonomik destek fonu oluşturulmalı ve mevcut sendika destekleri güçlendirilmelidir. Uzun süre akademiden uzak kalan akademisyenlerin alanlarındaki gelişmeleri takip edebilmeleri için özel eğitim ve araştırma bursları (akademik entegrasyon amacı ile) ve proje destekleri sağlanmalıdır.

Psikososyal rehabilitasyon programları, TİHV benzeri kurumların deneyimlerinden yararlanarak travma-bilgilendirilmiş yaklaşımlarla geliştirilmelidir. Bireysel terapinin yanında grup terapi seansları ve akran destek programları, ortak deneyimlerin paylaşılacağı güvenli alanlar yaratmalıdır. İhraç sürecinin aile ilişkilerine etkilerini ele alacak özel danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.

5.2.2.Sistemik Dönüşüm

Üniversitelerin demokratik yeniden yapılandırılması, araştırmanın en kritik önerisidir. YÖK'ün yetkilerinin sınırlandırılması, üniversitelerin idari ve akademik özerkliğinin güvence altına alınması ve katılımcı yönetim modellerinin benimsenmesi gerekmektedir. Akademik değerlendirme kriterlerinin sadece nicel performans göstergelerinden çıkarılıp, eğitimci niteliği, toplumsal katkıyı ve eleştirel düşünce üretimini de içerecek şekilde yeniden tanımlanması önemlidir.

Akademik özgürlüklerin güçlendirilmesi için, ifade özgürlüğü güvencesinin anayasal düzeyde sağlanması ve ihlal durumunda etkin başvuru yollarının oluşturulması gereklidir. Akademik sendikalaşma haklarının genişletilmesi ve sendikaların üniversite yönetiminde söz sahibi olması, demokratik katılımın artırılması açısından kritiktir. Üniversitelerde farklı görüşlerin temsil edilmesini sağlayacak mekanizmalar geliştirilmeli ve akademik homojenleşme engellenmelidir.

Hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi için bağımsız akademik etik kurullar oluşturulmalı ve üniversitelerin kamu kaynaklarını kullanımı, akademik atama süreçleri ve yönetim kararları konularında etkin denetim sağlanmalıdır.

5.2.3. Savunuculuk Stratejileri

Ulusal düzeyde, Barış Akademisyenleri meselesinin siyasi partilerin gündeminde tutulması ve KHK mağduriyetinin barış sürecinin bir parçası olarak ele alınması sağlanmalıdır. İnsan hakları örgütleri, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarıyla geniş ittifak ağları kurularak ortak savunuculuk faaliyetleri yürütülmelidir.

Uluslararası düzeyde, ILO, UNESCO, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar nezdinde sistematik lobi faaliyetleri yürütülmeli ve Türkiye'ye yönelik akademik yaptırımlar talep edilmelidir. Dünya çapında akademik özgürlük savunucuları ile dayanışma ağları kurulmalı ve uluslararası akademik platformlarda Türkiye'deki durum sürekli gündemde tutulmalıdır. AB ile müzakere süreçlerinde akademik özgürlükler konusunun kritik kriter olarak yer alması için sistematik çalışmalar yürütülmelidir.

Akademik toplum içi mobilizasyon için mevcut dayanışma akademilerinin sürdürülebilirlik sorunlarının çözülmesi ve yeni katılımcıların sürece dahil edilmesi sağlanmalıdır. Üniversite dışında özgür bilim üretimini mümkün kılacak bu alternatif platformlar geliştirilmeli ve bunlar kurumsal destekle güçlendirilmelidir. Genç akademisyenlerin sürece dahil edilmesi ve akademik özgürlük bilincinin yeni nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

5.3. SONUÇ

Bu araştırma, Barış Akademisyenlerinin deneyiminin Türkiye'de akademik özgürlüklerin sistematik aşınmasının somut bir göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır. Sorunun çözümü için önerilen müdahaleler hem acil mağduriyetlerin giderilmesi hem de benzer krizlerin tekrarlanmasının önlenmesi amacını taşımaktadır.

Araştırmanın bulguları, akademik özgürlüklerin korunmasının sadece bireysel haklar meselesi değil, demokratik toplumların sürdürülebilirliği için vazgeçilmez bir koşul olduğunu göstermektedir. Barış Akademisyenlerinin mücadelesi sadece Türkiye ile sınırlı olmayıp, dünya çapında yükselen otoriteryan eğilimlerin akademik özgürlükler üzerindeki etkilerini anlamamız açısından kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle, Türkiye'deki mücadelenin başarısı, küresel düzeyde akademik özgürlüklerin korunması için de önemli bir örnek oluşturacaktır.

Son olarak, bu araştırmanın bulgularının sadece politika yapımcılar için değil, aynı zamanda akademik toplum, sivil toplum ve uluslararası dayanışma ağları için de eylem çağrısı niteliği taşıdığı unutulmamalıdır. Akademik özgürlüklerin korunması, demokratik toplumların sürdürülebilirliği için vazgeçilmez bir koşuldur ve bu mücadele hepimizin ortak sorumluluğudur.

Kaynaklar

Adrian, M., Gharji, E., Karim, S., & Peterson, J. (2024). Placement, preservation and perseverance: Afghan at-risk scholars, activists and students. IDRC & SAR. <https://carleton.ca/afghanistanppp/about/the-project/> Altıparmak, K., & Akdeniz, Y. (2017). Barış için akademisyenler: Olağanüstü zamanlarda akademiyi savunmak. İletişim Yayınları.

Barış İçin Akademisyenler (BAK), 2025a. HAKKIMIZDA/ABOUT US | Barış İçin Akademisyenler. Erisim tarihi: 03.04.2025

Barış İçin Akademisyenler (BAK), 2025b. Barış için Akademisyenlere Yönelik Hak İhlalleri / Rights Violations Against "Academics for Peace". Link: Barış için Akademisyenlere Yönelik Hak İhlalleri / Rights Violations Against "Academics for Peace" | Barış İçin Akademisyenler. Erisim tarihi: 03.04.2025

Bianet, 2025. İsrail'de 730 akademisyenden "Gazze" için imza İsrail'de 730 akademisyenden "Gazze" için imza , Erisim tarihi: 20.04.2025

Bilim Akademisi Yönetim Kurulu, 2019. Bilim Akademisi AKADEMİK ÖZGÜRLÜKLER Raporu: 2018-2019. Link: bilim-akademisi-2018-19-akademik-ozgurluk-raporu-eylul-23.pdf

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Thematic Analysis Revised—Final. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.

<https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a> Çelik, A., & Özveri, M. (2023). Anayasa Mahkemesi Kararı Işığında Çalışma Hakkı ve Ayrımcılık Yasağı Açısından "Barış Akademisyenleri" İhraçları. *Çalışma ve Toplum*, 4(79), 3221-3254.

Çulum, B. (2015). Academics and service to the community: An international (European) perspective. In W. Cummings & U. Teichler (Eds.), *The relevance of academic work in comparative perspective* (pp. 139–162). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-11767-6_9

Dinçer, H. (2024). Bir Siyasi Davanın Anatomisi: Barış için Akademisyenler Vakası Egemenlik Gösterisi olarak Dava ve Hakikatin Tersiyüzü. *Mülkiye Dergisi*, 48(2), 403-435.

Erfani, E. 2025. Science saved my life' — and it must save other at-risk scholars. 'Science saved my life' — and it must save other at-risk scholars, Erisim tarihi: 20.04.2025

Ergün, R., & Özenç, B. (2020). Anayasa Mahkemesi'nin Barış Bildirisi Kararı: İfade Özgürlüğü Akademik Özgürlük ve Devlete Sadakat Kavramı Çerçevesinde Bir İnceleme. *Toplum ve Hekim*, C, 35, 6.

FREE TO THINK 2024: Report of the Scholars at Risk Academic Freedom Monitoring Project. Link: scholarsatrisk.org/download-the-free-to-think-2024-pdf/#fastaction-signup-hustle. Erisim tarihi: 03.04.2025

Gazete Duvar, 2024. Filistin'e destek veren akademisyenler hakkında inceleme başlatan müsteşar görevden alındı. Link: [Filistin'e destek veren akademisyenler hakkında inceleme başlatan müsteşar görevden alındı](#). Erisim tarihi: 03.04.2025

Kabasakal Badamchi, D. (2022). Academic freedom: How to conceptualize and justify it?. *Philosophy & Social Criticism*, 48(4), 619-630.

Karran, T. (2007). Academic freedom in Europe: A preliminary comparative analysis. *Higher Education Policy*, 20, 289-313.

Mülâhazalar, K. D. K. Ü., & Günok, E., 2019. Bilgiden direniş, felsefeden entelektüel duruş çıkartmak: KODA deneyiminin kattıkları üzerine mülâhazalar

Quin, R., 2024. 2024 Annual report. *Scholars-at-Risk-Annual-Report-2024-1.pdf*. Erisim tarihi: 03.04.2025

Ren, K., & Li, J. (2013). Academic freedom and university autonomy: A higher education policy perspective. *Higher Education Policy*, 26, 507-522.

Scholar at Risk, 2024. Principles for Implementing the Right to Academic Freedom. Link: [Principles for Implementing the Right to Academic Freedom_March2024](#)

Şenses, F. (2020). Barış İçin Akademisyenler Anlatıyor: İmza ve Ötesi.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2020. *BAK_Guncel_Durum_Raporu_Kasim_2020.pdf*. Erişim tarihi: 05.04.2025

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi <https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/d9d838d8-6585-40f5-bbcc-47bd43c59bb4/Isveren-Yukumlulukleri-2022-05-15-06-17-29> Erişim tarihi: 8.22.2025

Türkiye'de OHAL'in bilançosu. [Internet: https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyede-ohalin-bilan%C3%A7osu/a-44705773](https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyede-ohalin-bilan%C3%A7osu/a-44705773). Erişim tarihi: 10.08.2025

Ek A: Tema ve Alt Temalar

TEMA 1: HUKUKİ KAZANIMLARA RAĞMEN ENGELLENEN YENİDEN ENTEGRASYON

- 1.1. İkinci kez ihraç edilme/yinelenen tasfiye
- 1.2. Mahkeme kararlarının uygulanmaması veya gecikmesi
- 1.3. Üniversitede yönetsel engeller (iade sonrası oda/ders/görev verilmemesi yani pozisyon engelleri ve “Belirsiz Statü”)
- 1.4. Üniversite ortamında dışlanma ve damgalanma
- 1.5. Uzayan istinaf ve belirsizlik süreçleri

TEMA 2: EKONOMİK GÜVENCESİZLİK VE HAYATTA KALMA/GEÇİM STRATEJİLERİ

- 2.1. Borçlanma ve varlık/mülkiyet satışı (ev, birikim), emekli olma
- 2.2. STK ve aile dayanışması (Eğitim-Sen, KODA, BAK, THIV vb.)
- 2.3. Uzmanlık alanı dışı güvencesiz düşük gelirli işlerde çalışma (kantin, şantiye, özel sektör, sahaflık)
- 2.4. Yurtdışı burs/fonlarla ayakta kalma/geçici nefes

TEMA 3: PSİKOLOJİK ETKİLER VE BAŞ ETME

3.1. Psikolojik sonuçlar

- 3.1.1. Depresyon, anksiyete (kaygı), intihar düşüncesi, uykusuzluk
- 3.1.2. Yalnızlaşma, dışlanma ve değersizleşme hissi
- 3.1.3. Günlük yaşamda odaklanma ve işlevsellik sorunları
- 3.1.4 Akademik motivasyon kaybı

3.2. Baş etme yöntemleri

- 3.2.1. Yüzleşmeden kaçınma ve süreci bastırma
- 3.2.2. Psikolojik terapi (terapi ve ilaç)
- 3.2.3. Dayanışma desteği (STK'lar, aile, arkadaşlar,

TEMA 4: AKADEMİK KİMLİK VE AİDİYET AŞINMASI/KAYBI

- 4.1. “Artık akademisyen miyim?": kimlik ve motivasyon kaybı
- 4.2. Üretimde kesinti ve ritmin bozulması

4.3. Dönüşte yabancılaşma/aidiyet sorunu; meslektaş ve kurumla mesafe

TEMA 5: DAYANIŞMA AĞLARI/EKOSİSTEMLERİ: GÜÇLERİ VE KIRILGANLIKLARI

5.1. Güçlü yönler

5.1.1. Sendikalar ve hak örgütlerinin desteği

5.1.2. Dayanışma akademileri, alternatif dersler, kolektif üretim

5.2. Kırılğanlıklar

5.2.1. Dayanışma desteğinin zamanla zayıflamış olması)

5.2.2. Bölgesel ve örgütsel farklılıklardan doğan eşitsizlikler

5.2.3. Uluslararası programlarda “yardım ilişkisi” ve hiyerarşi deneyimi

TEMA 6: AKADEMİK ÖZGÜRLÜĞÜN AŞINMASI VE KURUMSAL ÇÜRÜME

6.1. Bireyselleşmiş kültür, işlevsiz kurullar ve suskunluk iklimi

6.2. Özelleşmiş üniversitelerde hukuksuzluk ve güvensizlik

TEMA 7: AKADEMİYE DÖNÜŞTE İŞ YÜKÜ, İDARİ KÜLTÜR VE ÖĞRENCİLER

7.1. Aşırı/ani ders yükü ve adaptasyon güçlüğü

7.2. Öğrenciyle temas (çoğunlukla olumlu) ama düşük katılım

TEMA 8: YURTDIŞI DENEYİMİ – NEFES ALMA, SINIRLILIK VE GERİ DÖNÜŞ BELİRSİZLİĞİ/ ULUSÖTESİ SÜRGÜN VE DÖNÜŞ İKİLEMİ

8.1. Yurtdışında dil ve kültür bariyerleri

8.2. Aidiyet krizi ve geçicilik duygusu

8.3. Geri dönüş kararında belirsizlik ve gerilim

8.4. Uluslararası destek ve akademik ağların önemi

TEMA 9 HAK SAVUNUSU VE ÜNİVERSİTEYİ YENİDEN DÜŞLEMEK

9.1.Hak Savunusu

9.1.1. Hukuki süreçlerin hızlandırılması ve uygulanması)

9.1.2. Politik sahiplenme ve KHK dosyalarının gündem yapılması – hakların eksiksiz iadesi)

9.1.3. Üniversitelerin demokratik ve katılımcı biçimde yeniden inşası

9.1.4. Dayanışmanın kalıcı, kurumsallaşmış ağlara dönüşmesi ve alternatif akademi modellerinin desteklenmesi

9.2. Gelecek ve Dönüş Koşulları

9.2.1. Koşulsuz dönmek isteyenler

9.2.2. İlkesel/özgürlük ve tam hak temelli koşullu dönüş